

OSLOMET

Camilla Movik Gustavsén

”Har du ikke språk, har du ikke ben”

**En kvalitativ studie av unge voksne med migrasjonserfaring
og kort botid i Norge og deres erfaringer med sosiale
nettverk**

Masteroppgave i Sosialt Arbeid
OsloMet – storbyuniversitetet
Fakultet for samfunnsvitenskap

Sammendrag

Denne masteroppgaven utforsker betydningen av sosiale nettverk hos unge med migrasjonserfaring og kort botid i Norge. Problemstillingen «Hvordan beskriver unge med migrasjonserfaring og kort botid i Norge betydningen av sosiale nettverk?», har til hensikt å gi en bedre forståelse av hvordan informantene etablerer og opprettholder sosiale nettverk, hvordan de sosiale relasjonene ser ut og hva slags utfordring som kan oppstå i etableringen av sosiale nettverk. Det er benyttet kvalitative, semistrukturerte intervjuer som metode.

Informantene leverte også en fortelling i forkant av forskningsintervjuene. Utvalget bestod av fem informanter, rekruttert gjennom mitt faglige nettverk, videre benyttet jeg tematisk analyse. Studiens teoretiske utgangspunkt er nettverksbegrepet, «personen i situasjonen», Bronfenbrenners sosialøkologiske utviklingsmodell, Bourdieus kapitalbegreper, og resiliens.

Funnene viser til ulike arenaer der informantene etablerer og opprettholder sosiale relasjoner. Samtidig består de uformelle sosiale nettverkene i hovedsak av andre med minoritetsbakgrunn, som de har møtt i velkomstklasser eller norskkurs. Informantene beskriver en varmere kultur i hjemlandet, til forskjell fra Norge, samtidig pekes det på forskjeller i storbyer og mindre steder i Norge. Sosiale nettverk opprettholdes gjennom sosiale medier og felles interesser. De fleste av informantene har opplevd økologiske overganger eller tap som krig, flukt, eller dødsfall. Det er variasjoner i hvordan det sosiale nettverket ser ut, men familie, venner, naboer, Gud og personer i offentlig tjeneste løftes ofte frem. Studien viser til faktorer som påvirker etablering og opprettholdelse av nettverk som språk, kulturforskjeller, sosiale medier, personlig endring og geografisk avstand.

Funnene diskuteres og tyder blant annet på at informantene er avhengig av sosial kapital for tilgang til arenaer for å etablere sosiale nettverk. Det vises også til utfordringer med relasjoner til norske jevnaldrende, der forholdet individ og samfunn også diskuteres.

Abstract

This master's thesis explores the significance of social networks among young people with migration experience and a short period of residency in Norway. The research question, "How do young people with migration experience and short residency in Norway describe the significance of social networks?" aims to provide a better understanding of how the informants establish and maintain social networks, what these social relationships look like, and what challenges may arise in the establishment of social networks. Qualitative, semi-structured interviews were conducted with an interview guide as the method. Informants also submitted a story prior to the research interviews. The sample consisted of five informants recruited through my professional network, and thematic analysis was used. The theoretical framework of the study is the concept of networks, "the person in the situation," Bronfenbrenner's social ecological development model, Bourdieu's capital concepts, and resilience.

The findings indicate different arenas in which informants establish and maintain social relationships. However, informal social networks primarily consist of other people with minority backgrounds whom they have met in welcome classes or Norwegian language courses. The informants describe a warmer culture in their home country compared to Norway, while differences between urban and rural areas in Norway are also highlighted. Social networks are maintained through social media and common interests. Most of the informants have experienced ecological transitions or losses such as war, flight, or death. There are variations in what social networks look like, but family, friends, neighbors, God, and people in public services are often mentioned. The study highlights factors that affect the establishment and maintenance of networks, such as language, cultural differences, social media, personal change, and geographical distance. The findings are discussed and suggest, among other things, that the informants depend on social capital to access arenas for establishing social networks. Challenges with relationships to Norwegian peers are also discussed, where the relationship between the individual and society is also considered.

OsloMet – storbyuniversitetet , Fakultet for samfunnsvitenskap

Oslo 2023

Forord

Gjennom arbeidsforholdet mitt hos KFUK-KFUM Forandringshuset fikk jeg raskt interesse for arbeid med ungdom og unge voksne med migrasjonserfaring og kort botid i Norge. Temaet sosiale nettverk hos denne gruppen er noe jeg har vært opptatt av de siste årene og hadde lite kjennskap til fra tidligere studier. Arbeidet med masteroppgaven de siste 2 årene har vært veldig spennende og det er flere som fortjener en stor takk, ros og ære.

Jeg ønsker først å takke mine informanter og testinformanter som har bidratt med sine meninger og refleksjoner. Dette har vært avgjørende for utforming av alt fra intervjuguide til å besvare mine forskningsspørsmål. Jeg ønsker også å takke mitt faglige nettverk gjennom KFUK-KFUM Forandringshuset som har bidratt med rekruttering av informanter.

Videre vil jeg takke min veileder Signe Ylvisaker for å støtte meg, besvare spørsmål og reflektere sammen med meg. Hun har vært en viktig støtte som jeg har lært mye av gjennom hele prosessen.

Til slutt vil jeg takke mine venner, kollegaer og familie som har hatt troen på meg og støttet meg i denne prosessen.

Det har til tider vært krevende å kombinere masterarbeidet med fulltidsjobb. Samtidig har det vært utrolig lærerikt og spennende å få ny innsikt og kunnskap parallelt som jeg har jobbet i praksisfeltet. Jeg ser frem til å bruke alt jeg har lært i denne prosessen videre i arbeidet mitt.

Camilla Movik Gustavsen

Oslo, mai 2023

Innhold

Sammendrag	2
Abstract	3
Forord	5
1. Innledning	9
1.1 Bakgrunn for valg av tema og aktualitet	9
1.2 Problemstilling, avgrensning og forskningsspørsmål	11
1.2.1 Problemstilling og forskningsspørsmål	11
1.2.2 Avgrensning og informanter	11
1.3 Formål og temaets relevans for sosialt arbeid	12
1.3.1 Formål	12
1.3.2 Oppgavens sosialfaglige relevans	12
1.4 Begrepsavklaring	14
1.4.1 Kort botid	14
1.4.2 Migrasjonserfaring	14
1.4.3 Sosiale nettverk	14
1.5 Oppgavens oppbygning	14
2. Temaets kontekst og forskningsfelt	16
2.1 Rammebetingelser	16
2.1.1 Fritidsarenaer, velferdsstatens politiske rammer og forebygging	16
2.1.2 Migrasjon og integrering	16
2.2 Tidligere forskning	18
3. Teoretiske utgangspunkt	20
3.1 Nettverksbegrepet og «Personen i situasjonen»	20
3.1.1 Sosiale Nettverk	20
3.1.2 «Personen i situasjonen»	22
3.2 Bronfenbrenners sosialøkologiske utviklingsmodell	22
3.3 Bourdieus kapitalbegreper	25
3.4 Resiliens	27
4. Metode og analysestrategi	31
4.1 Valg av metode	31
4.1.2 Utarbeidelse av intervjuguide og valg av fortelling som verktøy	32
4.2 Forskers posisjon og forforståelse	33
4.3 Gjennomføring av studien	35

4.3.1 Utvalg og rekruttering av informanter	35
4.3.2 Gjennomføring av fortellingene, intervjuene, lydopptak og transkripsjon	37
4.3.4 Analyse av data.....	38
4.4 Forskningsetiske dilemmaer	39
4.4.1 Forskningsetikk.....	39
4.4.2 Dilemmaet forsker og praktiker	41
5. Presentasjon av funn	42
5.1 Fortellinger.....	42
5.2 Informantene	42
5.2.1 Kim	42
5.2.2 Alex.....	42
5.2.3 Noor	43
5.2.4 Mika	43
5.2.5 Robin	44
5.3 Om etablering av sosiale nettverk	44
5.3.1 Arenaer for nye relasjoner	44
5.3.2 Hva som gjør etablering av nettverk lett og vanskelig.....	48
5.4 Om opprettholdelse av sosiale nettverk.....	53
5.4.1 Hva informantene gjør for å opprettholde og vedlikeholde relasjonene	53
5.4.2 Faktorer som gjør opprettholdelse av sosiale nettverk lett/vanskelig	53
5.5 Om det sosiale nettverkene	54
5.5.1 Venner, familie og naboer	54
5.5.2 Personer i offentlig tjeneste som informantenes støtte og brobyggere	56
5.5.3 Gud og religion som støtte og sosial arena	57
6. Diskusjon av funn.....	58
6.1 Hvordan etablerer informantene sosiale nettverk?.....	58
6.1.1 Arenaer som verktøy for etablering av sosiale nettverk.....	58
6.1.2 Informantenes sosiale og kulturelle kapital i møte med Norge	63
6.1.2 Økologiske overganger dyrker kapital.....	66
6.1.3 Etablering av sosiale nettverk gjennom Bronfenbrenners mesonivå.....	66
6.2 Hvordan fungerer opprettholdelse av sosiale nettverk?	68
6.2.1 Et liv preget at økologiske overganger	68
6.2.2 Opprettholdelse av sosiale nettverk med stor geografisk avstand	68
6.2.3 Arenaer med opprettholdende funksjon for sosiale nettverk.....	70

6.3 Hvordan ser de sosiale relasjonene/båndene ut?	71
6.4 Hvilke utfordringer kan oppstå i etablering av sosiale nettverk?	73
6.4.1 Utfordringer med etablering av vennskap med «norske» personer	73
6.4.2 Etablering av sosiale nettverk – forholdet individ og samfunn	74
6.4.3 Økologiske overganger	75
6.4.4 Tilegnelse av sosial og kulturell kapital	75
7. Oppsummering og implikasjoner	78
Litteraturliste	81
Vedlegg:.....	87
Vedlegg 1: Informasjonsskriv til mulige informanter	88
Vedlegg 2: Intervjuguide	93
Vedlegg 3: Godkjenningsbrev fra NSD	98

1. Innledning

I denne studien ser jeg på betydningen av sosiale nettverk for unge voksne med migrasjonserfaring og kort botid i Norge. Personene jeg studerer er i et utdanningssystem og befinner seg på mange måter i en integreringsprosess. Integrering og sosiale nettverk er sammenvevde begreper fordi det å integreres i samfunnet er nært sammenvevd med å få og utvikle sosiale nettverk. En viktig del av integreringen handler om å få sosiale nettverk, og det å ha sosiale nettverk er blant annet viktig for å kunne mestre livets utfordringer. I dette kapittelet presenterer jeg først bakgrunn for valg av tema og temaets aktualitet. Videre presenterer jeg problemstilling, avgrensning og forskningsspørsmål, før jeg avslutningsvis presenterer begrepsavklaringer og oppgavens oppbygning.

1.1 Bakgrunn for valg av tema og aktualitet

Oppgavens tema er sosiale nettverk hos unge voksne med migrasjonserfaring og kort botid i Norge. Jeg har jobbet en del med tematikken i min nåværende jobb i KFUK-KFUM Forandringshuset¹. På Forandringshuset er jeg prosjektleder for Prosjekt Nettverk som handler om å skape sosiale nettverk for unge gjennom aktivitet og møteplasser. Der en viktig målgruppe og stor andel av de som benytter seg av tilbudet har kort botid i Norge. Det er arbeidet mitt på Forandringshuset og i møte med minoritetstrådgivere, lærere, ungdommer og i prosjektutviklingen jeg fikk interesse for tematikken.

Gruppen jeg studerer er forankret i velferdsstaten og er en del av utdanningssystemet. Jeg er opptatt av unge med migrasjonserfaring og kort botid i Norge som befinner seg i en etableringsfase ettersom de er i alder 18-26 år og på mange måter befinner seg i en integreringsprosess. Jeg syntes det er interessant hvordan man etablerer eksempelvis kombinasjonsklasser² eller introduksjonsklasser for å gi unge med kort botid bedre forutsetninger for utdanning og arbeid i Norge. Jeg opplever at disse klassene fungerer veldig godt i Drammen ved at ungdommene lærer norsk og grunnskolefag sammen med andre på sin alder som en forberedelse til videre gående skole. Samtidig har jeg blitt mer

---

¹ KFUK-KFUM Forandringshuset er en barne- og ungdomsorganisasjon med et stort mangfold av aktiviteter, konsepter og prosjekter. Forandringshusets viktigste oppgaver er bygge åpne, trygge fellesskap, der barn og unge kan være seg selv og leve og utvikle seg som hele mennesker.

² Kombinasjonsklasser er et 1-årig skoletilbud til minoritetsspråklige elever i alder 16-24 år med kort botid i Norge for unge som trenger å styrke norskkunnskaper før man begynner på videregående skole.

nysgjerrig på den sosiale biten av integreringsprosessen, eksempelvis hva slags sosiale nettverk disse ungdommene har, hvordan disse ser ut og oppleves for denne gruppen.

Å ha gode sosiale nettverk og tilgang på god sosial støtte, vet vi er resiliensfremmende. Dermed er dette et tema som veldig relevant og viktig å studere når det gjelder denne gruppen ettersom de kan ha få eller ingen sosiale nettverk ved ankomst til Norge (Kvello, 2015, s. 151). Kvaliteten i et nettverk, i lokalmiljø, på fritidsarenaer, skole, familie og lignende vil ha betydning enten positivt eller negativt i utviklingen hos en person (Bø, 2012, s. 91). Habermas introduserer begrepet livsverden om det utømmelige reservoaret av tause oppfatninger, verdier, normer, kategorier, ferdigheter og lojaliteter som gjør hverdagsverden meningsfull for den enkelte aktør, men som gjerne er felles for de som er medlem av samme samfunn. Aktørene trekker på disse ressursene i sin hverdagspraksis når man skal konstruere en meningsfull hverdag (Aakvaag, s. 2008, s. 176-177). I den norske velferdsstaten er det ulike forhold som velferdsstaten tilrettelegger i en integreringsprosess for at menneskene skal tilegne seg denne livsverden med blant annet ferdighetene, verdiene og normene som gjør at personen kan bli en god samfunnsborger i Norge. I Viken fylkeskommune finner man eksempelvis kombinasjonsklassene som er et 1-årig skoletilbud til minoritetspråklige elever med kort botid i Norge. Her fokuseres det på å styrke norskkunnskaper før man begynner på videregående opplæring med mål om å gi større muligheter for gjennomføring av ordinær videregående opplæring. Det er norskopplæring, fellesfag og orientering i utdanning og yrkessystemet som er fokus (Viken Fylkeskommune, 2020). Det kan virke som slike introklasser jobber mye med å integrere ungdommene faglig i det norske utdanningssystemet. Slike introklasser, eller introduksjonsprogrammet, er altså eksempler på forhold som velferdsstaten tilrettelegger for i en integreringsprosess. Jeg blir da mer nysgjerrig på om, og i så fall hvordan ungdommene skaffer seg nettverk, venner og hvem som blir signifikante andre i denne instrumentelle tilretteleggingen velferdsstaten gjør. Eventuelt om dette er forhold det bør rettes mer søkelys på i velferdsstatens institusjoner som har mål om vellykket integrering. For disse introduksjonsklassene står det eksempelvis lite om nettverk og sosialt liv, og jeg blir da nysgjerrig på om, og i så fall hvor sosiale nettverk sikres for denne gruppen i integreringsprosessen. Jeg er nysgjerrig på i hvilken grad denne gruppens sosiale nettverk består av andre med kort botid, jevnaldrende, personer ansatt i

velferdsstaten eller mennesker som er født og oppvokst i Norge. Jeg er også nysgjerrig på kvaliteten i disse sosiale båndene og om, og i så fall hvor i systemet det eventuelt sikres at personene utvikler gode sosiale nettverk. I Drammen har eksempelvis kombinasjonsklassen et tett samarbeid med Forandringshuset som er en frivillig aktør som bidrar inn med fritidsaktiviteter og sosiale samlingspunkt. Jeg tenker det er interessant å se hva slags forhold som utgjør i hvilken grad disse unge voksne har sosiale nettverk og hvor de har etablert disse.

1.2 Problemstilling, avgrensning og forskningsspørsmål

1.2.1 Problemstilling og forskningsspørsmål

Problemstilling min er:

«Hvordan beskriver unge med migrasjonserfaring og kort botid i Norge betydningen av sosiale nettverk?»

Knyttet til dette er det 4 forskningsspørsmål; 1) «Hvordan etablerer informantene sosiale nettverk?» 2) «Hvordan fungerer opprettholdelse av sosiale nettverk?» 3) «Hvordan ser de sosiale relasjonene/båndene ut?» 4) Hvilke utfordringer kan oppstå i etablering av sosiale nettverk?

1.2.2 Avgrensning og informanter

Jeg har valgt å begrense meg til alder 18-26 år ettersom jeg ønsker å se på unge voksnes erfaringer. Med kort botid mener jeg ungdom som har bodd i Norge i mindre enn 6 år, en definisjon på kort botid som blant annet Utdanningsdirektoratet opererer med (vilbli.no, u.å.). Jeg ønsker å studere ungdom som er i en utdanningskontekst, for eksempel ordinær skolegang eller i introduksjonsklasser. Dette fordi jeg ønsker å se på ungdommer som er en del av velferdsstaten og dermed kan fortelle noe om erfaringene med sosiale nettverk med den konteksten og rammebetingelsene velferdsstaten har for unge med kort botid.

Informantene må ha relativt gode norskferdigheter, både for å få til et godt intervju, men også fordi de da har rukket å gjøre seg noen erfaringer som kan fortelle noe om det sosiale nettverket i Norge.

1.3 Formål og temaets relevans for sosialt arbeid

1.3.1 Formål

Gjennom studien ønsker jeg å få mer kunnskap om hvilken betydning sosiale nettverk har for unge voksne med migrasjonserfaring og kort botid. Kunnskapen vil kunne bidra til en dypere forståelse av fenomenet sosiale nettverk for denne gruppen. Sosiale nettverk er en sentral del av integreringsprosessen, og studien vil forhåpentligvis gi kunnskap om hvordan hjelpeapparatet kan legge til rette for og forstå sosiale nettverk. I og med at informantene er en del av velferdsstaten og utdanningssystemet i Norge vil studien også kunne gi et innblikk i rammebetingelser som politisk utforming og samfunnsstrukturer.

1.3.2 Oppgavens sosialfaglige relevans

Nettverksarbeid er noe sosialt arbeids fagfelt har vært opptatt av lenge. Det er godt dokumentert at manglende sosiale nettverk og særlig mangler i det uformelle nettverket som familie, venner, naboer og kollegaer øker risikoen for psykiske helseplager (Folkehelseinstituttet, 2006, s. 6). Gode sosiale nettverk er en beskyttelsesfaktor og mye av det potensialet som ligger i å jobbe med nettverket rundt en person er kanskje årsaken til at for eksempel nettverkskart og nettverksmøter er metoder som brukes i sosialt arbeid. Det sosiale nettverket har betydning for livskvalitet og helse. Når sosionomen forstår nettverket til en person kan det gi innsikt i alt fra ressurser som kan mobiliseres i en krise, til avdekking av problematiske forhold i personens relasjoner. Gjennom å jobbe med nettverket kan ressurser rundt personen mobiliseres og brukeren kan få hjelp til selvhjelp (Fyrland, 2016, s.157-158).

Sosiale nettverk kan altså virke som beskyttelsesfaktorer eller gi potensiale for endringsarbeid, men det kan også være en risikofaktor dersom man har manglende sosiale nettverk. Personer med migrasjonserfaring har økt risiko for psykiske plager og det pekes blant annet på årsaker som arbeidsledighet og psykososiale faktorer som manglende sosial støtte og integrasjon i samfunnet etter ankomst til Norge. Dette viser hvor komplekst fenomenet er der ulike faktorer påvirker hverandre og gjennom ulike nivåer som på individ- og samfunnsnivå. På samme måte som risikofaktorer ses på ulike nivåer kan man også jobbe med forebygging på flere ulike nivåer. For eksempel ved å jobbe med faktorer som fremmer gode sosiale nettverk, jobbe politisk eller på individnivå. Dette viser viktigheten av å få til

gode integreringstiltak som kan innebære alt fra å skape gode sosiale nettverk til å jobbe med sysselsetting av personer med migrasjonserfaring (Folkehelseinstituttet, 2006, s.5-6). Det viser også hvordan den komplekse virkeligheten henger sammen på ulike nivåer. I sosialt arbeid er det viktig å forstå disse ulike nivåene og hvordan de virker inn på hverandre. Ofte må sosialarbeideren jobbe på ulike nivåer og må hele tiden prøve å forstå hvordan individ og samfunn interagerer (Berg, Ellingsen, Levin, Berg & Kleppe, 2015, s. 25).

Personer med migrasjonserfaring kan være i en sårbar livssituasjon og sosialarbeideren møter ofte personer med migrasjonserfaring i sitt arbeid. Migrasjon har ulike årsaker og gir ulike konsekvenser. For noen er det forhold i hjemlandet som tvinger deg ut, mens andre ønsker å migrere fra sitt hjemland (Berg, 2015, s. 247). Personer med flyktningbakgrunn er ingen homogen gruppe, og selv om jeg i denne studien har begrenset meg til unge voksne med kort botid, vil denne gruppen ha svært ulik bakgrunn når man ser på landbakgrunn, kultur, religion, utdanning, levekår og fluktbakgrunn. Lav grad av sosial deltakelse påvirker livskvaliteten og øker sosial isolasjon og psykiske problemer. Personer med flyktningbakgrunn som har psykiske helseproblemer benytter seg blant annet mindre av fritidsaktiviteter, utdanning, helse og velferdstjenester (Alayarian, 2007, s. xix). Å være isolert kulturelt og sosialt er trolig den viktigste faktoren som resulterer i psykisk lidelse hos personer med flyktningbakgrunn og det er mindre psykiske utfordringer der innvandrere utgjør en betydelig andel av lokalbefolkningen (Alayarian, 2007, s. xix-xx). Med andre ord kan det å lykkes med å unngå sosial isolasjon og få til gode sosiale nettverk rundt en person, bidra til at man ikke plages av psykiske lidelser. Dette viser viktigheten av å få mer kunnskap om betydningen og rollen det sosiale nettverket spiller inn og hvordan man kan jobbe med dette. Studien min vil derfor kunne gi relevant kunnskap slik at man kan jobbe bedre med denne gruppen og får til endringsarbeid gjennom sosialt arbeid. Personene jeg ser på i denne studien er en del av velferdsstaten, dermed er det særlig relevant å også se sammenhengen fenomenet har og virker på gjennom et samfunnsnivå og politiske rammer. Sosialt arbeid er nettopp opptatt av dette med forholdet individ og samfunn for å få tak i den kompleksiteten som ligger til grunn for at sosiale problemer finner sted og opprettholdes (Levin, 2015, s. 38). Personene er også i en integreringsprosess og studien kan gi kunnskap knyttet til integrering, forebygging og nettverksarbeid for gruppen.

1.4 Begrepsavklaring

1.4.1 Kort botid

Utdanningsdirektoratet opererer med definisjonen kort botid for personer som har bodd i Norge i mindre enn 6 år (vilbli.no, u.å.). Jeg har valgt å bruke denne definisjonen.

1.4.2 Migrasjonserfaring

Migrasjon betyr vandring (Det Norske Akademis Ordbok, 2023). Migrasjon handler om at mennesker forflytter seg over landegrenser eller innenfor et land. Mange migranter flytter frivillig for å jobbe, for å gjenforenes med familie eller studere. Mange mennesker blir også tvunget til å forlate hjemstedet sitt og er flykninger som ofte trenger mye hjelp og støtte fordi ikke hjemlandet kan gi hjelp og støtte eller de risikerer å bli utsatt for menneskerettighetsbrudd (FN, 2020). Migrasjonserfaring i min oppgave handler altså om personer som har erfaring med å være på flukt og/eller forflytte seg over landegrenser før de kom til Norge.

1.4.3 Sosiale nettverk

Sosiale nettverk er ulike sosiale forbindelser en person har. Det kan defineres på mange ulike måter. Jeg har valgt å bruke Per Morten Schiefloe (2015) sin definisjon på sosialt nettverk.

Et sosialt nettverk er et sett av relativt varige, uformelle relasjoner mellom mennesker. Et nettverk oppstår når flere relasjoner på en eller annen måte er koblet sammen og knytter mennesker til hverandre. Tilknytningen kan være av ulik karakter, betydning eller styrke, og de kan være direkte eller indirekte. Uttrykket nettverk henspiller på en billedlig fremstilling av et slikt sett relasjoner, der aktørene symboliseres med punkter og relasjonene med linjer, med videre forgreininger. (s. 13).

1.5 Oppgavens oppbygning

Oppgaven har 7 ulike kapitler med ulikt antall underkapitler og dette introduksjonskapittelet regnes som det første kapittelet. I kapittel 2 presenteres temaets kontekst og forskningsfelt.

I kapittel 3 presenteres teoretiske utgangspunkt knyttet til oppgavens problemstilling, tema og formål. Her presenteres blant annet nettverksteori, «personen i situasjonen», Urie

Bronfenbrenners sosialøkologiske utviklingsmodell, Pierre Bourdieu's kapital-begrep, og resiliens.

I kapittel 4 beskrives og begrunnes de metodiske valgene og forskningsetikken. I dette kapitlet beskrives også datainnsamling, håndtering og analyseprosessen.

I kapittel 5 presenteres studiens resultater og i kapittel 6 diskuteres funnene. Kapittel 7 inneholder oppsummering og implikasjoner.

2. Temaets kontekst og forskningsfelt

I dette kapitlet redegjør jeg for temaets kontekst og forskningsfelt. Jeg presenterer først rammebetingelser med fritidsarenaer, velferdsstatens politiske rammer og forebygging. Så presenteres rammebetingelsene migrasjon og integrering. Avslutningsvis presenteres tidligere forskning.

2.1 Rammebetingelser

2.1.1 Fritidsarenaer, velferdsstatens politiske rammer og forebygging

Å inngå i fotballag, sjakkklubber, klubber og lignende kan være fine arenaer for å etablere nye relasjoner og samhandle med gamle relasjoner. Slike sosiale samhandlingsarenaer er avgjørende for muligheten til å utvikle nye sosiale relasjoner (Fyrland, 2016, s. 203). At fritidsarenaer er viktig understrekes også av statsbudsjettet der man ser den viktige rollen fritidsarenaer tillegges i bekjempelse av lavinntekt. Eksempelvis ser man at statsbudsjettet 2023 har prioritert full momskompensasjon for idrett og frivillighet med blant annet begrunnelse med at det at man nå har mindre å rutte med ikke skal gå ut over barn og unges mulighet til å delta i fritidsaktiviteter (Kultur og likestillingsdepartementet, 2022). I statsbudsjettet ser man også en økning i midler til ulike tilbud som skal nå ut til barn og unge med særlig søkelys på lavinntektsfamilier. Her nevnes gratis lavterskeltilbud som åpne møteplasser, gratis lån av utstyr, fritidsklubber med mer. som eksempler (Barne- og familiedepartementet, 2022). Noe som også viser til politisk vilje og en tanke om at disse arenaene tillegges en rolle i bekjempelse av lavinntekt og andre utfordringer hos barn og unge. Barnevernsreformen som trådte i kraft i 2022 er et annet politisk eksempel som viser til økt oppmerksomhet på å styrke tidlig innsats og forebyggingsarbeid (Prop. 73 L 2016-2017, s. 56).

2.1.2 Migrasjon og integrering

Migrasjonen kan ofte ha vært et felles familieprosjekt, men handler likevel i mange tilfeller om splittede familier der for eksempel noen familiemedlemmer blir værende igjen eller at man reiser på ulike tidspunkter eller blir etterlatt på veien. Dette kan gjøre asylfasen og integreringsarbeidet ekstra utfordrende da familiene ofte ikke har forutsett hva

migrasjonsprosessen og en splittet familie vil bety for livssituasjonen de neste årene (Lidén, 2019, s. 46).

Integrering av innvandrere er en prosess over tid der de som har innvandret innlemmer seg og blir innlemmet i majoritetssamfunnet (PROBA, 2019, s. 1). Det er altså en gjensidig tilpasning både fra individets og storsamfunnets side (Lidén, 2017, s. 217). IMDi foreslår fem indikasjoner for integrering. Den første er integreringskapasitet som viser til utdanning, norskferdigheter og kognitive ferdigheter. Økonomisk integrering som sier noe om den økonomiske integreringen av innvandrere og deres etterkommer via grad av deltakelse i arbeidslivet, selvforsørgelse og bolig. Den tredje handler om politisk integrering med de tre aspektene knyttet til Norges demokratiske modell med representasjon, deltakelse og tillit. Den fjerde handler om sosial integrering som rommer deltakelse i lokalsamfunn, sosiale bånd og nettverk mellom majoritet og minoritet, samt hvorvidt man begår kriminelle handlinger som strider mot samfunnets normer og verdier. Den siste indikasjonen handler om opplevd integrering. Dette handler om hvorvidt personen selv opplever det å bo i Norge med tanke på tilknytning, likebehandling og majoritetsbefolkningens holdninger til innvandrere (PROBA, 2019, s. 1).

Medborgerskap er et begrep nært knyttet til integrering. Det handler om å inngå i sosiale kontrakter i det daglige og internalisere normer, standarder og forpliktelser gjennom hverdagsinstitusjoner. Den norske velferdsstaten gir vesentlige betingelser for migranter som er medborgere, blant annet rett på velferdsstatens ordninger. Disse ordningene setter kriterier og standarder for sine ytelser og kan slik sett være med å forme, tilpasse og disiplinere velferdsmottakerne gjennom ulike institusjonelle ordninger. I tillegg ligger det en forventning om samfunnsdeltakelse og slikt sett har medborgerskap et aktivt aspekt. Med andre ord ser man hvordan velferdsstatens forhold har en avgjørende rolle i integrering av nye samfunnsborgere (Lidén, 2017, s. 216-217). Innvandring- og integreringspolitikk bestemmer rammene for integrering og hvordan hverdagen til mennesker med migrasjonserfaring ser ut, med for eksempel regler for samfunnsdeltakelse og bosetting. Tiltak som å raskt få barn inn i gratis skole er et eksempel på integreringstiltak som viser viktigheten av å inkludere barn raskt (Lidén, 2019, s. 54). Personer med innvandrerbakgrunn er overrepresentert i gruppen som lever i vedvarende lavinntekt (Meld. St. 12 (2012-2013),

s. 11). Norsk integreringspolitikk har blitt formet gjennom ulike offentlige og politiske utredninger. Eksempelvis vektla Stoltenberg-regjeringen i sin integreringsmelding at unge med innvandrere bakgrunn ikke skal møte flere barrierer enn andre unge, samt viktigheten av å utjevne sosiale forskjeller, levekår og bekjempe lavinntekt ettersom dette er avgjørende for integrering. Her nevnes flere tiltak som for eksempel utdanning som sentralt for å forhindre at dårlige levekår går i arv (Meld. St. (2012-2013), s. 93). Solberg-regjeringen var i sin integreringsmelding blant annet opptatt av integrering av flyktninger i arbeid og samfunnsliv og sikre likestilte tjenester (Meld. St. (2015-2016), s. 10). På den måten ser vi hvordan velferdsstaten og politikere har rom og makt til å utforme og påvirker integrering av nye samfunnsborgere.

2.2 Tidligere forskning

Innenfor studiens tema finnes det hovedsakelig noe nyere forskning med enslige mindreårige flyktninger³. Selv om min studie rommer en større gruppe enn enslige mindreårige flyktninger kan denne forskningen være relevant i og med at en del av mine informanter kan ha kommet til Norge som enslige mindreårige flyktninger.

FHI har for eksempel gjort en studie som heter «Etter bosettingen: psykisk helse, mestring og sosial integrasjon blant ungdom som kom til Norge som enslige mindreårige asylsøkere» der de blant annet ser på sosiale nettverk. I studien vises det til at 62 % av ungdommene oppgir språklige og kulturelle utfordringer i møte med det norske samfunnet som en del av sine belastninger (Oppdal et al., 2018, s.24). Det vises også til nødvendigheten av at ungdommene opparbeider seg kulturkompetanse som skjer gjennom samspill i de sosiale nettverkene til ungdommen. Og at en slik kulturkompetanse igjen vil kunne bidra til mer omfattende nettverk og mer sosial støtte (Oppdal et al., 2018, s. 32). Intervjuene i denne studien viser at det å bli integrert ikke bare er noe som må komme fra ungdommene, men at det trengs kontakt med norske familier og ungdommer for å lære norsk språk og kultur. Lokalbefolkning er ikke alltid like inkluderende, og det kan være holdninger hos etniske nordmenn som gjør integrering vanskelig. Det pekes også på at bosituasjon og tilrettelagt norskopplæring kan finne sted atskilt fra der andre jevnaldrende ungdom går på

---

³ Enslige mindreårige flyktninger er barn og unge som kommer til Norge uten en voksen med foreldreansvar, og som får asyl her i Norge (IMDi, 2021).

ordinærskole. Noe som kan gjøre det vanskeligere å skape møtepunkter der ungdom med migrasjonserfaring blir kjent med etniske nordmenn (Oppdal et al., 2018, s. 35).

I løpet av de siste årene har det også vært flere andre forskningsprosjekter med enslige mindreårige flyktninger i Norge. Blant annet en studie om ambivalens og tillitt som så på erfaringer med bosetting der man fulgte enslige mindreårige flyktninger i Norge de to første årene etter bosetting (Eide et. Al., 2018, s. 554-565). Det er også gjort en annen studie som handler om vendepunktet mot integrering under bosetting i Norge der det er intervjuet 48 enslige mindreårige flyktninger fem år etter ankomst. Der vises det til at følelsen av å bli elsket, føle seg trygg, tilhørighet og selvstendig er viktige vendepunkter (Andersson et. al., 2021, s. 572). I studien viser man også til viktigheten av deltakelse i fritidsaktiviteter, sosiale nettverk, skoleaktiviteter og læring av språk og tilrettelegging for språklæring er viktig for at enslige mindreårige flyktninger skal føle seg mer knyttet til samfunnet (Andersson et. al., 2021, s. 580). Det er også gjort forskning på identitetsutvikling innenfor yrkeslivet på enslige mindreårige flyktninger i Norge som blant annet viser til funn av at det er mangel på sosiale støtteresurser for denne gruppen som får konsekvenser for sosial inkludering. Studien peker på at det er tilfeldig tilstedeværelse av frivillige organisasjoner og at det bør fokuseres på etablering av varige og støttende voksenrelasjoner i lokalsamfunnet for denne gruppen for å fremme integrering og sosial inkludering (Oppedal et. al., 2017, s. 157).

Det er også gjort flere studier med enslige mindreårige i andre land som man kan se til, selv om studiene ikke er gjort i norsk kontekst. For eksempel en studie om kontinuitet og sosial støtte som er gjort er med enslige mindreårige flyktninger i Belgia og andre europeiske land. Intervjuene i denne studien viste blant annet at jevnaldrende, familie og frivillige er sentrale kilder til sosial støtte (Behrendt et. al., 2022, s. 398). Studien viste også at ungdommene opprettholdt mange i nettverkene sine til tross for en forstyrrende migrasjonskontekst. Det nevnes at en nøkkel for at ungdommene etablerer kontakt med jevnaldrende er kontakt med lokalbefolkningen utenfor det profesjonell nettverket. Undersøkelsen peker også på sosial støtte og fellesskap som motstandskraft med tanke på resiliens (Behrendt et. al., 2022, s. 409). Det er også gjort en studie i Sverige med dybdeintervjuer der man ser på ungdommenes erfaringer med sosiale nettverk og betydningen av disse for å etablere seg i Sverige (Eriksson et. al., 2018, s. 372)

3. Teoretiske utgangspunkt

I dette kapittelet redegjør jeg for studiens teoretiske utgangspunkt. Først presenteres sosiale nettverk som fenomen og det sosialfaglige begrepet «personen i situasjonen». Videre redegjøres det for Bronfenbrenners sosialøkologiske modell, Bourdieu's kapitalbegreper og resiliens som vil benyttes som analytiske begreper senere i oppgaven.

3.1 Nettverksbegrepet og «Personen i situasjonen»

3.1.1 Sosiale Nettverk

Sosialt nettverk handler om ulike relasjoner mellom mennesker som er koblet sammen på ulike måter (Schieffloe, 2015, s. 13). De sosiale nettverkene består av relasjoner som bidrar inn i livene våre slik at vi kan mestre livets utfordringer. Sosiale støttesystemer er et relevant begrep for sosiale nettverk. Sosiale støttesystemer beskriver funksjonen og kvaliteten i nettverket, mens det sosiale nettverket er selve strukturen. På denne måten kan man kartlegge en persons nettverk og analysere ressurser og utfordringer i nettverk så man videre kan jobbe med styrking av det som fremmer god utvikling og vedlikeholder gode relasjoner (Fyrland, 2016, s. 31). Det kan skilles mellom to ulike hovedtyper av sosial støtte. Den første er den sosialemosjonelle støtten som handler om ulike typer følelsesmessig støtte og sosialt samvær. Den andre typen kalles instrumentell, og innebærer rådgivning eller ulike former for praktisk eller økonomisk hjelp. Sosial støtte er person- og situasjonsbestemt, og gir oss et blikk på innholdet i samhandlingen i tillegg til relasjonene i nettverket (Fyrland, 2016, s. 31-32).

De sosiale rollene og arenaene de utspilles på, endres gjennom livet som igjen får konsekvenser for våre sosiale nettverk. I barndommen bestemmes barnets nettverk i hovedsak av bosted og familien. Hvorvidt barnet går i barnehage eller skole vil også påvirke nettverket og utviklingen av sosial kompetanse. Familienettverket løftes frem som det som har størst betydning for personlighetsutviklingen vår. Noen ganger kan nettverket vise seg å ikke dekke viktige behov i situasjoner som man trenger spesiell støtte og hjelp. For eksempel når nettverket er oppsplittet, eller når nettverket er for homogent som når det kun består av familiekontakter (Fyrland, 2016, s. 77-78). Ungdommers sosiale nettverk ser veldig ulikt ut, men består ofte av venner og familie (Fyrland, 2016, s. 62). De fleste unge har nære

kontakter som de kan betro seg til og UngData rapporten for 2021 viser for eksempel at omtrent ni av ti ungdommer i ungdomsskolen og i videregående opplæring har en fortrolig venn. Samtidig er det bekymringsfullt at noen mangler venner (Bakken, 2021, s. 3). Vennskap ser ulikt ut for jenter og gutter. Det ser ut som jenter har nærere og mer intime vennskap mens guttene er mer avhengig av guttegjengene som styres mer av handlinger og aktiviteter. I tillegg er jenters nettverk mer familieorientert (Fyrland, 2016, s. 62).

Flere studier viser at sosiale nettverk ser ulikt ut i bygde- og bysamfunn. Ulikheter kan være knyttet til størrelse på nettverk, alder på personer i nettverket og familiens rolle (Fyrland, 2016, s. 59-60). Nabokontakter ser også ulike ut mellom by og land. I blokker og bygårder i storbyer er det lite nabokontakt, mens man ser mer nabokontakt i landligere områder. Likevel viser det seg at folk som bor i større byer har like mye kontakt med venner. Alder, familie og botid i lokalmiljøet virker også inn på mulighet for å få venner der man bor. Dette henger både sammen med fysisk utforming og kulturelle normer på bostedet (Fyrland, 2016, s. 67).

Sosiale nettverk virker inn på personers livskvalitet og helsetilstand (Fyrland, 2016, s. 157). Flyktninger og innvandrere har opplevd en endret tilknytning til sitt hjemland som kan innebære ulike tap. Dette kan for eksempel være tap av sosiale nettverk som familie, venner, kollegaer og naboer (Skytte, 2008, s. 128). Innvandrere har økt risiko for å oppleve utenforskap og opplevelse av ensomhet. Risikoen blir mindre jo lenger man har bodd i Norge. I hovedsak nevnes noen årsaker som svake familienettverk i Norge, lavere tilknytning til arbeidsliv, vanskeligheter i forhold til storsamfunn og særlig språksituasjonen (Fyrland, s. 82). Personer med innvandrerbakgrunn kan søke sammen for å oppnå kulturell og psykologisk bekreftelse. En utfordring med dette er at det kan utvikles parallellsamfunn, samtidig kan dette være en stor fordel og utgjøre en brobygger-funksjon til majoritetssamfunnet (Fyrland, 2016, s.83)

Ensomhet kan være en utfordring, og det viser seg at mennesker med innvandrerbakgrunn opplever dobbelt så mye ensomhet som nordmenn. Det pekes på årsaker som lavere sysselsetting blant denne gruppen, at man har få norske venner og geografisk avstand til hjemland. Viktigheten av sosiale møteplasser løftes som et forebyggende tiltak (Fyrland,

2016, s. 70-71). Sosial integrering kan være en viktig ressurs gjennom at ungdom deltar på ulike fritidsaktiviteter. Her får man trening i å være sammen med andre fremfor å isolere seg (Fyrland, 2016, s. 61). Sosiale medier har blitt sentralt for ungdom og en undersøkelse viser blant annet at omtrent halvparten av ungdommene ville hatt utfordringer med å holde kontakt med venner uten mobiltelefon (Fyrland, 2016, s. 61-63). Sosiale medier gir mulighet for å vedlikeholde relasjoner til tross for geografisk avstand. I tillegg gir det en ny måte å utvide det sosiale nettverket, sammenlignet med tidligere (Fyrland, 2016, s. 71).

3.1.2 «Personen i situasjonen»

Sosialt arbeid vektlegger forholdet mellom individ og samfunn og hvor komplekst dette forholdet er for å kunne forstå sosiale problemer. Å forstå både individet, individets omgivelser og samfunnet er nødvendig for å få en god og helhetlig forståelse. Å forstå konteksten, altså de sammenhenger personene man studerer inngår i, sammen med mer overordnede sammenhenger som kultur og politisk utforming blir altså viktig (Levin, 2015, s. 38). Å forstå mennesker og fenomener på denne måten kalles ofte «personen i situasjonen» og tydeliggjør på mange måter den sosiale dimensjonen i sosialt arbeid (Levin, 2015, s. 39). Dette kan vi også se langt tilbake i sosialt arbeids historie der Alice Salomon, som regnes som grunnleggeren av sosialt arbeid i Tyskland, var opptatt av, i likhet med Jane Addams og Mary Richmond, å se hvordan samfunnet og konteksten rundt individet virket inn for å forstå et problem. Hun var opptatt av å se på personen i situasjonen og brukte betegnelsen «environment» slik også Richmond gjorde. Dette begrepet ble senere omdefinert av Amy Gordon Hamilton til «personen i situasjonen» (Ellingsen & Levin, 2015, s. 58-59).

I samfunnsarbeid søker man å redusere sosiale problemer gjennom å endre samfunnsforholdene som skaper problemene. Det kan eksempelvis tenkes at man kommer frem til noen endringer som kunne vært hensiktsmessig eller at man ser at organisasjoner kan bidra på spesifikke måter inn mot forskjellige grupper. I metoden samfunnsarbeid legges hovedvekten ofte på «personen i situasjonen» (Kleppe, 2015, s. 136).

3.2 Bronfenbrenners sosialøkologiske utviklingsmodell

Urie Bronfenbrenner har utviklet en sosialøkologisk utviklingsmodell som viser hvordan ulike aktivitetssystemer og sosiale systemer står i et gjensidig samspill og hvordan denne

samhandlingen har betydning for individets utvikling (Fyrland, 2016, s. 40). Modellen er en slags inndeling av den sosiale verdenen vi lever i, slik at vi lettere kan forstå den (Fyrland, 2016, s. 42). Den sosialøkologiske modellen kom på flere måter som en reaksjon på det ensidige fokuset der barnet ble sett på som et subjekt og man ikke tok høyde for alle nivåene av påvirkning (Bronfenbrenner, 2005, s. 27-28).

Bronfenbrenner deler inn i fire systemer: mikro-, meso-, makro- og eksosystemet (Bø, 2012, s. 171). Mikrosystemet består av de menneskene og arenaene man har direkte kontakt og samhandler med i forskjellige situasjoner. Det kan være familie, skole, de som bor sammen i et bofellesskap, venner og så videre. I mikrosystemet finner vi ofte personer som er like oss selv når det gjelder normer og verdier (Fyrland, 2016, s. 41). Det er i samspill på mikronivået at blant annet påvirkning, sosialisering, oppdragelse, integrering og assimilering finner sted. I mikrosystemet kan det være hensiktsmessig å skille mellom mikroer som hovedarenaer og mikroer som delsettinger innenfor hver hovedarena. For eksempel kan klasserommet med alle elevene være en hovedarena, mens en mindre gruppe elever som jobber med noe sammen i et hjørne være en delsetting i den hovedarenaen. På den måten ser man at det i hvert mikromiljø er mange småsettinger aktørene kan pendle mellom (Bø, 2018, s. 171-172). Mesosystemet består enten av minst to ulike primærgrupper eller av flere mikrosystemer og deres forhold. Det er altså disse forbindelsene mellom ulike arenaer og miljøer som utgjør mesosystemet. Dette kan for eksempel være forholdet hjem-skole-håndballaget. I hvilken grad disse arenaene og systemene samhandler og har felles mål, har betydning for individet (Fyrland, 2016, s. 41). Meso kan ytre seg på ulike måter. Som ved overlapping der for eksempel familien besøker håndballtreningen, eller den kan ytre seg ved fysisk, sosial og kulturell nærhet, som når barna i et nabolag flyr inn og ut hos hverandre og det utvikles forbindelser mellom familiene i nabolaget. Meso kan også ses ved ikke-fysisk kontakt som når man bruker e-post eller SMS mellom foreldre og lærer, eller ved pendling når en aktør pendler mellom ulike miljøer som hjem og arbeidsplass. Man kan også snakke om supplémentærtenker som styrker meso. Dette er at for eksempel når barnet ditt blir med på jobben din og dermed blir supplémentærtenket til båndet familie-arbeidsplass. Mesostrukturen er sterkere jo flere tenker det er mellom mikroene (Bø, 2018, s. 173-174). Meso innebærer kommunikasjon og samspill mellom aktørene på de arenaene som bindes

sammen. Normalt er dette prosesser som fører til trivsel, fellesskapsfølelse og støtte. Fellesskap og sterke bånd er viktig og noe av grunnen til at Bronfenbrenner legger så stor vekt på mesonivået. Mesonivået kan også gjøre det vanskeligere for aktøren. For eksempel når man pendler mellom miljøer som skiller fra hverandre både geografisk og kulturelt der det er andre normer, verdier og holdninger. Dette kan føre til for eksempel krysspress, kulturkonflikt eller negativ sosial kontroll (Bø, 2018, s. 174-175).

Eksosystemet er de systemene som påvirker individet indirekte der aktøren sjeldent er til stede. Dette kan for eksempel, for en datter, være hennes fars arbeidsplass. Man har sjelden kontakt med disse arenaene, men i og med at arenaen påvirker eksempelvis faren til denne jenta så gir det også en indirekte påvirkning på henne. Andre eksempler kan være lønnsforhold, tradisjoner, kommunestyre eller fagforeninger der beslutningene får konsekvenser for mange som ikke har direkte kontakt med politikerne eller de fagforente. Makrosystemet er andre miljøer eller institusjoner som individet sjelden eller aldri besøker, men som likevel har betydning for personen. Det kan for eksempel være ideologier som eksisterer i kulturen, økonomiske forhold, tradisjoner og nasjonale væremåter. Dette binder alt sammen og setter preg på alt i samhandling og individets omgivelser. På mange måter tolker vi verden med makro som briller. Det er likevel mulig å ha et bevisst og reflektert forhold til makrosystemet (Fyrland, 2016 s. 41-42). Makrosystemet er altså omliggende mønstre og påvirkningen formidles gjennom ekso, meso, mikro og inn til individet (Bø, 2012, s. 177).

Bronfenbrenners økologiske system forstås som en dynamisk organisme der de ulike nivåene og selve nivået virker inn i et gjensidig samspillsmønster, men også i spenning og motsetning til hverandre (Bø, 2018, s. 178-179). Modellen kan hjelpe oss med å forstå personens situasjonen helhetlig og hvordan den har utviklet seg. Modellen kan også hjelpe oss med å se styrker og svakheter i personens miljø og dermed gi et bilde av hvilke nivåer det bør settes inn tiltak for å løse utfordringer (Fyrland, 2016, s. 43).

Bronfenbrenner introduserer begrepet økologiske overganger om prosessen der aktøren går inn i en forandring med nye situasjoner, elementer og mennesker. En økologisk overgang kan betegnes somr hver gang man flytter seg fra en mikro til en annen mikro. Begrepet kan

også innebære mer gjennomgripende livsforandringer som når man flytter, får barn eller skiller seg. Det kan her skilles mellom daglige overganger og dramatiske overganger. En økologisk overgang er en sårbar fase i livet (Bø, 2018, s. 182-183).

Det er rettet noe kritikk til Bronfenbrenners sosialøkologiske utviklingsmodell. Modellen er detaljert og forsøker nærmest å kontrollere flest mulig variabler inn i et forsøk på å fange inn alt samtidig. Dette gjør at modellen er omfattende, uoversiktlig, kompleks og kostbar. For å kunne ta hensyn til alle nivåene av påvirkning stilles det urimelige krav, noe som gjør at man må gjøre utsnitt av virkeligheten og utvalg av variabler. Dette kan igjen gjøre at man overser noe. Tross denne kritikken utgjør modellen likevel et ideal (Bø, 2018, s. 184-185).

3.3 Bourdieus kapitalbegreper

Pierre Bourdieu bruker begrepet sosiale rom om samfunnet i stort, og i det sosiale rom foregår fordelingen av ressurser som utgjør klassestrukturen i samfunnet. Begrepet brukes for å avdekke eksisterende sosiale strukturer og regelmessigheter i samfunnet. Sosiale rom beskriver han som en struktur som er hierarkisk og som består av objektive sosiale posisjoner som baserer seg på kapitalmengde. Samtidig har disse posisjonene en relasjonell struktur ved at aktørene definerer sin posisjon ved å se relasjonen man har til andre posisjoner. Noe er altså det det er i kraft av relasjonen til noe annet. For eksempel at noe kun kan ses som langt fordi noe annet er kort. Den hierarkiske strukturen i det sosiale rom er basert på kapitalmengde (Aakvaag, 2008, s. 151). Med andre ord beskriver det sosiale rom aktørens klasseposisjon og sammensetning av kapitalmengde. Bourdieus definisjon av kapital skjer i det sosiale rom der de viktigste kapitalformene er den økonomiske og kulturelle kapitalformen (Fyrland, 2016, s. 80) Kapital handler om knappe ressurser det er konkurranse om, og han vektlegger at kapital gir makt fordi kapitalen kan brukes for å oppnå fordeler i det sosiale livet (Aakvaag, 2008 s. 151). Bourdieu har også begrepet sosiale felt når han skal beskrive sosial struktur. Et sosialt felt er en arena og institusjon innenfor det sosiale rom. Det kan for eksempel være det religiøse- eller politiske feltet. En forskjell på sosiale rom og sosiale felt er at det i det sosiale rom er mengde og sammensetning av de generelle kapitaltypene som bestemmer posisjonen, mens det i de sosiale felt er mengden en aktør har av den feltspesifikke kapitalen som avgjør posisjonen (Aakvaag, 2008, s. 155).

Kapital er ulikt fordelt mellom individer og grupper i samfunnet og lager dermed grunnlag for dominans. Bourdieu deler kapital inn i tre hovedformer med økonomisk-, kulturell- og sosial kapital. Økonomisk kapital handler om alle økonomiske ressurser som kan investeres og gi avkastning. Kulturell kapital handler om at man tilegner og mestrer den dominerende kulturen i samfunnet (Aakvaag, 2008, s.153). Dette er de ressursene individet rår over av språk, kunnskaper, ambisjoner, atferd og generelle sosiokulturelle ferdigheter. Bourdieu knytter ofte den kulturelle kapitalen til oppvekstmiljø og sosialisering, og har også et hovedpoeng i at ulik fordeling av kulturell kapital er en vesentlig årsak til reproduksjon av sosial ulikhet i samfunnet (Schieffloe, 2015, s. 93). Kulturell kapital deles ofte i uformell- og formell kulturell kapital. Den uformelle kapitalen er ofte kroppsliggjort og sitter internalisert i aktøren. Den læres ofte tidlig i livsløpet med familien som viktig sosialiseringsarena. Den andre er mer formell og består av kunnskap og formelle utdanningstitler via for eksempel skoler. Kulturell kapital kan også vises i mer ytre former som titler eller interiør. Sosial kapital består, ifølge Bourdieu, av sosiale nettverk og medlemskap i grupper som familie, venner, naboer, frivillige organisasjoner og så videre. Denne kapitalformen gir makt fordi nettverk kan mobiliseres når man trenger noe. Et eksempel på bruk av sosial kapital er når en bekjent legger inn et godt ord for at du skal få en jobb (Aakvaag, 2008, s. 153). Hvor mye sosial kapital som er tilgjengelige for aktøren avhenger av egenskaper ved det aktuelle nettverket og hvor mye ressurser deltakerne rår over (Schieffloe, 2015, s. 94).

Sosial kapital angår også mesonivået fordi sosial kapital også er et fenomen man ser på gruppenivå. Det kan skje ved at gruppen får tilført ressurser gjennom deltakernes nettverk eller ved at de sosiale relasjonene og forpliktelsene mellom deltakerne utgjør kvaliteter ved gruppen i seg selv. Når en gruppe eller et individ får tilgang til slike ressurser er det som et resultat av investering der man har som formål å etablere sosiale relasjoner som er nyttige (Schieffloe, 2015, s. 94). Bourdieu har en individsentrert forståelse av sosialkapitalbegrepet og dette utvides av professorene Robert David Putnam og James S. Coleman til å også inkludere et kulturelt og kollektivt samfunnsperspektiv hvor man ser et mulig årsaks/virkningsforhold som en toveisprosess mellom individ og samfunn. Det er særlig forholdet mellom tillit og nettverk som er det sentrale og sosial kapital inkluderer da både en strukturell og kognitiv dimensjon (Fyrland, 2016, s. 32). Coleman viste hvordan sosial kapital

er forankret i den sosiale strukturen med blant annet å vise til diamanthandlermarkedet i et jødisk miljø. Her kunne en diamanthandler overlate en pose dyre diamanter til en kollega uten at det misbrukes fordi systemet er preget av forpliktelser og tillit, og han kaller det at diamanthandlers atferd er sosial innkapslet (Schiefløe, 2015, s. 94-95). Forskerne Szreter og Woolcock deler den strukturelle sosiale kapitalen i to undergrupper som er en sammenbindende sosial kapital også kalt «bonding» og en brobyggende kapital også kalt «bridging». Den sammenbindende sosiale kapitalen er personens nærmeste og sterkeste bånd og relasjoner. Her er tillitt og gjensidighet bygget opp over lenger tid og dette kan for eksempel være familie eller gode venner. Brobyggende relasjoner er svakere relasjoner som kan være ulike fra personen selv. Dette kan for eksempel være støttekontakter, kollegaer, naboer eller andre bekjente (Fyrland, 2016, s. 33).

3.4 Resiliens

Flyktningers erfaringer gjør at man blir konfrontert med noe av det vanskeligste mennesker kan tåle, samtidig er dette et bevis på menneskers resiliens med menneskets evne til å bruke muligheter som er der, søke hjelp og støtte (Varvin, s. 210). Resiliens er et begrep innenfor mange fagdisipliner og er vanskelig å definere helt presis. Resiliens handler om motstandskraft mot å utvikle psykiske problemer (Borge, 2015, s. 12). I utgangspunktet ble resiliens forstått som egenskaper ved den enkelte. I senere tid har man utvidet perspektivet til å se betydningen av mulighetene miljøet gir for å klare seg (Varvin, 2015, s. 210). Resiliens og resilient er ikke det samme. Resilient fremhever det som er «i oss» mens resiliens kobler egenskaper i mennesket til egenskaper i miljøet og ser på samspillet mellom mennesker og risikofylte omgivelser (Borge, 2015 s. 12). Det kan være relevant å se på begreper som sosial kapital og sosiale nettverk for å forstå resiliens. Dette viser at resiliens ikke er et personlighetstrekk eller noe som bor i mennesket, men et relasjonelt og sosialt begrep. Resiliens kan, for sosialarbeideren, bidra til en tilnærming der man lettere ser potensialet for endring (Gilligan, 2017, s. 447).

Når det kommer til sosialt arbeid handler resiliens om å klare seg bedre enn forventet når man møter motgang (Gilligan, 2017, s. 441). I sosialt arbeid er motgang noe som sjelden opptrer alene eller noe som har en enkel form. Motgang kan utspille seg som en enkelthendelse, som når noen opplever en naturkatastrofe eller når noe brått og uventet

miste et familiemedlem. Motgang kan også utspilles som kroniske tilstander som følge av for eksempel fattigdom over tid eller andre store stressfaktorer og det kan også være flere stressfaktorer som spiller sammen over tid. Motgang som enkelthendelse og motgang som kronisk tilstand kan også opptre sammen, for eksempel hvis ektemannen til en person dør brått som får følger for økonomi eller tilgang på støtte. Kroniske tilstander kan også gjøre at man er mer utsatt for sjokk, som når noen bor i et mer utsatt område for flom eller kriminalitet grunnet fattigdom (Gilligan, 2017, s. 442).

Når det oppstår et problem, er det alltid en kontekst til stede. Denne konteksten kan forverre eller dempe virkningen av problemet. Det betyr at konteksten også kan ha en virkning når det kommer til motstandskraften. Å måle motstandskraft er vanskelig nettopp på grunn av denne kontekstens påvirkning. Når man skal se på motstandskraft blir det da både viktig å se på personens subjektive opplevelse av situasjonen, men også objektive målinger (Gilligan, 2017, s. 442-443). For en sosialarbeider kan det være særlig relevant å forstå betydningen av subjektive opplevelser som kan gi næring når personer møter ekstrem motgang. I et tidsskrift fra Røde Kors sitt humanitære arbeid gis det eksempler på hvordan tilsynelatende ubetydelige ting som bilder av blomster og lukt av parfyme er viktig for fanger som holdes under ekstreme forhold og hvordan dette noen ganger oppleves som det mest meningsfulle (Bouvier, 2012, s. 1538). Dette viser at støtte ses i mange former med alt fra en støttende og hjelpsom person til objekter eller symboler som vekker gode minner. Disse elementene kan fungere som en forstyrrelse av den negative virkeligheten personen befinner seg i, og glimtene av en alternativ virkelighet kan bidra til å opprettholde motstandskraften. Støtte kan også ses i form av faktiske eller forventede handlinger hos familie, naboer eller venner. Personer kan også finne støtte i betydningen man gir til atferd og fellesskap. Troen på Gud er et annet eksempel på støtte. Det er sterke bevis på at positive opplevelser og relasjoner er knyttet til resiliens. Positive opplevelser innenfor eksempelvis utdanning, arbeid eller fritidsaktiviteter som terapiridning er eksempler på faktorer som kan dyrke motstandskraft (Gilligan, 2017, s. 444-445). Resilienstenkning har to hovedpunkter som er at endring er mulig og at endringer kan komme i mange ulike varianter og på ulike måter. Støtte er relevant i resiliens, men denne støtten kan altså være i mange ulike former og oppleves ulikt (Gilligan, 2017, s. 448).

Hjelpeapparatet er ofte bygget opp rundt et problemperspektiv der vi prioriterer å hjelpe de svake i samfunnet og når brukere er friske eller har det bra er det vanlig å avslutte kontakten. Dette kan hindre innsikten i hva som var årsaken til bedringen. I

resiliensperspektivet er dette annerledes og man har systematisk prøvd å finne beskyttelsesfaktorer der det har vært en miljørisiko (Borge, 2015, s. 36-37). Man avdekker altså risikofaktorer og prøver å bygge opp med beskyttende faktorer i omgivelsene rundt personen og i personen selv. Vi vet at å ha en god sosial tilpasning og sosial kompetanse er noe av det viktigste et barn lærer gjennom oppveksten (Borge, 2015, s. 38).

Beskyttelsesfaktorer kan være mange ulike. Et eksempel på en beskyttelsesfaktor som kan ha direkte innvirkning er jevnaldningsmiljø. Ved å få et nettverk av venner eller delta på fritidsaktiviteter kan man utvikle sosial kompetanse og få økt selvtillit (Borge, 2015, s. 44). En sosialarbeider kan jobbe med resiliens ved å fremme og støtte prosesser som øker motstandskraft (Gilligan, 2017, s. 450). Sosialarbeideren kan også forsøke å skape prosesser fra start som man vet kan øke motstandskraft. Dette kan for eksempel være at brukeren sosialarbeideren jobber med etter hvert finner noen interesser, hobbyer, sosiale roller eller at man får realisert utdanningspotensialet til brukeren. Det kan også være at man klarer å forstyrre denne negative virkeligheten med små elementer som minner om en annen virkelighet (Gilligan, 2017, s. 449-450).

Waaktar og Christie (2000) har skrevet en håndbok om resiliensgrupper for barn med psykososiale belastninger. Her skriver de en del om hva resiliensforskningen sier om de som klarer seg bra til tross for risikofaktorer knyttet til blant annet familie, medfødte ressurser, mestring, opplevelse av mening og sammenheng. Det er mange ulike beskyttelsesfaktorer og det neves også flere faktorer i nettverket til personen som kan ha betydning. Å ha hatt en betydningsfull person som har fulgt barnet gjennom oppveksten er blant annet en slik faktor. Denne personen har ikke nødvendigvis kunne gjøre så mye med situasjonen, men har brydd seg om personen og fulgt personen gjennom belastningene. En annen faktor av betydning er gruppetilhørighet med jevnaldrende. Gruppedannelse med jevnaldrende er først et problem hvis gruppens verdier og normer er i sterk konflikt med samfunnets. Den siste faktoren de peker på i nettverket er at samfunnsstrukturer støtter personens mestringsstrategier. Med det menes det at barn ofte utvikler ekstreme mestringsstrategier

for å overleve og resiliensstudier vider at der disse settes i en positiv ramme og brukes konstruktivt i skole og nærmiljø går det bedre enn der disse strategiene ses som et problem (Waaktar og Christie, 2000, s. 20-24).

4. Metode og analysestrategi

I dette kapitlet forklarer og begrunner jeg mine metodiske valg for å kunne besvare problemstillingen. Først presenteres valg av metode, min posisjon og forforståelse samt gjennomføringen av studien. I siste del av kapitlet presenteres forskningsetiske dilemmaer med blant annet dilemmaet forsker og praktiker.

4.1 Valg av metode

Forskningsmetoder deles vanligvis inn i kvantitative og kvalitative metoder (Repstad, 2014, s. 44). Kvalitativ metode ønsker å fange meninger og opplevelser som ikke lar seg tallfeste (Dalland, 2012, s. 112). Å velge kvalitativ metode gjør at jeg vil få frem mer inngående informasjon som ofte ikke kommer frem i spørreskjemaer (Repstad, 2014, s. 45). I denne studien ønsket jeg å utforske informantenes egne opplevelser og erfaringer for å få innsikt i kvalitative variasjoner i erfaringene med sosiale nettverk slik at jeg kunne se ulike sammenhenger (Dalland, 2012, s.113). Til denne studien trengte jeg en metode som gir meg kunnskap om informantenes erfaringer og detaljerte beskrivelser av hvordan de selv opplever og forstår sine situasjoner, egne nettverk og behov. På bakgrunn av dette er kvalitative intervjuer en god metode for min studie (Skilbrei, 2019, s. 66). Jeg valgte å benytte semistrukturerte intervjuer med intervjuguide som gir noe fleksibilitet i intervjuene (Skilbrei, 2019, s. 67). Fleksibilitet i metoden gjør at man får mest mulig informasjon fra informantene (Dalland, 2012, s.113). Dette gir noen faste rammer samtidig som det gir mulighet til å utforske og gå dypere i temaer som informanten bringer opp. Informantene fikk også i oppgave å skrive en fortelling om seg selv som skulle sendes til meg i forkant av intervjuet. Jeg brukte lydopptak i intervjuet, og transkriberte i etterkant, slik at jeg kunne fokusere på selve intervjuet i møte med informanten (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 205).

I studien ønsket jeg å utforske nyanser ved å få frem de individuelle fortellingene og var opptatt av livsverdenen til informantene med de erfaringer og meninger de har (Tjora, 2021, s. 128). Derfor valgte jeg å foreta individuelle intervjuer fremfor gruppeintervjuer.

Fokusgruppeintervju kunne for eksempel vært mer egnet dersom jeg ønsket å få frem ulike synspunkter rundt et tema, eller om jeg var opptatt av gruppedynamikk i intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 179). Dette kunne vært hensiktsmessig dersom jeg ønsket at

informantene skulle spille på hverandre, føle trygghet ved å være i en gruppesetting eller komme på mer å fortelle når de hører hva andre sier. Jeg fant likevel individuelle intervjuer som mer hensiktsmessige ettersom jeg ønsket dype og rike beskrivelser av informantenes liv. Individuelle intervjuer egner seg også godt med hensyn til sensitivitet og bevare informantenes anonymitet (Skilbrei, 2019, s.67-69). Slike intervjuer blir ofte benyttet når man er opptatt av livsverdenen til informantene, deres erfaringer og meninger slik jeg har vært i denne studien (Tjora, 2021, s. 128). Selv om jeg valgte å ha individuelle intervjuer vil jeg søke kunnskap som gjelder flere enn informantene ved å se på sammenhenger, prosesser og kategorier som kan gjelde for flere (Skilbrei, 2019, s. 65). For eksempel kan dette være ulike forhold som gjør det utfordrende å etablere sosiale nettverk som også gjelder for andre med migrasjonserfaring og kort botid, og ikke bare for informantene i studien.

I analyseprosessen valgte jeg å bruke tematisk analyse. Dette fordi denne analysemetoden gjør at jeg finner noen grupperinger av data med fellestrekk som vil svare på forskningsspørsmålene mine. I tillegg er denne metoden fordelaktig for meg som har lite erfaring med analyse fra tidligere (Johannessen, Rafoss & Rasmussen, 2018, s.278-279). Jeg vurderte å bruke narrativ analyse i analysen av intervjuene ettersom det informantene forteller på mange måter er en slags historie om livet deres. Jeg konkluderte likevel med at tematisk analyse var mest relevant for studien i og med at forskningsspørsmålet mitt ikke er så opptatt av hvordan ulike narrative virkemidler former budskapet i det informantene forteller, men vil se på ulike fellestrekk ved sosiale nettverk for informantene (Johannessen, Rafoss & Rasmussen, 2018, s.111).

4.1.2 Utarbeidelse av intervjuguide og valg av fortelling som verktøy

Før jeg startet å utforme intervjuguiden leste jeg mye litteratur om fenomenet sosiale nettverk og mine teoretiske utgangspunkter. Dette for å sikre at jeg hadde nok kunnskap for å utarbeide relevante spørsmål. Å søke i litteratur, annen relevant forskning og bevege seg inn i feltet man skal studere er nyttig (Dalen, 2011, s. 24-25). I tillegg hadde jeg en del kunnskap om sosiale nettverk gjennom min nåværende jobb. I utarbeidelsen av intervjuguiden var jeg i tillegg opptatt av å utforme spørsmål som kunne stimulere informantene til å åpne seg og bidra med så rike beskrivelser som mulig (Dalen, 2011, s. 27).

I kvalitative studier må det alltid gjøres prøveintervjuer for å teste både intervjuguiden og seg selv som intervjuer (Dalen, 2011, s. 30). Jeg gjennomførte to testintervjuer med unge voksne med kort botid i Norge, som jeg kjenner noe gjennom min nåværende jobb. I det ene intervjuet testet jeg bruk av nettverkskart, og i det andre intervjuet fikk informanten i oppgave å skrive en fortelling i forkant av intervjuet. Nettverkskartet jeg testet var delt inn i ulike sektorer for å få et helhetsbilde av informantens nettverk (Fyrland, 2016, s. 164). Nettverkskartet ga en god oversikt over personer i nettverket, fanget opp profesjonelle hjelpere og ble et fint verktøy å referere til gjennom intervjuet. Kartlegging av nettverket ble et øyeblikksbilde (Fyrland, 2016, s. 157). Samtidig var det et litt uoversiktlig verktøy å bruke med tanke på at jeg var opptatt av fortid og nåtid hos informantene, noe jeg opplevde at ikke ble fanget i dette øyeblikksbildet. Dette kunne vært løst med å tegne flere nettverkskart, men dette ville krevd mye tid av både intervjuet og informanten. I motsetning til dette intervjuet, opplevde jeg i det andre intervjuet at jeg gjennom den selvskrevene fortellingen fikk en forståelse av hele reisen til informanten. På bakgrunn av dette, og fordi fortelling skaper en ramme både intervjuer og informant kan forholde seg til, valgte jeg å benytte fortelling som metode istedenfor nettverkskart. Likevel justerte jeg intervjuguiden etter testintervjuene for å sikre at jeg fanget opp profesjonelle hjelpere gjennom intervju uten nettverkskart. Ved at informantene skrev en fortelling i forkant fikk de mulighet til å bringe inn «fri fortelling» (Skilbrei, 2019, s. 67). Jeg valgte å gjøre det på denne måten for å få rikest mulige intervjuer og for å gi forutsigbarhet for informantene. Informantene fikk mulighet til å forberede seg til intervjuet og sette rammene selv. Dette var også fint med tanke på makten som kan ligge i språket i min studie i og med og at det for informantene trolig er enklere å uttrykke seg på morsmålet sitt (Leseth & Tellmann, 2018, s. 68). Gjennom testintervjuene fikk jeg også god hjelp fra test-informantene til å justere spørsmål og formuleringer.

4.2 Forskers posisjon og forforståelse

Studien har et hermeneutisk utgangspunkt. Hermeneutikken prøver å fortolke og forstå hvordan mennesker på bakgrunn av bestemte erfaringer opplever og gir mening til fenomener. Jeg som forsker forholder meg med andre ord til sosiale fenomener som allerede er fortolket av sosiale aktører. Jeg har altså ikke tilgang til en objektiv virkelighet,

men må forstå fenomenet i deres kontekst (Gilje, 2017, s. 145). Min plassering i verden og fagfeltet har altså betydning for studien. I de følgende avsnitt vil jeg redegjøre mer for dette.

Jeg jobber selv med sosialt arbeid på Forandringshuset i Drammen og jobber mye med blant annet et integreringsprosjekt som medfører at jeg har en del kjennskap til både unge mennesker med kort botid i Norge og til integreringsarbeid. Hvis jeg skulle brukt informanter fra Drammen ville trolig flere hatt kjennskap til meg personlig eller Forandringshuset. Jeg valgte derfor i første omgang å rekruttere informanter fra andre steder i landet og informanter uten kjennskap til meg. Dette fordi jeg kjenner mange ungdommer og fagpersoner i Drammen som kunne påvirket validiteten av studien.

Jeg har bodd i Norge hele livet. På den måten har jeg ikke selv noen personlig og direkte erfaringer med fenomenet jeg studerer. Samtidig har jeg innblikk i og en posisjon i tematikken, særlig gjennom arbeidet mitt på Forandringshuset. Jeg har jobbet i flere år med unge med kort botid og dermed gjort meg noen tanker om betydningen av sosiale nettverk, utfordringer og behov. Jeg har blant annet tilegnet meg kunnskap om dette gjennom samtaler med ungdommer, minoritetsrådgivere og lærere. Dette gjør at jeg allerede har et forhold til fenomenet og en forforståelse som påvirker studien. Forandringshuset er en frivillig organisasjon og min forforståelse er trolig farget av å jobbe under rammebetingelsene sosialt arbeid i ideell sektor. Dette var også viktig for meg å være bevisst gjennom studien. Det ble derfor viktig for meg å redegjøre for- og aktivt reflektere over egen forforståelse i arbeidet med prosjektet (Kristiansen, 2017, s. 157).

Jeg er selv ung voksen, noe som har betydning for min forforståelse og også for hva informantene forteller til meg i kraft av at jeg er ung. Dette er noe jeg særlig reflekterte over i transkriberingsprosessen der jeg oppdaget at vi snakket et ganske ungdommelig språk. I tillegg bet jeg meg merke i dette når vi snakket om sosiale medier. Som ung voksen kjenner jeg de ulike mediene godt, noe som gjorde at vi kunne ha en felles forståelse av hva «reels-videoer» eller kommentarfeltet på Instagram kunne bety for å få et sosialt digitalt fellesskap. Det gjorde at jeg kunne spørre mer enn om jeg ikke hadde hatt den samme forståelsen av sosiale medier. I tillegg kan det tenkes at min alder kan ha påvirket hvordan jeg oppfatter det informantene forteller. Når for eksempel den ene informanten fortalte om sitt digitale

nettverk var min umiddelbare reaksjon hvor interessant og nyskapende det er at man kan lage seg sosiale nettverk på sosiale medier i mangel på fysiske sosiale nettverk. Kanskje hadde en eldre forsker tenkt på digitale sosiale nettverk som noe trist og uforståelig.

Jeg hadde også en forforståelse av hva kort botid og flukt er gjennom mitt arbeid. Jeg ble til tider overrasket over min egen forutinntatthet ved at mennesker jeg ikke hadde tenkt dukket opp i intervjuene. Noen eksempler på dette var informantene som hadde flyttet mye frem og tilbake fra Norge og hjemlandet gjennom livet. Et annet eksempel er at hjemland ikke nødvendigvis er det landet man kan fortelle mest om erfaringer med sosiale relasjoner fra, dersom man har vært på flukt og husker mest barndom fra andre land man har oppholdt seg i. Selv om jeg til tider møtte mine egne fordommer, løste det seg fint med tanke på problemstillingen. For informantene med tilhørighet i flere land tok jeg da utgangspunkt i landet eller landene informantene opplevde som sitt/sine barndomsland. Informanten med hyppige flyttinger var i lik situasjon i Norge som de andre informantene mine. Informanten befant seg i en integreringsfase der hen måtte lære språk og samfunn nærmest fra start ved sist flytting til Norge og jeg så dermed personen som en relevant informant til studien.

4.3 Gjennomføring av studien

4.3.1 Utvalg og rekruttering av informanter

Jeg rekrutterte og intervjuet fem informanter. Tre av disse var jenter og to av de gutter. Størrelsen på utvalget må være stort nok til å belyse problemstillingen (Johannessen, Tuft & Christoffersen, 2016, s. 114). Jeg landet på dette antallet fordi jeg opplevde utvalget som stort nok til å kunne svare på problemstillingen, samtidig som det ikke ble for mye materiale med tanke på at dette er en masteroppgave med begrenset omfang. Antallet informanter man trenger kan avhenge av kvaliteten på intervjuene (Johannessen, Tuft & Christoffersen, 2016, s. 114). Jeg hadde en sjettede informant tilgjengelig, men erfarte da jeg gikk gjennom de siste transkripsjonene at materialet jeg hadde var fylldig nok til å besvare mine forskningsspørsmål.

Jeg brukte strategisk utvelgelse av informanter der jeg bestemte meg for hvilken målgruppe som skulle delta for å få tak i dataene jeg trengte. Dette fordi jeg ønsket fylldige beskrivelser av fenomenet og derfor hadde et klart mål for rekrutteringen av informanter (Johannessen,

Tufte & Christoffersen, 2016, s. 117). Jeg brukte kriteriebasert utvelging i rekruttering av informanter. Her konstruerte jeg ulike kriterier basert på blant annet alder, botid i Norge, utdanning, norskferdigheter og kjennskap til meg - som potensielle informanter måtte oppfylle for å kunne delta i studien (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2016, s. 120). Informantene ble rekruttert gjennom mitt nettverk i arbeidslivet. Jeg spurte i mitt faglige nettverk om noen kjenner noen i målgruppen for min studie som kunne tenke seg å stille opp til intervju og fikk etter hvert kontaktinfo til aktuelle informanter. Denne metoden kalles snøballmetoden (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2016, s. 123). Av hensyn til forskningens validitet valgte jeg å ikke bruke informanter jeg kjente til fra før. Dette gjorde at rekruttering av informanter ble mer utfordrende ettersom jeg kjenner til en stor andel av unge med kort botid i Drammen. I starten av rekrutteringsprosessen var ett av utvalgskriteriene at informantene ikke skulle ha tilhold i Drammen. Da det var vanskelig å få nok informanter åpnet jeg opp for at informantene også kunne ha tilhold i Drammen så lenge de ikke hadde kjennskap til meg eller Forandringshuset direkte.

Mine informanter er altså rekruttert gjennom blant annet minoritetsrådgivere og kolleger andre steder i landet enn der jeg jobber, også kalt snøballmetoden som beskrevet i forrige avsnitt. Å rekruttere informanter gjennom mitt faglige nettverk kan ha medført at informantene i studien har flere sosiale forbindelser enn vanlig. Dette blir kun en antagelse fra min side, men jeg ser det som viktig å ta i betraktning at det sosiale nettverket kan fortone seg annerledes for andre med migrasjonserfaring og kort botid. Informasjon om at jeg søkte informanter ble blant annet delt på sosiale medier som Instagram og Facebook i tillegg til Workplace gruppen til Forandringshuset. Jeg sendte også ut e-post til nøkkelpersoner i mitt faglige nettverk og meldinger til ungdommer som kunne kjenne mulige informanter. Opprinnelig var ambisjonen at jeg skulle få flere ledd mellom meg og informantene, noe som ikke lot seg gjøre da det var mer utfordrende enn først tenkt å rekruttere informanter. Dette gjorde at det ved flere av informantene kun er et ledd mellom oss, for eksempel at en samarbeidspartner eller kollega fra en annen by i Norge har rekruttert informanten. Dette ble viktig for meg å være bevisst i og med at det kunne farge intervjuet når vi hadde en felles person i nettverket til informanten som begge kjente til.

4.3.2 Gjennomføring av fortellingene, intervjuene, lydopptak og transkripsjon

Prosjektet ble godkjent av NSD 8.12.2022. Jeg intervjuet informantene fortløpende etter hvert som de ble rekruttert inn. I forkant av intervjuet fikk informanten i oppgave å skrive en liten fortelling om seg selv og livet sitt der de fikk med viktige personer rundt seg. Både innhold og i hvilken grad jeg fikk fortellingen tilsendt før intervjuet, til tross for påminnelser og god tid, varierte. Fortellingene ble det man kan kalle tynne beskrivelser. Fortellingene var ikke tykke beskrivelser der informantene utbroderte om deres konkrete forhold og informantenes egen fortolkning (Dalen, 2012, s. 58). Fortellingene fikk derfor ikke helt den funksjonen jeg tenkte, men hadde likevel en viktig funksjon som metode. De bidro til å gi meg som forsker en innsikt som jeg kunne bruke i intervjuene og som forberedelse til intervjuene. På samme måte kan de ha gitt informantene en måte å forberede seg på og dermed sette rammer for intervjuet.

Alle ble intervjuet i perioden januar 2023-mars 2023. Intervjuene ble hovedsakelig gjennomført i Forandringshusets ulike lokaler i Norge og i andre frivillige organisasjoners lokaler som jeg samarbeider med. Før intervjuet startet gikk jeg gjennom ulike punkter i informasjonsskrivet. Disse hadde jeg i forkant også forklart godt på telefon til alle i tillegg til at de hadde mulighet til å lese det selv. Her forklarte jeg også på en grundig måte bruk av lydopptak, anonymitet og prosessen rundt bevaring av materialet. Jeg var nøye med å forklare alle ord som nettverk, anonymitet og samtykke nøye, slik at jeg sikret at de forstod hva dette gikk ut på. I selve intervjuet dukket det opp flere temaer som jeg ikke hadde med i intervjuguiden. Jeg stilte da relevante oppfølgingsspørsmål til det informanten tok opp. Intervjuene foregikk i hovedsak på norsk, men noen av informantene brukte engelske ord og setninger der de ikke husket de norske ordene.

Jeg brukte lydopptak med diktafon-appen gjennom nettskjema.no som er det eneste godkjente opptaksutstyret fra OsloMet til gule og røde data. Kort tid etter gjennomført intervju startet jeg å transkribere materialet på en kryptert minnepinne ved bruk av fingeravtrykk. Det var viktig for meg å passe på konfidensialitet og anonymitet i denne prosessen og jeg anonymiserte eksempelvis navn og andre opplysninger som kunne gjenkjenne informanten (Magnusson & Marecek, 2015, s. 75). Den krypterte minnepinnen med transkripsjonen var låst inne i et skap. I transkriberingsprosessen er det viktig å være så

konsistent som mulig (Tanggaard & Brinkmann, 2012, s. 36). Ettersom målet mitt var å fange meningsinnholdet i det som ble sagt, valgte jeg i transkriberingen å skrive ned alt som ble sagt ordrett, inkludert pauser, lyder rundt og ord som «eeeh» eller «hmm». Der det var noe spesielt jeg burde merke meg som toneleie, eller noe som skjedde i rommet, så skrev jeg også dette ned. Grunnen til at jeg valgte å transkribere så detaljert var fordi slike pauser eller situasjoner, der for eksempel informanten tenker seg om kan være relevante å ha informasjon om i en analyseprosess.

4.3.4 Analyse av data

Fortellingene ble analysert i forkant av intervjuet, i den grad jeg fikk fortellingene i god nok tid, slik at jeg kunne forberede meg til selve intervjuet. Jeg brukte da narrativ analyse der jeg blant annet så på karakterer, hendelsesforløpet, kontekst, konflikt og makt.

Som nevnt benyttet jeg tematisk analyse for forskningsintervjuene, og gjennomførte analysen basert på fremgangsmåten beskrevet av Johannessen, Rafoss og Rasmussen (2018). Analyseprosessen startet allerede under transkribering. Intervjuene ble transkribert fortløpende 1-7 dager etter jeg gjennomførte intervjuet. Jeg transkriberte så kort tid som mulig etter intervjuet fordi det gjorde at jeg husket så mye som mulig av det som ble sagt og de ulike detaljene (Tanggaard & Brinkmann, 2012, s. 34). Etter at intervjuet var transkribert hørte jeg gjennom lydfilen en ekstra gang mens jeg skrev ned umiddelbare refleksjoner og detaljer i et nytt dokument. Etter dette omformulerte jeg den daværende problemstillingen noe og laget noen foreløpige underspørsmål, også kalt forskningsspørsmål, slik at jeg hadde et bedre utgangspunkt for resten av analyseprosessen. Videre kodet jeg materialet mitt ved å markere viktige poeng for så å lage stikkordopsummeringer i margin. I siste del av kodefase skrev jeg ned refleksjoner og tanker jeg gjorde meg underveis i et eget dokument. I kategoriseringsfasen begynte jeg å skrive frem temaene, altså funnene mine. Analysen konkluderte med disse hovedtemaene: «Om etablering av sosiale nettverk», «Om opprettholdelse av sosiale nettverk» og «Om de sosiale nettverket til informantene». De ble igjen delt inn i noen undertemaer. Viser til presentasjon av funn.

4.4 Forskningsetiske dilemmaer

Denne oppgaven følger Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora gitt av Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH). Dette innebærer at oppgaven følger retningslinjene om blant annet frivillig og informert deltakelse og konfidensialitet, som beskrevet i dette metodekapittelet.

4.4.1 Forskningsetikk

Å undersøke nettverket til informantene kan være et sensitivt område. Det er sannsynlig at informanter kan ha opplevd tap og brudd på flukten til Norge og det kan tenkes at informantene blir oppmerksomme på det de ikke har, mangler eller savner i livet sitt. Samtale om nettverk og sosiale relasjoner kan også fremstå som negativt eller krevende for informantene. Informantene i denne studien har alle rettigheter i Norge, slik sett kan risikoen være mindre enn om jeg eksempelvis hadde undersøkt papirløse migranternes erfaringer siden det da er en skjev maktbalanse oss imellom. Samtidig kan det tenkes at nettverk også kan fremstå negativt for mine informanter når man vet at det for eksempel er et stort press på å sende penger til hjemlandet noe som medfører at noen bruker mye tid på å jobbe eller at man kan tjene raske penger gjennom kriminelle nettverk som oppleves vanskelig. Mine informanter kan også være ekstra sårbare fordi de er i en etableringsfase.

På bakgrunn av dette valgte jeg å intervju informantene som befinner seg i aldersspennet 18-26 år og som er i en utdanningskontekst. Dette sikrer at de aldersmessig har et mer reflektert forhold til hva de deltar på, og at de gjennom utdanningskonteksten har et system rundt seg hvis noe skulle være vanskelig. Dersom jeg skulle brukt barn som informanter ville det stilt meg som forsker ovenfor en del etiske utfordringer (Dalen, 2012, s. 36). Ved å rekruttere gjennom nettverk av minoritetsrådgivere og andre som kjenner informantene, sikrer jeg også i større grad at informantene ikke er så sårbare at de ikke bør delta i min studie.

Som nevnt har jeg valgt å ramme inn intervjuet med at informantene skriver en fortelling om seg selv i forkant. Det strukturerer på mange måter intervjuet og slike narrativer kan gi rik tilgang til informantenes opplevelse med en tidsmessig dimensjon (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 316). Dette er noe som var nyttig for studien i og med at jeg ønsker å favne

informantenes nettverk og endringer over tid. Å ramme intervjuet inn med en fortelling som informanten skriver i forkant gir også informanten en mulighet til å forberede seg på intervjuet og hva de ønsker å dele. At en slik fortelling kan sikre at informantene er bedre forberedt og selv kan sette rammene for samtalen er også noe av grunnen til at jeg har valgt å bruke denne metoden med tanke på forskningsetikk.

Bevissthet rundt språk og kultur har vært viktig i studien. Selv om et krav ved rekruttering av informantene er at de kan uttrykke seg og forstå norsk, så kunne jeg anta at informantene hadde dårligere norskkunnskaper enn meg -og det har derfor vært viktig for meg å reflektere rundt språk og språkbarrierer. Det kan oppleves ubehagelig for informantene dersom de ikke forstår informasjonen eller spørsmålene jeg stiller. Det kan i verste fall også føre til uriktige svar eller at de samtykker til å være med på noe de ikke vil. Jeg har derfor valgt å ha et informasjonsskriv med et enkelt språk og illustrasjoner for å sikre at informantene forstår alt. Jeg brukte enkle ord og synonymer der det kan tenkes at ikke alle vet ordets betydning. For eksempel er det mulig at ikke alle informantene forstår betydningen av ordet «nettverk». Jeg valgte derfor å skrive eksempler i parentes som «personer rundt deg» for å sikre at informantene skulle forstå hva slags prosjekt de samtykket til å delta i. Selv om informantene i min studie nå befinner seg i Norge, kan det også tenkes at det kan være noen kulturelle barrierer. Dette var viktig for meg å være oppmerksom på (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 173-175).

Jeg gjennomførte to testintervjuer med ungdom jeg kjenner som «kvalifiserte» til utvalgsriteriene. Disse testinformantene hjalp meg med å endre formulering på noen av spørsmålene slik at de ble mer forståelig for informantene. Etter samtaler med mine testinformanter, endret jeg også informasjonsskrivet og introen med informasjon. Her la jeg blant annet til en setning i oppgaven om å skrive fortelling, hvor jeg skrev at de selv velger hvor mye de skal dele og at grammatikk og språk ikke er så farlig, fordi det er innholdet jeg er ute. Dette skrev jeg for å trygge informantene. I informasjonen jeg ga før jeg satte på lydopptaker i intervjuet, la jeg også til en setning om at de kan si at de ikke ønsker å svare hvis jeg spør om noe de ikke vil snakke om. Jeg har også vært bevisst på å snakke sakte og tydelig i intervjuene. Ut over det fikk jeg bekreftelse på at intervjuet opplevdes trygt og positivt for testinformantene og at jeg burde gjøre det på samme måte med informantene.

Etter å ha gjennomført alle intervjuene ser jeg at intervjuene med testinformantene ble gode intervjuer som har kunnet støtte de videre funnene jeg har gjort.

4.4.2 Dilemmaet forsker og praktiker

Det å forske på eget praksisfelt gjorde at jeg i forkant og i prosessen med denne studien måtte reflektere mye rundt dette. I rekrutteringsprosessen av informanter var jeg nøye med å ikke bruke informanter som jeg kjenner fra før. Samtidig gjorde jeg meg raskt tanker og erfaringer om at jeg på et senere tidspunkt kan møte informantene i min rolle som praktiker. Dette har jeg reflektert mye rundt og konkludert med at man ikke får styrt fremtiden. Jeg har ikke vært i noen maktposisjon overfor informantene på det tidspunktet de har blitt intervjuet i studien. Frivillig samtykke til å delta hviler på prinsippet om autonomi og det er viktig at samtykket er gitt uten at informanten føler noe press til å delta i studien (Hummelvoll, 2010, s. 27). Informantene har for eksempel ikke kunne få noen goder ved å delta i studien i form av min posisjon. I den grad jeg har møtt på informanten i senere sammenhenger har jeg vært bevisst på at forskerrollen er lukket. Eksempelvis har jeg ikke ringt eller etterspurt mer informasjon etter intervjuet der jeg har møtt på informanten i andre sammenhenger senere.

Et annet dilemma som dukket opp, er da jeg forsto at noen informanter hadde behov og jeg visste om tilbud som ville hjulpet informanten. Jeg satt da i intervjuet med en slags avmaktsfølelse fordi jeg ikke følte jeg kunne gå i hjelperrollen med å fortelle om disse tilbudene. Jeg informerte derfor ikke om aktuelle tilbud på intervjutidspunktet, men har i ettertid reflektert mer rundt i veiledning og konkludert med at det er ok å koble informantene videre der jeg får innsikt i tydelig behov og eksempelvis kjenner til et gratis fritidstilbud som kan treffe informantens behov. Det at jeg som praktiker vet om mange tiltak, som informantene som selv er i målgruppen ikke vet om, ser jeg som et funn i seg selv. Dette forteller meg en del om forbedringspotensialet i informasjonsspredning og at man kanskje må jobbe mer med å ta med brukere og vise vei inn i tilbud.

5. Presentasjon av funn

I denne delen av oppgaven presenterer jeg funnene i mitt forskningsprosjekt. Jeg vil først kort si noe om fortellingenes funksjon i forhold til intervjuene og deretter presentere studiens fem informanter. Videre presenteres temaet *etablering av sosiale nettverk* med arenaer for etablering av nye relasjoner og hva som gjør etableringen av sosiale nettverk lett og vanskelig. Deretter presenteres temaet *oppretholdelse av sosiale nettverk* med hva informantene gjør for å opprettholde det sosiale nettverket og faktorer som gjør det lett og vanskelig. Til slutt presenteres funn av *hvordan det sosiale nettverket ser ut*.

5.1 Fortellinger

I fortellingene kom det frem at flere av informantene hadde historier med flukt på vei til Norge og at de hadde ulike personer rundt seg som var viktige. Som beskrevet i metodekapittelet ble fortellingene på generell basis korte og med mindre innhold enn intervjuene. Det som kom frem gjennom fortellingene ble også forklart ytterligere i intervjuene, som presenteres i de videre underkapitlene. På den måten fungerte fortellingene primært som utgangspunkt for utdyping av de ulike temaene i intervjuene.

5.2 Informantene

I dette underkapittelet introduserer jeg informantene i korte trekk. Informantene er gitt kjønnsnøytrale navn og omtales som hen av hensyn til anonymitet.

5.2.1 Kim

Kim har bodd i Norge i litt over fem år og er nå bosatt i en norsk storby. Her bor hen i generasjonsbolig med blant annet søsken, mor og nevøer. Kim hadde sammen med sin bror vært på flukt i flere måneder før ankomst til Norge. Kim beskriver en tett relasjon til sin bror, både som venn og bror. Ved ankomst til Norge bodde Kim i et bofellesskap på et mindre sted i Norge. Kim beskriver mange venner i Norge og spesielt tre nære venner der en av disse er broren. Kim forteller også om en person som jobbet på bofellesskapet som særlig var viktig den første tiden i Norge.

5.2.2 Alex

Alex ble født i Norge, men har som barn flyttet flere ganger fram og tilbake fra Norge og hjemlandet. Hen poengterer at årsaken til flyttingen var å lære kultur og språk i hjemlandet.

Alex har nå oppholdt seg i Norge i snart to år og har måttet lære norsk språk og kultur på nytt. I hjemlandet var søskenbarn og storfamilien med besteforeldre viktig. I tillegg fortelles det også om flere vennskap fra internasjonal skole i hjemlandet, der det særlig har vært én sentral venn som Alex har kjent i seks år. Alex har alltid bodd med sin kjernefamilie med søsken og foreldre. Foreldrene beskrives som sentrale veivisere her i Norge ettersom de kjenner Norge og kulturen godt og kan hjelpe til med å lære norsk, kultur og tilpasse seg samfunnet. Alex beskriver flere venner i Norge som hen har møtt på norskkurs, gjennom fritidstilbud eller friminutt der hen og andre med migrasjonserfaring møtes på grupperom for å spise lunsj sammen.

5.2.3 Noor

Noor kom til Norge for ca. ett år siden. De første månedene etter ankomst bodde hen i bofellesskap, men Noor bor nå alene i egen leilighet med en vertsfamilie i etasjen over. Noor forteller at foreldrene ble skilt i hjemlandet og at familien består av både halvøsken og helsøsken. Noor utdyper mye og detaljert om den flere måneders lange flukten til Norge. Her i Norge har Noor en del familie, men den nærmeste familien befinner seg fortsatt i hjemlandet. Familien i Norge måtte Noor bli kjent med på nytt da denne delen av familien flyktet fra hjemland på så tidlig tidspunkt at Noor ikke husker noe særlig. Noor hadde en nær venn i hjemlandet og beskriver ellers en barndom preget av mobbing og dårlig selvbilde, noe som beskrives som mye bedre nå. Noor forteller om flere klassekamerater her i Norge som hen kan være sammen med, men at hen ikke har noen ordentlige venner. Noor viser også til andre i sitt nettverk, som vertsfamilien og også jevnlig kontakt med ansatte i bofellesskapet.

5.2.4 Mika

Mika har bodd i Norge i fire år og har mange søsken med stort aldersspenn, der flere av søsknene bor i ulike land. Faren til Mika lever ikke lenger og Mika beskriver i intervjuet et stort savn etter sin far. Mika bor nå med sin mor og noen søsken i en større by i Norge. De familiemedlemmene hen nå bor sammen med beskrives som den nære familien, mens de øvrige søsknene beskrives som mer perifere. Fra ankomst til Norge tok det nesten ett år før Mika begynte på skole. I denne periode var familien i stor grad overlatt til seg selv uten noe nettverk her i Norge. Mika har to nære venner i Norge som hen ble kjent med på grunnskolen og i mottaksklassen.

5.2.5 Robin

Robin har bodd i Norge i seks år sammen med sin familie. De ble først bosatt på en mindre plass i Norge der Robin fikk flere venner, både etnisk norske og venner med innvandrerbakgrunn. Robin gikk først i en velkomstklasse, der hadde Robin noen fag sammen med 9. klasse i ordinær skole. Videre gikk hen både i ordinær 10. klasse og i videregående skole på dette mindre stedet før Robin og familien flyttet til en større by. Etter flytting til storbyen beskriver Robin utfordringer med å få et sosialt nettverk. Robin bruker internett, venne-apper og Instagram for å finne venner. Robin har flere nære venner, men alle bor langt unna. I hjemlandet var det mye flytting grunnet krig og utrygghet. Hen forteller også om tette relasjoner med søskenbarna i hjemlandet.

5.3 Om etablering av sosiale nettverk

5.3.1 Arenaer for nye relasjoner

Informantene løfter frem ulike arenaer der de kan etablere nye relasjoner. I det følgende presenterer jeg arenaene informantene beskriver.

5.3.1.1 Arenaer i et «varmt» hjemland

Om hjemlandet nevner mange nabolag, moskéen, fotball eller cricket i gatene, butikker eller familie som arenaer der de får venner og møter nye mennesker. Kim forteller for eksempel:

Her i Norge de er veldig, veldig opptatt av sosiale medier, mobil eller la oss si PlayStation og sånt. I hjemlandet har de ikke det og da trenger de hverandre. La oss si at noen spiller cricket på veien. Jeg kan bli med, jeg kan spørre og jeg kan bli med fordi de har ikke noe å gjøre. Liksom etter jobb og sånt da har jeg ikke noe å gjøre. Okai da blir du med spiller og blir kjent med dem.

Familie er en sentral arena for nye relasjoner i hjemlandet. Eksempelvis trekker både Noor, Robin og Alex frem søskenbarn som bestevenner i livene deres. Robin forteller også om etablering av vennskap gjennom farens familievenner. Alle informantene snakker om nabolag og en varmere kultur. Robin beskriver for eksempel at de flyttet til et naboland i Midtøsten i en periode. Der tok en hyggelig nabo umiddelbart kontakt med familien da de flyttet inn. Samfunnet der var litt annerledes enn i hjemlandet og Robin forteller at damen lærte hennes mor om ting de trengte å vite for å leve i samfunnet. Videre uttrykker Robin:

Når vi først kom til X-land så møtte vi en dame som var veldig hyggelig med oss. Og hun lærte mamma mange ting om X-land og ting der som markeder. Og ting som man må kunne for å være i det samfunnet. For det er litt forskjellig fra hjemlandet og X-land. Også var hun som en slags bestemor for meg. Jeg husker hun fortsatt, hun var veldig snill. De var triste når vi skulle flytte, hennes barn gråt og sånn.

Damen var deres nabo og når jeg spør hvordan de ble kjent svarer Robin: «Så i X-land de har ingen privat space liksom. De bare kommer på døra. Også sier hei og sånt så blir vi kjent».

5.3.1.2 Den første tiden etter ankomst til Norge

Flere av informantene mener at grunnskole sammen med andre som har kort botid, velkomstklasser og bofellesskap er viktige arenaer for å bli kjent med nye mennesker, spesielt den første perioden etter man har kommet til Norge. Her poengterer informantene at de møter andre ungdommer i lignende livssituasjoner som seg selv, som de blir kjent med. Mika som måtte vente nesten ett år før tilbud om skole, forteller at familien var overlatt til seg selv og måtte bli kjent med Norge på egenhånd den første tiden. Det var kun én ansatt i NAV og én tolk som befant seg i familiens nettverk, som for øvrig bor i en norsk storby. I kontrast til dette, forteller Robin om hvordan nærmiljø og naboer var viktige arenaer ved deres ankomst til Norge. Robin beskriver hvordan andre med innvandrerbakgrunn tok kontakt og ønsket familien velkommen idet de flyttet til et mindre sted i Norge. Både Kim og Robin har erfaring med å flytte til både storbyer og mindre steder i Norge. Begge informantene beskriver en varmere og mer åpen kultur på de små stedene, sammenlignet med deres erfaringer med storbyer i Norge. En varmere kultur som minner mer om kulturen i hjemlandet. Kim forteller for eksempel hvordan hen har blitt kjent med sine venner i et bofellesskap slik:

Det var jo på bofellesskapen. Der vi var ikke sant. Ofte er det sånn eeeh, at det som er veldig bra i Norge, det jeg likte er jo at de gir deg ikke etter en leilighet alene liksom, så det er jo mange og da får du mange venner der ikke sant. For eksempel i vår bodde 8, bodde 8-9 inne og ute i hybelen og sånt bodde 8-9 så totalt 15-16. Og vi har jo veldig varm kultur og da blir vi venner på 2-3 dager ikke sant så...

Videre utdyper Kim at hen blir venn med de hen bor med i bofellesskapet sine venner.

Flere av informantene viser til at de finner nye relasjoner gjennom familien også i Norge. Informantene forteller for eksempel at man får venner gjennom søsknenes nettverk eller at man blir venninne med forloveden til en fetter. Noor forteller at hen ikke kjente familien sin i Norge da hen kom hit. Dette fordi familiemedlemmene som nå bor i Norge flyktet for flere år siden og Noor har få minner om familien fra hjemlandet og har måtte derfor bli kjent med dem på nytt. Foreldrene til Noor befinner seg i hjemlandet og hen utdyper videre om familien i Norge:

Jeg er veldig glad i den familie fordi før jeg pleide ikke å ha søskenbarn eller familie.

De er alle her i X-by. Så alle er viktig for meg, alle er veldig snille og så onkelen min er som pappaen min.

5.3.1.3 Skolen som arena for nye relasjoner

Ingen av informantene har en fortrolig venn som er født og oppvokst i Norge, med unntak av Robin. Robin ble kjent med vennen sin i fellesfag som gym og mat og helse mens hen gikk i en velkomstklasse. Her hadde skolen en ordning der informanten hadde disse fagene sammen med ordinær ungdomsskole mens hen ellers tilhørte velkomstklassen. Informanten ble litt kjent med denne personen i disse to fagene, og havnet senere i klasse med samme person både i 10. klasse og på videregående. Robin beskriver et vennskap som utviklet seg parallelt med dette. I mat og helse var de kun bekjente der den norske personen hjalp informanten, i 10. klasse begynte de å være mer sammen i friminuttene og på videregående hang de sammen på fritiden og dro for eksempel på teltturer i sommerferien.

Selv om ingen av informantene har fortrolige venner i sine egne skoleklasser, beskriver de klassekamerater som de prater med i timene. Mika uttrykker å ha blitt kjent med 2-3 personer i klassen, men at disse bare er skolevenner. Mika forteller videre at hen pleier å sitte alene i kantinen i friminuttene. Der spiser hen og er på mobilen sin. Mika utdyper videre at det er greit at det er slik fordi hen ikke vil slippe så mange nært inn til seg. Videre poengterer hen: «Hvis de to vennene mine, den venninne og den vennen jeg snakker om, hvis de hadde vært der så det hadde vært gøy. Men de går i andre skoler liksom». Lignende forteller også Noor som er med klassekameratene i friminuttet, men påpeker at de ikke er mer enn skolevenner. For noen informanter er skolen som arena et sted man møter nye

venner. Alex belyser for eksempel om hvordan hen og andre elever med kort botid som ikke går i samme klasse, samles på grupperom sammen i friminuttene slik:

Ja, jeg er med andre elever også fra vg2 eller vg3 og de også har jo også ikke kort botid, ikke så kort botid som meg, men de også hadde vært på samme sted som meg sånn for noen få år siden. Og nå går de på vanlig skole også. Så vi er sammen og snakker og bare henger litt... Ja og vi bare går til grupperom og bare spiser og snakker om dagen vår og...

Også andre informanter forteller om hvordan man får venner via andre venner. Mika beskriver for eksempel at hen reiser med venner til et offentlig sted med kjente strandområder i en storby i Norge og at det er et sted man møter på nye mennesker.

5.3.1.4 Internett og sosiale medier som arena i mangel på fysiske sosiale nettverk

Robin gir uttrykk for at det er vanskelig å finne arenaer hvor man kan få venner når man ikke går på ordinær skole slik hen gjør som nå tar opp fag. Robin sier blant annet: «siden liksom jeg pleide å få venner mest på skolen og sånn, men nå går jeg ikke på skole så derfor jeg sliter litt med det». Videre utdyper Robin om hvordan hen møter nye venner via internett og sosiale medier. Informanten bruker internett til å få informasjon om hva som skjer i byen der hen bor nå. Robin har lastet ned ulike venne-apper for å finne venner både i Norge og internasjonalt. Instagram er en sentral arena for informanten. På Instagram møter hen nye venner og holder kontakt med disse. Vennene på Instagram har hen møtt gjennom kommentarfelter der for eksempel hen og en annen har funnet ut at de både er like gamle og har bursdag samme dag, etter å ha sett hverandres kommentarer på et bilde til en kjent person. Videre har de fulgt hverandre og startet å chatte. Informanten beskriver videre om bekjenskaper med andre gjennom i Instagram kommentarfelt der personer diskuterer ulike saker og man for eksempel blir kjent med de man er enige med i kommentarfeltet. I tillegg forteller informanten om gruppechatter på Instagram for personer med samme etniske bakgrunn der hen også har blitt kjent med nye.

5.3.1.5 Fritidstilbud som arena for nye vennskap

Flere av informantene viser til at de har møtt nye mennesker gjennom kommunale fritidsklubber eller fritidstilbud i regi av ideell sektor. Disse informantene har enten fått vite

om tilbudet gjennom ansatte på fritidstilbudet med samme etnisk bakgrunn som visste at informanten var ny i Norge, eller gjennom informasjon fra jevnaldrende som også har kort botid i Norge. Alex løfter frem at hen på et fritidstilbud møtte andre hen går på skolen med, og at det at de tidligere har sett hverandre på skolen ble en grunn til å snakke med dem og bli kjent på fritidsklubben. Andre arenaer som nevnes for etablering av sosiale nettverk er moskéen, deltakelse i fotballag og treningssenter.

5.3.2 Hva som gjør etablering av nettverk lett og vanskelig

5.3.2.1 Kultur og et liv i utrygghet

Kulturforskjeller er noe alle informantene løfter frem som utfordrende med å være ny i Norge når man skal utvikle sosiale nettverk. Alle de fem informantene beskriver en varmere kultur i hjemlandet, og forteller for eksempel om hvordan man snakker med hverandre på butikken og om fellesskap med naboer i hjemlandet. I Norge beskriver de, i kontrast til dette, at man ikke har hilst på naboen og at man setter seg langt unna hverandre på bussen. Informantene viser til nabolag i hjemlandet der man leker, spiller fotball og cricket sammen i gatene. Kim og Robin forteller om erfaringer fra å bosettes i mindre byer i Norge og at kulturen der virker mindre stressende og varmere enn i storbyene. Robin poengterer for eksempel dette om forskjellen mellom det lille stedet og storbyen:

For eksempel når jeg kom til det lille stedet da var alle liksom spent til å møte oss og sånt. Men når vi kom til X-by siden det er veldig stor by så ingen visste det eller ingen som hadde brydd seg. Fordi det er jo flere tusen som bor der.

Informantene beskriver også at det tar tid å vende seg til kulturen, været og hvordan samfunnet fungerer.

Flere av informantene har hatt en eller flere personer som har veiledet dem i hvordan det norske samfunnet og systemet fungerer. Eksempler er ansatte på bofellesskap, foreldre som kjenner til Norge fra før, eller naboer som tar imot familien. For Mika var det ikke slik, og hen beskriver hvordan familien måtte finne ut av hvordan alt fungerte på egenhånd. Mika forteller at hen pleide å sitte på bussen rundtomkring for å gjøre seg kjent og hvordan noen naboer etter hvert får tak i en tolk til dem for å få snakket med NAV. Alex har flyttet flere ganger frem og tilbake fra Norge og hjemland og foreldrene har hjulpet hen med å tilpasse

seg Norge. Alex poengterer at det vanskeligste med å være ny i Norge må være hvis man ikke har noen som kan hjelpe deg med å forstå systemet. Informanten forteller videre at hen raskt ble innlemmet i samfunnet ved flyttingen til hjemlandet fordi hen var mye med sine søskenbarn som lærte bort språket, samt hva som var rart og ikke rart å gjøre blant folk.

Kim mener at Norge er et mer stressende land preget av avtaler og mye mobilbruk. I hjemlandet kunne man se folk leke på gata og bare henge med dem, mens her må man hele tiden avtale treff. En annen informant uttrykker også lignende erfaring. Kim og Mika har jobbet mye i hjemlandet for å få mat på bordet, penger til livsviktige medisiner eller overleve. De påpeker at det ikke var mye tid eller fokus til sosialisering eller gjøre aktiviteter sammen med familien og venner. Kim sier for eksempel:

Problemet vi hadde var jo å redde livet. Det var det viktigste ikke sant. Så vi tenkte ikke så mye på å bare liksom ha det gøy, gå ut med hele familien, gå ut, ta en tur og sånt. Det skjedde ikke.

Kim utdyper videre at hen blir glad når hen går forbi barnehager i Norge og ser barn leke. «Fordi sånn har vi ikke hatt det. Jeg har ikke fått liksom en liten bil som jeg kan leke med liksom» forteller hen videre. Flere av informantene prater om at det er mye stress med skole nå i Norge. Alex utdyper at det blir ekstra mye for de som har kort botid fordi de i tillegg har den språklige utfordringen og at skole da tar mye mer tid.

De fleste av informantene i studien kom fra krigsherjede områder. Både Kim, Noor og Robin forteller om restriksjoner med å gå ut og hvor langt man kan gå fra huset sitt grunnet fare for kidnapping, krigshandlinger og bomber. Dette har også gjort at noen av de i flere år ikke gikk på skole i hjemlandet. En informant nevner at omstillingen med at det er mer frihet i Norge er vanskelig. Informanten løfter frem at det er stor forskjell for både han og foreldrene at man kan ha så mye frihet og for eksempel være senere ute på kveldene, dra på fester, ha kjæreste og være alene med jenter noe han ikke kunne i hjemlandet. Han forteller også om hvor rart det var å kunne være alene med jenter i starten på oppholdet i Norge. To andre informanter beskriver også lignende kulturforskjeller. En av informantene forteller også om en kulturkonflikt der informanten ønsket å være russ og hvordan andre voksne med samme landbakgrunn pratet og baksnakket informanten i miljøet. Informanten hadde en relasjon til

en sentral person i trosretningen sin og poengterer at dette førte til ekstra mye prat i miljøet.

5.3.2.2 Språk som barriere - «Har du ikke språk, har du ikke ben»

Språk er en barriere for sosiale nettverk og noe alle informantene snakker mye om. Kim beskriver det på denne måten: «Har du ikke språk, har du ikke ben». Både Noor og Kim trekker frem at dette er særlig vanskelig for de som i tillegg ikke kan engelsk. Informantene forteller hvordan de aktivt prøver å lære norsk som et steg i å få venner og sosiale nettverk. Kim og Mika utdyper hvordan de i starten satt helt stille i klasserommet uten å kunne snakke noe særlig grunnet språkbarrierer og hvordan dette påvirket væremåten deres i klasserommet.

Noor uttrykker at hen elsker morsmålet sitt fordi da kan hen være seg selv. Hen beskriver det slik: «Fordi jeg elsker mitt språk og når jeg snakker språket mitt jeg kan bli meg». Videre forteller Noor om hvordan språk, lært fra barndommen, sitter dypt i følelsene og i hjernen, og hvordan minnene er forankret i morsmålet. Noor utdyper at på morsmålet kan følelser og personligheten uttrykkes på en helt annen måte. Mika, som ikke fikk starte på skole før nesten et år etter ankomsten til Norge, forteller at en voksen med bakgrunn fra samme land fanget opp at familien var ny i Norge og tok hen med på fotball. Mika beskriver språk som en stor utfordring selv i fotball. Selv i sport med internasjonale like regler trenger man språk.

Mika utdyper:

Det var vanskelig for oss fordi treneren kan ikke alltid hjelpe å oversette. Når du blir i banen så må du snakke selv. Spilleren må si noe til deg og må du forstå det selv. I en kamp så kommer ikke treneren inn i kampen og forteller deg hva han sier, ikke sant. Du må prate. Treneren sier noe, du må forstå spillerne for å liksom ha kommunikasjon sammen og kjemi.

Alle de fem informantene vektlegger hvor viktig det er å snakke norsk og ha arenaer rundt seg hvor man kan prate utenfor skolen, for å lære seg norsk. En informant poengterer at han syntes det er lettere å lære norsk når han er sammen med jenter fordi de prater mer. Derfor fikk han seg mange jentevenner og brukte Snapchat til å lære norsk. To av informantene løfter frem hvordan de i starten var redde for å snakke norsk. Den ene informanten forteller

at hen var redd for at hen ikke skulle forstå hva andre spurte hen om og at dette ville føles veldig flaut.

5.3.2.3 Sosiale medier til etablering av sosiale nettverk

Robin løfter frem hvordan hen brukte internett for å orientere seg om hva som skjer i byen hen bor. Informanten bruker også ulike venne-apper men utdyper at en utfordring med slike apper er at noen bruker det som en dating app, og at man ikke kan stole på folk på internett. Robin beskriver samtidig hvordan man finner mennesker med lik bakgrunn i, for eksempel, gruppechatter og sosiale medier.

5.3.2.4 Opplevelse av tap, personlighet og personlig endring hos informanten

Det går igjen hos flere av informantene at de forteller om personlig endring. Alle informantene beskriver ulike tap og brudd som at foreldre og familiemedlemmer har blitt drept, hjem har blitt brent ned, familiesplittelser, kjærlighetsorg, skilsmisse og at man må forlate venner og familie grunnet flytting eller flukt. Mika og Noor forteller at de har blitt mer lukket og ikke slipper så mange inn i sin innerste sirkel. Noor beskriver erfaringer med mobbing i hjemlandet som førte til dårlig selvbilde og at hen på flukt til Norge har hørt mange fine ting om seg selv og i dag elsker seg selv og sin personlighet. Noor har blitt mer sosial og utadvendt enn det hen var i hjemlandet, men sier samtidig at hen ikke har ordentlige venner. Det er klassekamerater, men ikke det hen kaller en venn som man kan snakke med om alt. Både Kim, Noor og Alex beskriver selv som nysgjerrige og utadvendte personer og tror at det hjelper dem med å få venner. Kim nevner at særlig hens humor som en faktor for å være godt likt og ha mange venner rundt seg.

Mika og Kim snakker om at man må gå dypt inn i samfunnet og bli integrert. Mika bodde i et annet naboland enn hjemlandet sitt i en periode noe hen oppfattet som midlertidig opphold og dermed ikke gikk dypt inn i samfunnet, men var kun sammen med familie, jobbet mye og forholdt seg til andre fra samme landbakgrunn i perioden med bosettelse der. Kim forteller om de første dagene på skolen der hen satt i klasserommet og forsto veldig lite. Kim utdyper: «Det var da jeg tenkte at hvis jeg ikke lærer norsk så er det her hele livet. Jeg tenkte da blir hele livet sånn...»

5.3.2.5 Å ha noe til felles – en inngang til å bli kjent

Robin som tidligere har etablert gode sosiale nettverk på et mindre sted i Norge, beskriver det å flytte til nytt sted når man tar opp fag og hvordan det er vanskelig å få venner når man ikke går vanlig skoleløp lenger. Robin belyser også vanskeligheter med å bli venn med kollegaer når jobben innebærer at hen jobber mange ulike steder og ikke møter de samme menneskene jevnlig. Kim forteller også hvordan det, i Norge, blir sett på som uprofesjonelt å bli venn med personer på jobben din, sammenlignet med i hjemlandet.

Flere av informantene uttrykker hvor mye lettere det er å bli kjent når man har noe til felles med hverandre. Eksempler som går igjen hos de fleste av informantene er hvor fint det var å møte andre med kort botid som befant seg i den samme livssituasjonen som dem selv. Kim viser til hvordan det er enkelt å komme i prat med nye folk på treningssenteret ved at man for eksempel snakker om proteinpulver og annet treningsrelevant. Det nevnes også av noen av informantene at det er fint med personer som har lik religiøs og etnisk tilhørighet. Samtidig poengterer også flere at de ikke kjenner så mange etniske norske jevnaldrende unntatt profesjonelle som jobber som lærere, i bofellesskapet eller i det øvrige hjelpeapparatet. En informant utdyper også at hen kunne ønske at når folk ser at noen trenger å få venner men sliter med det sånn som henne, at de kunne hjelpe slik man lærer på skolen om å inkludere alle. Hun ønsker at folk kan komme bort til henne å spørre henne. En annen beskriver at hen ikke føler seg på samme nivå og alder som jevnaldrende og syntes det er bedre å bli kjent med voksne. Mika prater om at andre kan ha fordommer mot en knyttet til opprinnelsesland eller hudfarge. Hen nevner for eksempel at noen har sagt: «Æsj, du er fra XX-land». Mika utdyper videre at kanskje noen ikke vil bli kjent med meg fordi de har dårlig erfaring med andre med samme bakgrunn som en selv. «Dårlige fordommer om deg» utdyper hen. Mika forteller også at hen opplever at man må vite mye om hverandre og ha en grunn til å bli kjent med hverandre, for å bli kjent. Til sammenligning poengterer hen at man i hjemlandet ble venner uansett. Mika forteller dette om vanskeligheter med å bli kjent med etnisk norske:

Fordi de som ble født her har andre tanker, andre ting å gjøre enn det vi i andre land. Det kommer an på hva de har lært når de var barn. Hva de liker fordi kanskje dere ikke passer sammen. Dere liker ikke de samme ting liksom. Kanskje jeg liker en ting og

han andre som ble født her liker ikke eller kjenner ikke. Så det kan hende han har ikke lyst å bli venn og ikke jeg heller liksom.

Både Alex, Mika og Noor nevner at fritidstilbud, for eksempel i regi av kommunal eller ideell sektor, er bra for å bli kjent med nye mennesker. Alex trekker frem at det er bra fordi man kan komme og gå når man vil, velger selv hva man vil gjøre, det er mat som er tilpasset halal og vegetar og du møter andre i lik situasjon som deg selv. Noor forteller at det er fint å gjøre kreative aktiviteter for å bli kjent med hverandre.

5.4 Om opprettholdelse av sosiale nettverk

5.4.1 Hva informantene gjør for å opprettholde og vedlikeholde relasjonene

Informantene uttrykker at de fortsatt i varierende grad har kontakt med tidligere venner de har flyttet fra. De bruker Snapchat, Instagram, sosiale medier og telefonsamtaler for å holde kontakt med disse sosiale nettverkene.

Med det sosiale nettverket i Norge, der de bor nå, beskriver flere av informantene at de gjør ulike aktiviteter eller dyrker felles interesser sammen. Det nevnes for eksempel trening, dra på kjøpesenter, cafeer, spise mat sammen og prate sammen. Flere av informantene forteller om Eid fest, familiesammenkomster og store bryllup som viktige samlingspunkt. Disse samlingspunktene med storfamilien beskriver de som store og viktige samlinger i hjemlandet, som nå ser litt annerledes ut i Norge ettersom fire av de fem informantene ikke har så mye mer enn kjernefamilien i nåværende livssituasjon.

5.4.2 Faktorer som gjør opprettholdelse av sosiale nettverk lett/vanskelig

5.4.2.1 Økologiske overganger og avstand

Flere av informantene beskriver mye flytting. Robin forteller for eksempel at hen hele tiden måtte flytte til nye steder, fikk venner der og så måtte forlate de igjen grunnet krig. Noen av informantene nevner også flytting etter de kom til Norge eller at personer de blir kjent med i Norge, flyttet til utlandet grunnet karrierevalg. Dette gjør at flere av informantene har sosiale nettverk med store geografiske avstander. Robin har for eksempel flere fortrolige nære venner, men ingen på nåværende bosted. Likevel holder hen mye kontakt med disse vennene via telefon. Noen av informantene nevner dårlig Wifi og nettforbindelser i hjemlandet som en utfordring for å holde kontakt. Samtidig nevnes det også at dette er blitt

bedre de senere årene. En informant forteller for eksempel om en venninne i hjemlandet som hen i over 10 år har lurt på om er drept eller om hun fortsatt lever. Nå 10 år senere har hen funnet henne på Facebook, snakket med henne og vet at hun lever og har det bra.

Informantene forteller om familie som er spredt rundt i ulike land i verden. Flere av informantene har ikke norsk pass og kan dermed ikke reise og besøke familie og andre sentrale i deres sosiale nettverk. Det er derfor vanskelig for flere av informantene å kunne ha fysisk kontakt med sentrale personer i deres sosiale nettverk. Flere av informantene snakker om et ønske og plan om å møte disse personene i fremtiden.

Alex beskriver familien som stabil og sentral gjennom hele livet. Alex har flyttet mye i livet sitt, men alltid med sin nærmeste kjernefamilie. Også andre informanter forteller om familierelasjoner de er veldig tette med fordi dette er personer som har vært med en hele livet og som har opplevd mye av det samme en selv. Kim har for eksempel flyttet til Norge sammen med broren sin og poengterer et sterkt bånd til broren og at det var de to sammen mot verden på veien til Norge.

5.4.2.2 Arenaer for sosial kontakt

Informantene beskriver flere arenaer som bidrar til at de opprettholder sosial kontakt med andre. Dette kan være arbeidsplasser, fotballag og treninger, skolen, middagstilbud i regi av kommunen eller faste fritidstilbud i regi av en frivillig organisasjon. Flere nevner også moskéen. En av informantene forteller for eksempel om hvor viktig det var å jobbe frivillig i moskéen med å hjelpe barn å lese koranen og annet arbeid, på det første stedet hen bodde i Norge. Informanten beskriver et miljø i moskéen som hen savner etter å ha flyttet derfra. Disse arenaene hjelper informantene med å opprettholde noen deler av sitt sosiale nettverk som både innebærer venner, bekjente, lærere, profesjonelle hjelpere i kommunen og andre.

5.5 Om det sosiale nettverkene

5.5.1 Venner, familie og naboer

Alle informantene nevner familie som sentrale og viktigst i livene sine. I hjemlandet nevnes ofte besteforeldre og søskenbarn som sentrale. Ofte beskriver informantene disse søskenbarna som nære venner. I hjemlandet bodde flere av informantene i generasjonsboliger eller i hus ved siden av annen familie. I Norge bor Kim i generasjonsbolig

med mor, bror, kone og nye barn, i tillegg til søsken. Hen utdyper: «I hjemlandet er det liksom på en måte kultur at alle bor sammen også er det enda mere koseligere ikke sant også sparer man penger». De fleste av informantene forteller at foreldrene fungerer som en støtte for dem i hverdagen. Noen av informantene har fortsatt sentrale personer som for eksempel sine foreldre boende i hjemlandet. Noen av informantene har mistet sentrale personer i sine sosiale nettverk. De løfter for eksempel frem at viktige omsorgspersoner har blitt drept eller gått bort grunnet alvorlig sykdom. Mika beskriver for eksempel flere ganger gjennom intervjuet et stort savn etter sin far og utdyper at det er noen ting man bare kan snakke med en pappa om.

Alex som ble født i Norge og har reist mye frem og tilbake til et annet land som barn, forteller om søskenbarn som sentrale i hjemlandet både som lekekamerater, men også for å lære språk, kultur og sosiale normer i hjemlandet. Foreldrene til Alex har vært sentrale personer for å lære norsk språk og forstå det norske samfunnet når hen flyttet til Norge igjen. Kim beskriver broren som hen var på flukt med som en viktig person både som nær venn i samme vennegjeng og som bror i familienettverket.

Informantenes nettverk ser noe ulikt ut når det kommer til venner. Noen forteller at de nå har fortrolige venner i Norge, mens andre har fortrolige venner som bor langt unna. Robin har noen nære venner på Instagram i tillegg til flere mindre nære venner som hen også har kontakt med på Instagram. Robin har også flere nære venner utenfor sosiale medier, men disse bor langt unna. Informantene forteller at de finner på aktiviteter, prater, trener og andre ting sammen med vennene sine. Alex utdyper også at en venn har hjulpet til med å finne veien inn i et fritidstilbud i en frivillig organisasjon og at hen også har fått hjelp av vennen med å søke jobb. Noor uttrykker at hen ikke har noe som kan kalles for venn. Hen beskriver det slik:

Jeg liker å være med folk, men også jeg tror det er ikke sånn venner det er sånn folk som du kjenner eller bruker tid med dem. For eksempel mine klassekamerater, de er veldig snille og alt sånt. Men jeg kan ikke si at jeg regner dem som venner fordi min definisjon av et vennskap er mer sterkt... men de er ikke venner... Jeg har ikke venner faktisk.

Noor viser videre til en bok der hen forteller om tankene og følelsene sine til seg selv gjennom boken. Flere av informantene reflekterer rundt hva en venn egentlig er. Noor utdyper for eksempel at hen kanskje ikke definerer venn likt som andre fordi hen ser på venn som noe dypere enn å bare være en klassekamerat. Selv om de fleste av informantene sier at de har fortrolige venner, er det for eksempel en informant som forteller meg om et personlig problem som hen ikke har fortalt til de hen omtaler som sine fortrolige venner.

Alle informantene har personer rundt seg som oppleves som mindre tette relasjoner. Dette er eksempelvis elever i skoleklassen, kollegaer, mennesker man møter på strandområder i storbyen, personer en trener fotball med eller personer som deltar på samme fritidsklubb som deg. Noen av informantene beskriver også aktiviteter de liker å gjøre alene der det befinner seg andre mennesker rundt dem. Noor løfter for eksempel frem at hen liker å reise til biblioteket alene på kvelden og lese der, mens Mika forteller at hen tok bussen rundt omkring for å se seg rundt alene den første tiden i Norge.

I hjemlandet nevner de fleste informantene at naboer eller folk man møter på butikken er en del av deres nettverk. Her i Norge nevnes dette i liten grad. Et unntak er Robin som forteller om kontakt med naboene de hadde på et lite sted ved familiens ankomst til Norge. Robin har fortsatt kontakt med en av disse naboene som tok imot familien selv om hen nå bor på nytt sted i landet. Om fremtiden nevner de fleste informantene planer om familie, giftemål og jobb.

5.5.2 Personer i offentlig tjeneste som informantenes støtte og brobyggere

Flere av informantene har personer rundt seg som har det som arbeidsoppgave å være en del av informantens nettverk. Flere informanter snakker om ansatte på bofellesskap eller kommunale middagstilbud, som fungerer som en støtte og veiviser for informanten. Kim forteller for eksempel dette om en ansatt på bofellesskapet: «Jeg sov veldig tungt og hun måtte banke en time på døren hver dag for å vekke meg til skolen ikke sant. Man glemmer jo ikke det liksom». Videre utdyper Kim om hjelp fra denne damen med alt fra å klippe negler til å kontakte psykolog. Kim uttrykker at denne ansatte var utrolig viktig. Mika forteller at en rådgiver på skolen har hjulpet til med å søke lån og stipend. Andre informanter forteller om lærerne sine som i hovedsak har hjulpet de med fag og skole. En løfter frem en lærer som

har hjulpet mye også med personlige behov. Noor nevner at vertsfamilien hjelper til med ulike ting, de spiser middager sammen og de snakker norsk sammen. Mika beskriver at det kun var en ansatt dame fra NAV og en tolk som var de eneste de kjente til det snaue første året hen og familien var i Norge.

5.5.3 Gud og religion som støtte og sosial arena

Alle informantene nevner religion som viktig. Tre av informantene nevner spesifikt Gud og det å kunne be til Gud som særlig viktig under krig og flukt. Kim beskriver for eksempel hvordan de ba til Gud før de krysset landegrensene. Robin sier blant annet: «Hvis jeg ikke har troen så tror jeg ikke livet hadde hatt mening under krigen». Flere av informantene nevner også moskéen som sentral for å møte nye mennesker og være sosial. De fleste av informantene uttrykker at de har flere venner med samme religion og kultur som seg selv. Noen nevner også personer med migrasjonserfaring med annen kulturbakgrunn og religion enn en selv og Robin nevner en venn som er født og oppvokst i Norge. En av informantene forteller at hen fast i helgene pleide å hjelpe til i moskéen på det første bostedet i Norge. Hen poengterer at dette var veldig hyggelig der hen møtte andre mennesker og hjalp andre med å for eksempel lese.

6. Diskusjon av funn

I dette kapittelet diskuteres funnene i lys av de teoretiske rammene med oppgavens forskningsspørsmål som utgangspunkt. Forskningsspørsmålene er brukt som overskrifter for å strukturere kapittelet og tydeliggjøre koblingen til problemstillingen. Videre er oppgaven strukturert med en rekke underoverskrifter knyttet til det underkapitlene drøfter.

6.1 Hvordan etablerer informantene sosiale nettverk?

6.1.1 Arenaer som verktøy for etablering av sosiale nettverk

6.1.1.1 Sosial kapital – en nøkkel for tilgang til arenaer

Informantene viser til flere arenaer med organiserte fritidstilbud i regi av frivillig sektor, kommunale fritidsklubber eller fotballag der de kan bli kjent med andre og etablere sosiale nettverk. Likevel virker det noe tilfeldig hvordan informantene får vite om disse fritidstilbudene. Mika ble for eksempel koblet på fotballaget fordi en med samme landbakgrunn visste hen var ny i Norge, mens Alex hadde en venn med kort botid som selv hadde vært deltaker på fritidstilbudet i ideell sektor, og som viste vei inn. Sosial kapital består av medlemskap i ulike i grupper som familie, naboer, venner eller skoleklasser, og det virker som informantene er avhengig av sosial kapital for å få tilgang til disse arenaene hvor de kan etablere relasjoner med andre (Aakvaag, 2008, s. 153). På bakgrunn av det Alex og Mika gir uttrykk for kan det se ut som man er avhengig av sosiale nettverk eller relasjoner som kan mobilisere disse arenaene der man videre kan etablere nye sosiale nettverk. Der Robin bor, vet jeg om flere ulike tilbud hvor hen kunne møtt andre, blitt kjent og kanskje utviklet noen vennskap. Likevel har ikke Robin funnet frem til disse til tross for søking på internett og andre forsøk på å etablere sosiale nettverk i denne byen. Sosial kapital gir makt fordi nettverk kan mobiliseres når man trenger noe (Aakvaag, 2008, s. 153). Robin forteller selv at hen ikke har venner der hen bor nå og sliter med dette. Jeg gjør meg da tanker om det kan være slik at Robin befinner seg i en situasjon der hen ikke har denne sosiale kapitalen som kan mobilisere arenaene for å møte andre.

Når Robin ikke finner frem til arenaer hvor hen kan etablere sosiale nettverk med jevnaldrende, kan det også fortelle oss noe om den uformelle kulturelle kapitalen informanten besitter. Informanten gir ikke inntrykk av at hen har forsøkt å oppsøke fysiske

steder som fritidstilbud. Det kan tenkes at hen ikke vet om tilbudene, eller at det er tryggere for informanten å være bak en skjerm. Muligens er ikke den kulturelle kapitalen så internalisert i informanten ettersom hen ikke har bodd i Norge hele livet (Aakvaag, 2008, s. 153). En annen mulighet er at fritidstilbudene ikke er så flinke til å fange opp denne gruppen. Kanskje er fritidsaktørens rekrutteringsfokus ofte rettet ut mot skoler og andre steder. En annen faktor er at jeg vet at det er færre fritidstilbud for de som er i 20-årene enn de som er 18 år eller yngre, som kan ha betydning. Mine funn tyder altså på at informanten trenger sosial kapital for å finne frem til arenaene. For å fange opp også unge med kort botid eller personer utenfor ordinært skolesystem, som ikke nødvendigvis har tilgang på like mye sosial kapital, kan det da være ekstra viktig at de som organiserer og driver fritidsarenaene er klar over og kan jobbe mot denne barrieren. Dette er som tidligere forklart i oppgaven, viktig også i et samfunnsperspektiv med tanke på den rollen fritidsarenaene har blitt tillagt i utjevningsspolitikk gjennom for eksempel statsbudsjettet der det bevilges midler til at alle barn og ungdom skal ha mulighet til å delta i fritidsaktiviteter (Barne- og familiedepartementet, 2022). Robin går for eksempel ikke i ordinær skoleklasse og dette kan fortelle oss noe om viktigheten av at fritidsarenaene også jobber med rekruttering utenfor skolen, slik at personer som Robin fanges opp av disse arenaene som kan gi muligheter for etablering av sosiale nettverk.

Det er interessant å se på hvordan kapital utspilles mellom informantene og de som utformer fritidstilbudene. Kanskje er det en avstand her som gjør at de ikke helt treffer hverandre. Fra perspektivet til de som jobber i tjenestene kan det tenkes at det er en utfordring å fange opp unge med kort botid i tilbudene sine. Funnene mine viser at det er andre personer med minoritetsbakgrunn som viser vei inn i tilbudene, som i situasjonene til Alex og Mika. Dette kan tyde på at noen i denne gruppen vil trenge en som følger og konkret introduserer tilbudet, slik Alex fikk hjelp av vennen med kort botid som tok hen med på fritidstilbudet, eller slik den voksne med lik landbakgrunn som introduserte Mika til fotballaget. Dette kan også fortelle oss noe om tryggheten det kan gi at en som også har minoritetsbakgrunn er veiviser inn. Muligens er det å møte en som kan relatere seg til personens kulturelle kapital tryggere, eller kanskje det bare er tilfeldig at det er andre med minoritetsbakgrunn som har sett disse informantene og tatt ansvar for å koble de på

fritidstilbud. På flere måter gjør jeg meg tanker om at kusunene til Alex i hjemlandet eller naboen Robin møter i nabolandet sitt er en slags brobygger informantene savner her i Norge. Dette kan tyde på at de hadde trengt en fadder som kan ta de med og vise vei i lokalsamfunnet i starten. Bourdieu poengterer at ulik fordeling av kulturell kapital er en vesentlig årsak til reproduksjon av sosial ulikhet i samfunnet (Schifloe, 2015, s.93). Dermed ser man viktigheten av å finne tiltak og løsninger, som for eksempel en slik fadder ordning, som kan møte denne ulike fordelingen av kulturell kapital. Noor nevner også viktigheten av valgfrihet, tilpasset mat og at det er gratis i utforming av fritidstilbudene der man kan etablere nye vennskap. Dette gir et innblikk i hvordan økonomisk kapital utspiller seg og viktigheten av å være bevisst at personer med innvandrerbakgrunn oftere kan møte økonomisk barrierer. Slik for eksempel Stoltenberg-regjeringen la frem i sin integreringsmelding (Meld. St. (2012-2013), s. 93). Ofte er det et politisk mål å utjevne sosial ulikhet i samfunnet.

6.1.1.2 Forholdet individ og samfunn

Kim løfter frem bofellesskap som en arena der man møter andre i lignende situasjon som har en varm kultur som fører til rask utvikling av vennskap. Hen påpeker at man etter hvert blir venn med vennene til de andre som bor i samme bofellesskap. Her ser man hvordan Kim blir det Bronfenbrenner kaller supplementærleket til de hen bor med sitt bånd bosted-venner i mesostrukturen når hen etter hvert introduseres for vennemikroen til de hen bor med i bofellesskapet (Bø, 2018, s. 174). Informantene representerer velferdsstatens ulike måter å organisere boforhold for denne gruppen på, med blant annet vertsfamilier, bofellesskap eller boliger med familien. Kim gir på flere måter et bilde av at bofellesskapet har vært en viktig arena for etablering av sosiale relasjoner med jevnaldrende for hen. Å ha slik gruppetilhørighet med jevnaldrende som Kim beskriver, er noe Waaktar og Christie nevner som en beskyttende faktor i nettverket for barn med psykososiale belastninger som fremmer resiliens. De påpeker også en annen beskyttende faktor i det sosiale nettverket som innebærer å ha en betydningsfull person som har fulgt deg gjennom oppveksten (2000, s. 20-24). Funnene tyder på at damen som er ansatt i bofellesskapet til Kim kan ha hatt en slik funksjon. På den måten ser man hvordan den institusjonelle tilretteleggingen som er gjort i samfunnet kan skape arenaer for etablering av relasjoner som fremmer resiliens.

Integreringspolitikk og at personer med migrasjonserfaring ikke skal møte flere barrierer enn andre har blitt viet oppmerksomhet i Norge, noe for eksempel Stoltenberg-regjeringen var opptatt av som ønsket å jobbe mot utenforskap og å utjevne sosiale forskjeller (Meld. St. (2012-2013), s. 93). Det har blitt utviklet ulike lavterskeltilbud, men kanskje er ikke terskelen lav nok eller informasjonsspredningen god nok, når Robin gir uttrykk for at hen nærmest desperat søker etter sosiale relasjoner uten å vite hvor hen skal henvende seg. Dette får meg videre til å tenke på forholdet individ og samfunn. Hvem har ansvar for å integrere og for hvem? Integrering er en toveisprosess med en gjensidig tilpasning både fra individet og storsamfunnets side (Lidèn, 2017, s. 217). Det kan være forhold i samfunnet vi må se nærmere på, når personer som i denne studien prøver hardt, men ikke finner arenaer for å etablere sosiale relasjoner. Funn fra denne undersøkelsen viser at personer som jobber i frivillig sektor, kommunale fritidsklubber og lignende trenger kunnskap om dette. Slik kunnskap må forankres i utformingen av tilbudene, for å sikre at det ikke er tilfeldig hvem som blir koblet på tjenestene. Faren er at det mest er de som allerede har et nettverk som finner frem. Det kan tyde på at man må tenke mer kreativt rundt hvordan man rigger fritidsarenaer, hvordan man sprer informasjon og hvordan man rekrutterer deltakere. Et tiltak ville være å ta i bruk brobygger-funksjoner for denne gruppen, med en mentor eller fadder ordning der en mentor viser vei i samfunnet og til hvilke arenaer og fritidstilbud som finnes i lokalsamfunnet. Robin gir uttrykk for at man faller litt mellom to stoler når man tar opp fag og ikke går i et ordinært skoleløp. Det gjør at man mister en viktig arena for å møte nye mennesker gjennom skolen. Dette peker på at ordningene man lager også må forankres andre steder enn skolen. Det fins digitale ordninger som tilbyr oversikt over ulike fritidstilbud som for eksempel ungfritid.no, men spørsmålet er om denne målgruppen vet om disse sidene, om aktører som tilbyr fritidstilbud, bruker plattformene og hvor godt det følges opp. Hjelpesystemet er ofte bygget opp rundt et problemperspektiv der man hjelper de som har et problem og så avslutter kontakten når man er frisk eller har det bedre (Borge, 2015, s. 36-37). Kanskje burde man kommet tidligere inn og hatt mer søkelys på forebygging, noe som også støttes av resiliens tenkning. En mentor ordning kunne også være en del av en slik forebyggende tankegang. Eventuelt kunne man tenkt at hjelpesystemet skulle ha fanget opp personer som Robin og jobbet med å utvikle et miljø med jevnaldrende som man vet er

en beskyttelsesfaktor i forhold til resiliens med direkte innvirkning (Borge, 2015, s. 44). Å komme tidlig inn med slike beskyttelsesfaktorer som kan forebygge at man eksempelvis utvikler større psykiske problemer, kunne på sikt spare både samfunnet og den enkelte person og familier for kostnader. I en tenkt situasjon kunne personer i Robins situasjon da sammen med en sosialarbeider eller annen støtteperson, startet prosesser som å finne interesser, hobbyer og fritidsarenaer ettersom dette kan føre til sosiale relasjoner og fremme motstandskraft (Gilligan, 2017, s. 449-450).

Alex viser til lavterskeltilbud og viktigheten av mat tilpasset halal, vegetar og frihet til å velge når og om man skal delta fra uke til uke. Hen presiserer også viktigheten av å selv velge hva man vil gjøre og at man der møter mennesker i lignende situasjon som seg selv. Dette gir oss en innsikt i hvordan tilbud må tilrettelegges og organiseres for at de skal oppleves som gode for denne målgruppen. Noor nevner at kreative aktiviteter er bra for å bli kjent. Dette støttes også av Fyrland som peker på viktigheten av sosiale møteplasser og fritidsaktiviteter (2016, s. 70-71). Det Alex og Noor forteller kan også gi et bilde på barrierer som kan føre til ubehagelige situasjoner, som å komme et sted der man for eksempel ikke kan spise maten eller å ikke ha friheten til å gå tidlig dersom man ønsker det. Fritidsaktivitetene informantene beskriver, er gode arenaer for å bygge sosial og kulturell kapital. Positive opplevelser knyttet til fritidsaktiviteter er også en faktor som dyrker motstandskraft (Gilligan, 2017, 444-445). Dersom det er slik min studie viser, trengs sosial kapital for å finne frem til arenaer der man kan etablere sosiale nettverk. Denne studien viser at informantenes sosiale nettverk i hovedsak består av andre med innvandrerbakgrunn, særlig fordi det er i forbindelse med norskkurs og velkomstklasser de møter andre mennesker. Et unntak er hvis de blir introdusert for andre fritidstilbud, men selv da ser vi i denne studien at informantene blir koblet på fritidstilbudene av andre de har møtt på norskkurs eller andre med samme landbakgrunn. Altså er det kanskje ikke så oppsiktsvekkende at informantene ikke kommer tettere på, og blir kjent med personer uten innvandrerbakgrunn. Dette fordi informantenes sosiale kapital i hovedsak består av andre med innvandrerbakgrunn, og min studie tyder på at denne gruppen er avhengig av sin sosiale kapital for å finne arenaer der man blir kjent med nye personer.

6.1.2 Informantenes sosiale og kulturelle kapital i møte med Norge

Informantene prøver på ulike måter å etablere sosiale nettverk og er avhengig av å tilpasse seg den norske kulturen. Kulturell kapital handler om å tilegne og mestre den dominerende kulturen i samfunnet noe informantene ikke har tilgang til ved ankomst til Norge (Aakvaag, 2008, s. 153). Man kan si at intergereringsprosessen blant annet handler om å tilegne seg kulturell kapital og dette gjør informantene gjennom å for eksempel lære seg norsk eller prøve å få sosiale nettverk ved å delta på fritidsaktiviteter, finne venner gjennom internett eller være sosiale på skolen. Informantene har gjennom oppvekst og sosialisering tilegnet seg kulturell kapital i hjemlandet. Ut fra det informantene snakker om i intervjuene kan kulturell kapital dreie seg om, blant annet, å ha utviklet ferdigheter i hvordan man prater med folk man møter i nabolag/butikker, ta del i ulike høytider, snakke felles språk og så videre. Med unntak av en informant, forteller de fleste om vennskap og sosiale nettverk i hjemlandet. Det virker på mange måter som informantene har ferdigheter i å prate med folk og være sosiale i en «varm kultur». Man kan da undre seg over at informantene i liten grad har tette sosiale relasjoner med etnisk norske jevnaldrende. Handler dette om at de ikke kommer i den posisjonen at de får brukt ferdighetene sine med å prate med andre. Handler det om at de er redd for å si noe feil, bli flau, og at de derfor ikke kommer så lett i kontakt med norske ungdommer slik Mika og Kim forteller. Eller ligger det noe i det Mika påpeker at man er så ulike hverandre på grunn av ulik barndom og sosialisering. Dette kan også støttes av Fyrland som peker på at barndom og familie påvirker utvikling av sosial kompetanse og personlighet (2016, s. 77). Det er mulig at kulturell og sosial kapital utspiller seg annerledes for denne gruppen enn for personer som er født og oppvokst i Norge. Når informantene i liten grad befinner seg i settinger med etnisk norske kan det resultere i at de aldri tilegner seg den kulturelle kapitalen eller de sosiale kodene med jevnaldrende etnisk norske. Det kan i så fall føre til i at det blir vanskelig å få innpass i majoritetskulturen.

Om det er noen forskjell her for ungdommer som havner i ungdomsskole etter velkomstkasse, i forhold til de som starter rett i videregående skole, er også noe man kan diskutere. For Robin så vi for eksempel at hen fikk venner som også var etnisk norske når hen startet i 10. klasse. Flere av informantene har mange livserfaringer, som den ene informanten som sier hen mer føler seg på samme nivå med voksne enn jevnaldrende.

Aldersmessig kan denne gruppen også havne på videregående skole sammen med ungdommer som er en del yngre enn en selv. Kanskje føler informantene at de er eldre både på grunn av livserfaringer og i noen tilfeller alder. Flere av informantene har jobbet fra de var barn for å forsørge familien og har på flere måter blitt tidlig voksne. Man kan naturlig nok undre seg over om dette i stor grad har påvirket den kulturelle kapitalen deres. Man kan også anta at informantene ikke har den samme sosiale kapitalen bestående av grupper de tilhører, som de som har vokst opp på bostedet. Dette kan også påvirke ved at de for eksempel ikke kjenner så mange andre som starter i klassen sin eller andre som er i lokalsamfunnet. På den andre siden viser funnene at informantene etablerer sosiale relasjoner gjennom velkomstklasser, norskkurs og fritidstilbud og sånn sett kan flere ha utviklet sosial kapital med jevnaldrende i Norge. Dermed ser man at utviklingen av sosial kapital kan anses som tosidig, og at informantene har opparbeidet sosial kapital, men at denne muligens ikke bidrar til større innpass blant etnisk norske i samfunnet.

Det er også interessant å tenke på hva informantene bringer med seg inn gjennom sin kapital. Det virker som informantene både bringer med seg evne til å snakke med andre, lignende det vi kaller «small talk» og ikke minst ivareta de rundt seg som naboer og personer de møter ute. Det virker på mange måter som de har evner til å utvikle sosial kapital i hjemlandet ved å etablere relasjoner med alt fra naboer, personer i matbutikken og familie - til ungdom som spiller fotball i gatene. Informantene har også med seg sterke livserfaringer og flere har tatt mye ansvar fra tidlig alder. Det kunne vært interessant å utforske i hvilken grad de får brukt denne kapitalen i møte med norsk kultur. En hypotese er at informantene blir mer passive når de kommer til Norge. Kanskje forventer de at det er majoriteten som skal ta dette «første skrittet» mot å bli kjent ettersom det er informantene som er i ukjent terreng. Akkurat slik naboene til Robin gjorde det første stedet hen og familien bosatte seg, eller damen som var naboen til Robin gjorde da de i en periode bodde i et annet land. Kan det tenkes at informantene ikke bruker denne kapitalen i møte med de norske fordi det for informantene oppleves som at majoriteten skal ta denne rollen?

Jeg opplever at det på mange måter tegner seg et bilde av at informantene har mye kulturell og sosial kapital i hjemlandet der de etablerer relasjoner og snakker med mange ulike mennesker. Det er muligens potensiale i å tenke hvordan denne kapitalen kan brukes her i

Norge. At flere av informantene har stått i mye fra ung alder vitner også om at de er i stand til å ta mye ansvar. En kunne brukt informantene som en ressurs i integreringsarbeidet ved at de for eksempel selv var med å skape fritidstilbud eller var faddere for andre med kort botid som kommer til Norge. At flere av informantene søker sammen med andre med innvandrerbakgrunn kan brukes som en brobyggende funksjon til majoritetssamfunnet, slik Fyrland (2016, s. 83) beskriver, og slik vi for eksempel har sett med Alex som kobles videre via en venn med kort botid. Flere av informantene uttrykker takknemlighet til meg som intervjuer for at de kan bidra med kunnskap ved å dele sine erfaringer og at dette kan gjøre en forskjell for andre som har kort botid i Norge som kommer etter dem. Som nevnt i kapittel 5.4.2.2. forteller en av informantene også hvor viktig frivillig arbeid i moskeen var. Dette kan tyde på at det ligger noe her hos informantene, et ønske om å hjelpe eller gi tilbake til andre i samme situasjon. Det kan også tenkes at moskeen er trygg og kjent, noe som kan tyde på viktigheten av trygghet og forutsigbarhet i lavterskeltilbudene for denne gruppen. Kanskje kunne dette vært brukt i arbeid med sosiale nettverk for gruppen. Det å føle seg nyttig og oppleve positive opplevelser er også knyttet til resiliens (Gilligan, 2017, s. 444-445).

At informantene i varierende grad fikk levert de skriftlige fortellingene i forkant av intervjuene er interessant. Mitt inntrykk var at de ikke hadde tid og at det rådet usikkerhet rundt hvordan de skulle gjøre det. Det kan ha dreid seg om kapasiteten til å fortelle om seg selv og beskrive seg selv på den måten jeg ba de om. Man trekker linjer til Bourdieus kapitalbegrep eller når han snakker om sosial klasse der posisjonene samfunnsmedlemmene kan inneha er hierarkisk fordelt, og avhenger av hvor mye og hvilken type kapital og ressurser man besitter (Aakvaag, 2008, s. 151). Metodologisk ga det meg et bilde på hvordan kapital utspilles mellom meg og informantene. At alle og enhver skal kunne formulere seg og skrive sin livshistorie er altså ikke enkelt for alle. Kanskje kan man trekke linjer til dette og hvordan informantene etablerer sosiale nettverk og et mulig gap mellom informantens kapital og den mange i Norge, også de som jobber med denne gruppen, besitter. I så fall kan dette gapet gjøre at man ikke helt treffer når man utformer tiltak og tilbud til denne målgruppen. Dersom man ikke treffer helt på forståelsesmønstre til personen, kan det medføre at man ikke klarer å se helt personen i situasjonen. Det kan resultere i at det blir

vanskeligere å nå inn enten det er tiltak på mer individnivå eller utforming av forebyggende lavterskeltilbud som kan føre til sosiale nettverk for personene.

6.1.2 Økologiske overganger dyrker kapital

Økologiske overganger kan for noen av informantene tenkes ha gitt mye kapital på å etablere nye vennskap og relasjoner. For eksempel ser vi at Robin, til tross for mye flytting internt i hjemland, ved ankomst til Norge forteller om nye vennskap. På en annen side kan man tenke at dette har skapt erfaringer av tap som kan ha gjort at informantene blir mer lukket noe blant annet Mika og Noor gir uttrykk for. Økologiske overganger er som nevnt sårbare faser i livet (Bø, 2018, s.182-183). Man kan undre seg om det er lettere å etablere sosiale relasjoner med andre med lik bakgrunn som man har noe til felles med slik vi ser at skjer for eksempel med Alex som blir kjent med andre som ikke går i klassen sin, men som har kort botid og som samles på grupperom. Det er interessant å se på hva som skjer her. Er det de i klassen til Alex som ikke inkluderer hen godt nok? Er det Alex sin kapital i møte med klassen som utspiller noe? Eller hva handler dette om. Kanskje er den norske kulturen så «kald» at informantene ikke føler at det er potensiale for nære vennskap selv om de som er i klassen egentlig ønsker å bli kjent og venn med de som også har migrasjonserfaring og kort botid. Mika forteller blant annet om folk som har fordommer på bakgrunn av landet hen kommer fra. Det kan resultere i å skape et skille mellom oss og dem der det oppleves tryggere for Mika som ikke slipper folk så lett inn på seg å holde seg til personer som også har lignende erfaringer som seg selv. Dette støttes også av Bronfenbrenners mikronivå der personene vi finner i mikrosystemet ofte er like oss selv når det gjelder normer og verdier (Fyrland, 2016, s. 41).

6.1.3 Etablering av sosiale nettverk gjennom Bronfenbrenners mesonivå

Vi ser at flere av informantene etablerer sterkere bånd til personer når mikronivåene samhandler. For eksempel finner vi at Kims bror både inngår i familie mikroen og i ulike vennemikroer i Kims nettverk. Det er et veldig sterkt bånd mellom Kim og hans bror, noe som støttes av Bronfenbrenners modell som viser at mesostrukturen er sterkere jo flere lenker det er mellom mikroene (Bø, 2018, s. 173-174). Slike mesostrukturer ser vi også hos Alex når de samme personene hen har sett på skolen dukker opp på fritidstilbudet. At båndet blir sterkere ser vi når Alex forteller at det da oppstod en grunn til å snakke sammen

siden de også befant seg på samme fritidstilbud. Med andre ord tyder det på at når personer rundt ungdommene inngår i flere mikroer eller opptrer på flere arenaer, styrkes sannsynligheten for at man prater sammen eller utvikler tettere relasjoner med personer som ellers ville vært perifere. Når ungdommene ser de samme personene på flere ulike mikroer, skaper det flere forbindelser dem imellom som igjen fører til trivsel og fellesskapsfølelse (Bø, 2018, s. 175). Dersom det er slik, kan det være nyttig kunnskap for tjenestetilbudet å få tilgang til. Ofte tenker man at det skal skapes tilbud med nye personer for at mennesker skal bli kjent og få nye vennskap. Det er mulig å tenke annerledes dersom man skal lage et lavterskel fritidstilbud med mål om å styrke sosiale bånd og relasjoner. Kanskje er det en styrke at personer fra personens andre mikromiljøer også inngår i eller deltar på dette tilbudet. Slik vi ser med Alex der hen starter å prate med de hen ser på fritidsklubben siden hen også kjenner de igjen fra skolen. På en annen side kan dette også virke negativt dersom mikroene skiller seg kulturelt med ulike verdier og holdninger (Bø, 2018, s. 175). Et eksempel vil være informantene som opplever negativ sosial kontroll fra voksne rundt seg ved at de andre voksne fra samme kultur baksnakker når hen bestemmer seg for å være russ. Da gjør mesonivået det vanskeligere for aktøren og man kan oppleve kulturkonflikt, negativ sosial kontroll eller krysspress (Bø, 2018, s. 175). Dette er også nyttig kunnskap i forhold til etablering av sosiale nettverk med blant annet bevissthet om hvordan de ulike mikroene rundt personen spiller inn med tanke på kultur, normer og verdier. For noen er det mulig at dette også kan være en årsak til at man har venner som også har kortere botid for å unngå dette ubehaget som kan oppstå når man pendler mellom ulike miljøer. Det er vanlig at personer med innvandrerbakgrunn søker sammen for kulturell og psykologisk bekreftelse (Fyrland, 2016, s. 83). Å ha dette i bakhodet vil være nyttig for fagpersoner som jobber med denne gruppen, særlig med tanke på at man ofte jobber ut fra personen i situasjonen og dette vil være en dimensjon det er viktig å ta med seg (Levin, 2015, s. 38). Med denne kunnskapen kan man også avdekke eventuelle mikroer som er ulike og jobbe med dem. For eksempel ved å jobbe med familiemikroen og forståelsesmønstre der eller ved å lage fritidstilbud som også senker barrierer her. Den ene informantene forteller for eksempel hvor uvant det var at man kunne være sammen med jenter uten andre til stede. Dette vil trolig være en utfordring som gjelder flere. Å for eksempel lage

egne jentetilbud for å trygge foreldrene eller jobbe med foreldrene og familiemikroen kan da være nyttig for å gjøre det enklere for personen å etablere sosiale nettverk. Denne pendlingen mellom ulike mikroer gir oss også på mange måter et bilde av integreringsprosessen der informantene etter hvert tilpasser seg.

6.2 Hvordan fungerer opprettholdelse av sosiale nettverk?

6.2.1 Et liv preget av økologiske overganger

Flere av informantene har opplevd tap og det Bronfenbrenner kaller økologiske overganger av typen dramatiske overganger (Bø, 2018, s. 183). De har erfaringer med å miste personer eller steder og bygninger de er glade i. Enten at personer brått dør eller at man flytter fra personene. Økologiske overganger kan ha gitt kapital og erfaring på hvordan man skal etablere vennskap og relasjoner. Samtidig kan det tenkes at hyppige flyttinger gjør at flere av informantene i mindre grad har erfaring med hvordan man opprettholder og bygger sosiale relasjoner over tid. En del har relasjoner over tid med familie, men få informanter har mange års erfaring med vennskap med jevnaldrende.

6.2.2 Opprettholdelse av sosiale nettverk med stor geografisk avstand

Deler av det sosiale nettverket til flere av informantene er geografisk langt unna. Sosiale medier er et verktøy til å opprettholde kontakt med disse (Fyrland, 2016, s. 71). Likevel kan man undre seg hva slags konsekvenser det får for styrken i relasjonene når man ikke lenger kan møtes fysisk, men all kommunikasjon og samvær foregår digitalt. Som vist i teoridelen er ensomhet en utfordring for mennesker med innvandringsbakgrunn og blant annet er geografisk avstand til hjemland nevnt som en av årsakene (Fyrland, 2016, s. 70.71). Samtidig lever vi i en digital verden og har for eksempel hørt historier om personer som gamer mye der andre rundt tenker man ikke har noe sosialt nettverk mens det viser seg at det er tette og gode relasjoner digitalt gjennom spill og digital kontakt. Funnene viser til fremtidshåp. For eksempel snakker flere informanter om planer i fremtiden om å møte sitt sosiale nettverk som nå befinner seg langt unna. Alle informantene nevner også støtte fra Gud som sentralt. Det er mulig at dette fremtidshåpet og støtten er en beskyttelsesfaktor som fremmer resiliens (Gilligan, 2017, s.444-445). Kanskje er det dette håpet og fremtidsplanene som gjør at informantene fortsetter å vedlikeholde, opprettholde og tro på disse relasjonene til tross for stor avstand. I lys av funnene i denne studien er det sosiale nettverket en viktig støtte i

informantenes liv, selv om det er en stor geografisk avstand. På en annen side, selv om jeg ikke fant dette hos mine informanter, kan det tenkes at noen har et mer utfordrende forhold til familie eller sosiale nettverk i hjemlandet. For eksempel kan familien i hjemland være i nød og legge stort press på personen i Norge til å sende penger hjem eller hjelpe til med ulike ting. Når de i hjemlandet ikke har opparbeidet den kulturelle kapitalen i Norge kan det bli vanskelig å forstå hva personene står i her i Norge. I en slik tenkt situasjon kan man muligens se disse relasjonene som mer problematiske å opprettholde med en slik geografiske avstand som kan ha en mer negativ virkning i personens liv.

Flere informanter peker også på at manglende norsk pass gjør at de ikke får besøkt familie og annet sentralt nettverk ulike steder i verden. Dette forteller oss noe om hvordan makrosystemet til Bronfenbrenner med politiske rammer, samfunnsstrukturer påvirker informantenes liv (Fyrland, 2016, s. 41-42). Man kan også gjøre seg tanker om hva som skaper utfordringene når man ikke får ha kontakt med sentrale personer i sitt sosiale nettverk i hjemlandet, enten det er fordi personene ikke kvalifiserer til oppholdstillatelse i Norge, eller mangel på norsk pass gjør at personene ikke kan besøke sentrale personer i deres sosiale nettverk. Slike forhold på makronivå er kanskje vanskelig men viktig å få øye på i og med at vi tolker verden med makro som briller (Bø, 2018, s. 177). Et bevisst og reflektert forhold til slike makroforhold blir viktig når man ser at dette påvirker informantenes hverdag.

Økonomisk kapital spiller også inn når informantene har sosiale nettverk innenfor et stort geografisk område. Personer med innvandrerbakgrunn er overrepresentert i gruppen som lever i vedvarende lavinntekt (Meld. St. 12 (2012-2013), s. 11). Å leve i vedvarende lavinntekt ses også som en kronisk tilstand i forhold til motgang når man snakker om resiliens (Gilligan, 2017, s. 442). Selv om man har noe familie og venner i Norge slik for eksempel Robin har, bor alle disse såpass langt unna at vil det være en betydelig kostnad å besøke disse personene. Dersom informantene har mulighet til å reise utenlands for å besøke familie eller andre sosiale nettverk, vil det være kostbare reiser. Med andre ord kan økonomisk kapital spille en rolle i muligheten til å opprettholde de sosiale nettverkene der det er geografisk avstand. Dersom familiene prioriterer å bruke penger på reiser for å besøke familie og venner, eller sender penger hjem, kan det også tenkes å ha betydning for om man har råd til

å gjøre de samme tingene og ta del i de samme fellesskapene som andre som er født og oppvokst i Norge og har familien sin bosatt her. Dette kan føre til at denne gruppen har mindre kapitalmengde sammenlignet med majoritetsbefolkningen, noe som påvirker deres posisjon i det sosiale rom (Aakvaag, 2008, s. 151).

6.2.3 Arenaer med opprettholdende funksjon for sosiale nettverk

Ut fra det informantene sier får jeg et bilde av at det er noen arenaer som er avgjørende for at de i det hele tatt har kontakt med mer perifere personer i deres sosiale nettverk.

Skoleklasser, biblioteket, bussen eller fritidsklubben er eksempler jeg kan trekke frem fra informantene der de møter personer som de ellers ikke hadde avtalt møtepunkt med dersom disse arenaene ikke gjorde at de jevnlig møttes. Dette forteller oss noe om tilegnelse av livsverden som Habermas snakker om som innebærer blant annet tause oppfatninger, normer, verdier og ferdigheter (Aakvaag, 2008, s. 176-177). Disse arenaene kan på flere måter ses som arenaer der velferdsstaten forsøker å tilrettelegge for integreringsprosesser. Arenaene kan tenkes å ha en opprettholdende funksjon ved at de opprettholder disse sosiale båndene med andre i skoleklasser, personer som befinner seg på bussen, biblioteket eller fritidsklubben. Kanskje krever disse arenaene mindre av personen selv fordi de bare må møte opp og være til stede på arenaen for å møte mennesker de kjenner eller har møtt før. Arenaene krever altså ikke at de aktivt oppsøker et tilbud fordi de fleste er på bussen eller på skolen som en slags plikt eller rutine i hverdagen uten at det trenger å forklares noe mer hvorfor man er der. Dette peker også på viktigheten av å bli informert om hvordan man kan bruke disse arenaene, som informasjon om bibliotektilbud i lokalmiljøet eller busstilbud.

Noen arenaer med jevnlig møtepunkter gir også tettere sosiale bånd. For eksempel ser vi at et kommunalt middagstilbud gjør at Noor jevnlig møter ansatte fra bofellesskapet, eller at det at Alex må på skolen gjør at hen jevnlig møter en gjeng ungdommer med kort botid på grupperom i friminuttet. Skolen blir en mikro i form av det Bronfenbrenner kaller hovedarena der gjengen som samles på grupperommet i friminuttet blir en viktig delsetting for Alex. I denne delsettingen har hen utviklet tettere sosiale bånd enn hen har gjort med andre på skolen (Bø, 2018, s. 171). Denne delsettingen som har skapt flere vennskap for Alex har oppstått nettopp på grunn av den instrumentelle tilretteleggingen som i dette tilfelle består av hovedarenaen skole. På en måte kan man si at den instrumentelle tilretteleggingen

velferdsstaten gjør sørger for arenaer og forpliktelser som gjør at informantene nærmest automatisk opprettholder noen sosiale nettverk.

6.3 Hvordan ser de sosiale relasjonene/båndene ut?

Når man ser på funksjonen og kvaliteten av informantenes sosiale nettverk, altså støttesystemer, så består informantenes sosiale nettverk av sosialemosjonell støtte som når informantene er sammen med venner eller prater sammen om hvordan de har det. I tillegg har informantene instrumentell støtte i form av praktisk rådgivning eller hjelp (Fyrland, 2016, s. 31-32). Som for eksempel hjelp med søknader, personlig hygiene, lære norsk eller finne psykologtjeneste. Noen av personene i nettverket har begge funksjoner som ansatte på bofellesskap som både har en følelsesmessig støtte funksjon for informantene og en mer instrumentell funksjon. Noen av støttesystemene henger sammen med den instrumentelle tilretteleggingen som er organisert politisk som gjør at informantene ferdes på arenaer som gir de tilgang til denne støtten. For eksempel ser vi at Mika går på skole som gjør at hen kunne henvende seg til rådgiver eller at vertsfamilier eller ansatte ved bofellesskap er støttesystemer informantene får tilgang på i kraft av den instrumentelle tilretteleggingen som er gjort i utformingen av integreringspolitikk. Flere av informantene har støtte rundt seg i form av andre elementer enn personer. For eksempel viser mine funn at Gud og en notatbok man kan skrive til utgjør noe viktig for flere av informantene og fungerer som en slags sosialemosjonell støtte for informantene. Noen av informantene har få nære relasjoner eller det som kan kalles en fortrolig venn. Vi vet at positive relasjoner er knyttet til resiliens og kanskje kan man tenke at Gud eller en slik bok kan ha en støttefunksjon (Gilligan, 2017, s. 444-445). Støtten kan med andre ord komme i mange ulike former og oppleves ulikt (Gilligan, 2017, s. 448).

Flere av informantene forholder seg til ulike miljøer og personene i det sosiale nettverket til informantene befinner seg i flere ulike mikrosystemer. Kim har for eksempel en bror som både er familie og i samme vennegjeng, mens en annen informant er venninne med forloveden til fetteren. For disse informantene blir det en sterk mesostruktur der det etter hvert er mange lenker mellom mikroen venner og familie (Bø, 2018, s. 173-174). Dette kan gi følelse av fellesskap og sterke bånd for informantene. Samtidig kan også slike overlapp, som det ser ut som at flere av informantene har, tenkes å gjøre det vanskeligere dersom

mikromiljøene skiller seg fra hverandre med ulike normer og verdier. Et eksempel kan være informanten som ble mye snakket om av voksne med samme landbakgrunn når hen ble russ. Informanten opplevde en del diskusjon hjemme og å måtte tåle at voksne fra samme miljø baksnakket. Slik pendling mellom mikroer som skilles fra hverandre kan føre til at man opplever negativ sosial kontroll eller krysspress (Bø, 2018, s. 175).

Alle informantene nevner familie som viktigst i det sosiale nettverket. Det ser altså ut som familie er sentralt i informantenes sosiale nettverk. Den sammenbindende sosiale kapitalen kommer til uttrykk i familien der tillitt og trygghet er bygget opp over tid (Fyrland, 2016, s. 33). Årsaken til at familie er preget av slik sammenbindende kapital kan man undres over. Kanskje spiller familie en annen rolle i kulturen informantene kommer fra, eller kanskje familie hadde kommet frem som like sentralt hvis man undersøkte unge voksne som er født og oppvokst i Norge. I denne studien er det gjennomgående at informantene har opplevd mange økologiske overganger og familien er for flere av informantene det som har fulgt dem hele veien. For eksempel ser vi at Alex har flyttet flere ganger frem og tilbake, men alltid sammen med sin familie, og at Kim har vært på flukt sammen med sin bror, men nå også bor med familien sin fra hjemland her i Norge. Dette viser at for flere av informantene har familien eller familiemedlemmer vært samlet uavhengig av de økologiske overgangene. Samtidig gjør jeg meg også tanker om hvor avhengig informantene kan bli av det ene nettverket hvis nettverket er for homogent. For eksempel hvis en ungdom som vokser opp med hyppige økologisk overganger slik Alex gjorde, bor i en familie med skadelig omsorgssituasjon, kan man da undre seg over hvem som kan fange opp dette og om ungdommen selv kjenner til noe system eller støttepersoner som kan varsles om hjemmeforhold. Når nettverket kun består av familiekontakter kan nettverket bli for lite og slike nettverk kan føre til at man i noen situasjoner ikke får dekket behovet for støtte og hjelp (Fyrland, 2016, s. 77-78). Samtidig er det også interessant hvordan Alex beskriver denne flyttingen som noe fint, verdifullt og gøy i livet der hen lærer mye om ulike personer og sin egen kultur.

Det er også interessant at den ene informanten som kom til Norge uten å kjenne familien sin har fått et så tett forhold til familien. Det kan gi et innblikk i den sammenbindende sosiale kapitalen som ligger i familien, med sterke bånd og relasjoner, også med tanke på hva

informantene forteller om hjemlandenes sosiale nettverk. Kanskje er ikke denne tillitten bygget over tid med informanten, men at for eksempel faren til informanten har bygget den opp eller at familie forstås på en annen måte i hjemlandet slik at det ligger noe i strukturen der som tilsier at det selv uten å kjenne familien noe godt ligger trygghet og tillit der fra start. Informantene har også svakere relasjoner, også kalt brobyggende kapital, når man ser på det sosiale nettverket for eksempel ved at de har personer de går i samme klasse som, kollegaer eller fjernere venner der personene er ulike fra informantene (Fyrland, 2016, s.33).

En faktor som kan være verdt å ta med er at det kan tenkes at jeg i rekruttering av informanter har fått informanter som i større grad har sosiale nettverk enn det gruppen gjennomsnittlig egentlig har. Dette blir kun en antagelse fra min side, men noe som er verdt å ta med i diskusjonen. Ettersom jeg har rekruttert informanter gjennom mitt faglige nettverk kan jeg ha fått kontakt med informanter som har flere sosiale forbindelser enn vanlig. Også med tanke på at informantene visste at det skulle handle om sosiale nettverk, er det mulig at studien har tiltrukket informanter som selv har sosiale nettverk. Med andre ord kan det sosiale nettverket fortone seg annerledes for andre med migrasjonserfaring og kort botid i Norge.

6.4 Hvilke utfordringer kan oppstå i etablering av sosiale nettverk?

6.4.1 Utfordringer med etablering av vennskap med «norske» personer

Informantene har norske personer rundt seg, men de beskrives ikke som venner med unntak av en venn Robin har. Det er akkurat som at informantene kommer et visst steg med norske jevnaldrende, men at det ikke utvikler seg videre til noen vennerolle fra rollen klassekamerat, kollega eller en du snakker med i timen. I og med at sosial og kulturell kapital opparbeides i samspill med andre kan det fortelle oss noe om at de faktisk ikke får muligheten til å opparbeide den sosiale og kulturelle kapitalen de trenger for å innlemmes med etnisk norske jevnaldrende. Disse sosiale kodene er ferdigheter som læres i samspill med andre, og ikke noe informantene kan lese seg til. Språk er en del av den kulturelle kapitalen og her har informantene allerede fortalt at de trengte arenaer for å lære norsk og at det var viktigere enn norskkurs. Det er sentralt å sette søkelys på om det er på samme måten i opparbeidelse av andre deler av den kulturelle kapitalen. Informantene beskriver miljøer der de henger med andre med kort botid i Norge. Fyrland (2016, s. 83) beskriver

hvordan det kan oppstå undergrupper eller et parallellt samfunn bestående av andre med annen kultur. Flere av informantene gir også uttrykk for at de jobber mye og at skolen krever mer tid fordi de i tillegg strever med språket, og at tidspress gjør noe med prioriteringene i hverdagen for informantene. Det kan resultere i mindre fritid som gjør at det blir vanskeligere å etablere sosiale relasjoner. Samtidig er viktigheten av sosiale møteplasser løftet som et viktig forebyggende tiltak for denne gruppen der man kan oppnå sosial integrering og forebygge ensomhet (Fyrland, 2016, s. 70-71). Altså viser dette viktigheten av at denne gruppen får tid til sosiale møteplasser for sosial integrering.

En informant trekker frem kulturkonflikt når det gjelder å bli russ. Kanskje kan slike kulturkonflikter gjøre det mer utfordrende å få tette sosiale relasjoner med andre som har vokst opp i Norge. Dette forteller oss noe om at selv om informanten eller ungdommen selv har opparbeidet kulturell kapital og fått innpass med norske venner så kan det være utfordrende at mikroene man inngår i har ulik kultur og normer (Bø, 2018, s. 175). For andre enn denne informanten kan det også tenkes at negativ sosial kontroll eller krysspress kan føre til at det er enklere å forholde seg til andre ungdommer som står i lignende situasjoner hjemme. For noen gjør kanskje slike forhold etablering av sosiale nettverk med etnisk norske, som ikke kan relatere seg til disse problemstillingene, vanskeligere.

6.4.2 Etablering av sosiale nettverk – forholdet individ og samfunn

Hvem skal integreres og for hvem? I lys av funnene fra denne studien er det sentralt å sette søkelys på hvem som har ansvaret for integreringen og dermed etablering av sosiale nettverk for unge med migrasjonserfaring og kort botid. I sosialt arbeid er det viktig å ha et blikk på samfunnsforhold og forholdet individ og samfunn (Ellingsen & Levin, 2015, s. 58-59). Flere av informantene uttrykker et sterkt ønske om å få venner, bli kjent med andre og utvikle sosiale nettverk. Integrering er en toveisprosess. Putman og Coleman utvidet også Bourdieus sosial kapital begrep til å se det som en toveisprosess mellom individ og samfunn (Fyrland, 2016, s. 32). Det er sentralt å se på forhold hos majoritetsbefolkningen som kan gjøre etablering av sosiale nettverk for denne gruppen lettere. Mika snakker blant annet om fordommer og Robin gir inntrykk av et desperat forsøk på å få venner ved å bruke alt fra venneapper til Instagram. Her vil det være vesentlig å jobbe med holdningsendringer hos majoritetsbefolkningen for å fjerne disse fordommene Mika snakker om. Robin reflekterer

over at det er vanskelig å få venner, selv om man har veldig lyst, når man er i starten av 20-årene og utenfor ordinært skoleløp. Kanskje må både majoritetsbefolkningen og infrastrukturen lære noe av dette. At personer utvikler sosiale nettverk er noe alle tjener på, også samfunnet, med tanke på at vi vet at det er knyttet mye uhelse til det å mangle sosiale relasjoner og støtte rundt seg. Å utvikle sosiale relasjoner med jevnaldrende og føle en gruppetilhørighet forstås også som en beskyttelsesfaktor med tanke på resiliens (Waaktar & Christie, 2000, s. 20-24). For informantene blir vennskap ekstra viktig dersom de mangler familie rundt seg. Informantene forteller om generasjonsboliger og at det er uvanlig å bo alene i hjemlandet, noe som tyder på at det kan oppleves som ensomt for flere i denne gruppen dersom de måtte bo alene. Med andre ord er kunnskap om sosiale nettverk og iverksettelse av mangfoldige tiltak noe som kan forebygge uhelse og kostnader for samfunnet. Å legge til rette for gode sosiale nettverk for denne gruppen kan være en forebyggende faktor for mye i fremtiden. Både når vi ser individuelt i livene til personene, men også samfunnsmessig ved at disse unge kan få oppleve å være en del av et fellesskap, få forutsetninger for å mestre livskriser og videre mestre utdanning og arbeid.

6.4.3 Økologiske overganger

Flere av informantene beskriver mye flytting og befinner seg i det Bronfenbrenner kaller økologiske overganger der man flytter fra en mikro til en annen. En del av informantene har opplevd slike gjennomgripende livsforandringer mange ganger og dette er ifølge Bronfenbrenner en sårbar fase (Bø, 2018, s. 182-183). At de har opplevd mye flytting og tap kan være en utfordring i etablering av sosiale nettverk. Informantene har opplevd mye fælt og jeg som forsker gjør meg tanker om at de likevel klarer seg så godt til tross for mye vonde opplevelser. Dette bekrefter på mange måter menneskers evne til å bruke muligheter som er der, søke hjelp og støtte (Varvin, 2015, s. 210). Så selv om disse økologiske overgangene som innebærer store tap kan ses som en barriere, kan det virke som at det er mange faktorer rundt- og i personene som gjør at de likevel får til mye også når det gjelder etablering av sosiale nettverk.

6.4.4 Tilegnelse av sosial og kulturell kapital

Det kan virke som at informantene nærmest uttrykker et savn etter den varme kulturen og at de beskriver Norge som et kaldere samfunn. Kim løfter for eksempel frem at Norge er

preget av travlere dager der man må planlegge for å finne på noe. Kanskje virker Norge som et kaldere samfunn helt til man kommer inn på nordmenn? Kanskje har ikke informantene kommet helt hit? Informantene beskriver etniske nordmenn som gode og omsorgsfulle personer selv om disse befinner seg i en mer formelle relasjoner som for eksempel vertsfamilie eller ansatt på bofellesskap. Kim snakker også om dette med bosituasjon og at det er koselig og vanlig å bo i generasjonsbolig i hjemlandet mens nordmenn lever mer alene. Fyrland viser til at personer med innvandrerbakgrunn opplever dobbelt så mye ensomhet som nordmenn (2016, s. 70). Kanskje kan bosituasjon for de som bor alene i Norge og kommer fra kulturer med generasjonsboliger ses som en faktor her, i tillegg til geografisk avstand og få norske venner som er årsaker Fyrland allerede trekker frem. Når vi snakker om fremtiden viser informantene til planer om familie, giftemål og jobb. Uten at jeg har sjekket ut dette med andre jevnaldrende norske unge voksne antar jeg at dette med familie muligens ikke er noe andre som har vokst opp i Norge hovedsakelig ville svart. Kanskje forteller dette oss noe om ulik kultur.

På den andre siden tegner det seg et bilde av takknemlighet ovenfor velferdsstaten og de mulighetene og tryggheten som er i Norge parallelt som informantene forteller varmt om sin hjemkultur. Utdanningsmuligheter, frihet og trygghet trekkes frem. På flere måter får jeg et inntrykk av at informantene virkelig ønsker å ta del i og innlemmes i det norske samfunnet. Kim og Robin tegner et bilde av at det er lettere å bli kjent med folk på mindre steder. De gir uttrykk for en varmere kultur der. At det er ulikheter mellom bygd og by støttes også av ulike studier som poengterer at det sosiale nettverket ser ulikt ut i bygde- og bysamfunn (Fyrland, 2016, s. 59-60). Alle informantene trekker frem språk som en utfordring når man skal etablere sosiale nettverk. En informant mener at hvilket kjønn man er med når man skal lære språk har betydning og beskriver at det er lettere å lære norsk når man er med jenter fordi de prater mer. Dette støttes også av Fyrland som påpeker at jenter ser ut til å ha mer intime vennskap mens gutter styres mer av handlinger og aktiviteter (2016, s. 62). Når informantene snakker om hva en venn er, tegner det seg et bilde av at definisjonen deres på venn er en veldig nær person som man kan dele alt med og som man strekker seg langt for. Det kunne vært interessant å se hvordan etniske nordmenn hadde definert vennskap til sammenligning. Det er mulig at det finnes ulike forståelsesmønstre i hva man forstår som en

fortrolig venn som er kulturelt betinget. Informantene beskriver sosiale nettverk med andre som tilhører samme kultur, religion eller som har migrasjonserfaring. Muligens er det lettere å finne slike undergrupper i lokalsamfunnet der man føler tilhørighet. Flere informanter trekker jo nettopp tro, religion og møter med andre som er i lik situasjon som dem selv som fint i hverdagen. Funnene i denne studien kan, med andre ord, tyde på at det er lettere å finne sosiale relasjoner med personer som en deler kultur, tro eller bakgrunn med.

7. Oppsummering og implikasjoner

Denne masteroppgaven utforsker betydningen av sosiale nettverk hos unge med migrasjonserfaring og kort botid i Norge. Dette er en tematikk jeg har blitt opptatt av gjennom arbeidet mitt med denne gruppen i KFUK-KFUM Forandringshuset.

Problemstillingen «Hvordan beskriver unge med migrasjonserfaring og kort botid i Norge betydningen av sosiale nettverk?», har til hensikt å gi en bedre forståelse av hvordan informantene etablerer og opprettholder sosiale nettverk, samt hvordan sosiale relasjoner ser ut og hva slags utfordringer som kan oppstå i etableringen av sosiale nettverk. For å besvare problemstillingen er det benyttet kvalitative, semistrukturerte intervjuer med intervjuguide som metode, samt en fortelling informantene leverte i forkant av forskningsintervjuene. Utvalget bestod av fem informanter som ble rekruttert gjennom mitt faglige nettverk, også kalt snøballmetoden. Videre benyttet jeg tematisk analyse. Studiens teoretiske utgangspunkt er nettverksbegrepet, «personen i situasjonen», Bronfenbrenners sosialøkologiske utviklingsmodell, Bourdieus kapitalbegreper og resiliens.

Funnene i denne studien viser at det eksisterer flere ulike arenaer som informantene kan etablere relasjoner gjennom, som skolen, gjennom familie, fritidsarenaer eller treningssenteret. Samtidig viser det seg at informantene i hovedsak har blitt kjent med andre i velkomstklasser eller på norskkurs og at det hovedsakelig er andre med innvandrerbakgrunn som har vist vei inn i fritidstilbudene. Funnene viser også til at hjemlandet beskrives med en varmere kultur der man snakker med naboer og leker sammen i gatene, til forskjell fra Norge hvor man ikke kjenner naboer og sitter alene på bussen. Med tanke på denne varme kulturen informantene viser til, beskrives forskjeller mellom storby og mer landlige strøk i Norge, der de landlige strøkene er mer preget av denne varme kulturen. Informantene bruker sosiale medier for å opprettholde kontakt med sosiale nettverk de har flyttet fra, mens de gjør ulike aktiviteter eller dyrker felles interesser sammen med sosiale relasjoner i Norge. Økologiske overganger og geografisk lang avstand gjør opprettholdelse av sosiale nettverk vanskelig. Samtidig har flere arenaer en opprettholdende funksjon for det sosiale nettverket til informantene, som for eksempel biblioteket, bussen eller skolen. Det er variasjoner i hvordan sosiale nettverk hos informantene ser ut, og det sosiale nettverket har også endret seg etter migrasjonen. Familie, venner, naboer og personer i offentlig tjeneste

er sosiale relasjoner som løftes frem. Gud og religion er også en viktig støtte for samtlige av informantene. Funnene i studien viser til ulike utfordringer i etableringen av sosiale nettverk som kulturforskjeller, språk og økologiske overganger. Samtidig viser funnene til sosiale medier, personlig endring og det å ha noe til felles som faktorer som kan bidra i utvikling av sosiale relasjoner.

I oppgaven løfter jeg frem viktigheten av at denne gruppen utvikler sosiale nettverk i Norge, og peker blant annet på forholdet individ og samfunn, samt hvordan kulturell kapital utspiller seg i møte med Norge. Jeg diskuterer også hvordan informantenes økologiske overganger kan virke inn på det sosiale nettverket i Norge. Funnene i studien tyder blant annet på at informantene trenger sosial kapital for å få tilgang til arenaene der de kan etablere nye sosiale forbindelser, noe som kan være problematisk når fritidsaktørene ikke har et system som sikrer at alle fanges opp av tilbudene. Jeg diskuterer også hvordan bevissthet rundt mikroene rundt en person kan føre til at man styrker sosiale relasjoner og kan bli oppmerksom på krysspress eller negativ sosial kontroll. Utfordringer med etablering av sosiale nettverk med etnisk norske personer og forholdet individ og samfunn knyttet til dette temaet diskuteres også i oppgaven. Jeg løfter eksempelvis frem hvordan denne gruppen muligens aldri får muligheten til å opparbeide den sosiale og kulturelle kapitalen de trenger for å innlemmes med etniske norske jevnaldrende i og med at informantene hovedsakelig har andre med innvandrerbakgrunn i sine sosiale nettverk.

I oppgaven vises det til ulike metodiske valg og avveininger, etiske utfordringer, samt svakheter med studien. Blant annet viktigheten av å være bevisst min forforståelse i og med at jeg jobber med tematikken i det daglige, det etiske dilemmaet «forsker og praktiker», samt hvordan rekruttering av informanter kan ha ført til at informantene har flere sosiale forbindelser enn vanlig, og at sosiale nettverk kan fortone seg annerledes for andre i og med at jeg har rekruttere informanter gjennom mitt faglige nettverk. Studien gir mye innsikt i etablering av sosiale nettverk hos informantene. Studien gir også noen funn når det gjelder opprettholdelse av sosiale nettverk. Samtidig er dette med opprettholdelse noe man kunne utforsket mer i fremtidig forskning. Det kunne også vært interessant å undersøke hva som skjer når denne gruppen møter norske i eksempelvis ordinære skoleklasser. Min studie viser til at de færreste av informantene utvikler nære relasjoner med etnisk norske i ordinære

klasser. Alex viser for eksempel til at hen blir kjent og utvikler vennskap med andre som også har kort botid men som ikke går i klassen, men utvikler ikke vennskap med andre personer i egen klasse. Å utforske hva som skjer i samspillet her der man også inkluderer majoritetsbefolkningen er noe man kunne forsket mer på i fremtiden.

”Har du ikke språk, har du ikke ben” ble tittelen på denne oppgaven. Dette er et sitat fra Kim som snakket om språk og fordi det også refererer til andre aspekter ved det å være ny i Norge og skulle etablere sosiale nettverk ble dette tittelen. Informantene i denne studien er eller har vært i en sårbar livssituasjon, der denne sårbare livssituasjonen har en kontekst. Det ligger mye potensiale i å jobbe med at konteksten rundt kan dempe virkningen av problemet (Gilligan, 2017, s. 442-443). Studien har vist hvordan man kan bruke teoretiske innfallsvinkler som Bourdieus kapitalbegreper eller Bronfenbrenners sosialøkologiske modell for å forstå denne konteksten og dens samspill med informantene. Dette er grunnlag for kunnskap som kan brukes for å fremme beskyttelsesfaktorer i livssituasjonene til unge med migrasjonserfaring og kort botid. Dette er også i tråd med sosialt arbeids helhetsperspektiv der man søker å se personen i situasjonen. På denne måten bidrar studien til kunnskap innenfor flere områder i sosialt arbeid med unge med migrasjonserfaring og kort botid, samtidig som det er vist et stort behov for videre kunnskap og forskning på områdene oppgaven diskuterer.

Litteraturliste

- Aakvaag, G. C. (2008). *Moderne Sosiologisk Teori*. Abstrakt Forlag.
- Alayarian, A. (2007). *Resilience, suffering and creativity: The Work of the Refugee Therapy Centre*. Karnac.
- Andersson, E. S., Skar, A-M. S & Jensen, T. K. (2021). Unaccompanied refugee minors and resettlement: Turning points towards integration. *European Journal of Social Psychology*, 51(3), 572-584. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2761>
- Bakken, A. (2021). *Ungdata 2021. Nasjonale resultater*. (NOVA rapport 8/21). NOVA, OsloMet.
- Barne- og familiedepartementet. (2022, 6. oktober). *Meir midlar til utsette barn og unge*. Regjeringa.no: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/meir-midlar-til-utsette-barn-og-unge/id2930552/>
- Behrendt, M., Lietaert, I. & Derluyn, I. (2022). Continuity and Social Support: A Longitudinal Study of Unaccompanied Refugee Minors' Care Networks. *JOURNAL OF IMMIGRANT & REFUGEE STUDIES*, 20(3), 398-412. <https://doi.org/10.1080/15562948.2021.1930322>
- Berg, B. (2015). Velferd og migrasjon – sosialt arbeid i et flerkulturelt samfunn. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: En grunnbok* (s. 244-258). Universitetsforlaget.
- Berg, B., Ellingsen, I. T., Levin, I. & Kleppe, L. C. (2015). Hva er sosialt arbeid? I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: En grunnbok* (s. 19-35). Universitetsforlaget.
- Borge, A. I. H. (2010). *Resiliens. Risiko og sunn utvikling*. (2. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Bouvier, P. (2012). Humanitarian care and small things in dehumanised places. *International review of the Red Cross*, 94 (888), s. 1537-1550. DOI <https://doi.org/10.1017/S1816383113000325>

- Bronfenbrenner, U. (2005). *Making Human Beings Human. Bioecological Perspectives on Human Development*. Sage Publications, Inc.
- Bø, I. (2012). *Barnet og de andre. Nettverk som pedagogisk og sosial ressurs*. (4. utg.). Universitetsforlaget.
- Bø, I. (2018). *Barnet og de andre. Nettverk som pedagogisk og sosial ressurs* (5. utg.). Universitetsforlaget.
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming*. (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving*. (5. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Det Norske Akademis Ordbok. (2023). *Migrasjon*. <https://naob.no/ordbok/migrasjon>
- Eide, K., Lidén, H., Haugland, B., Fladstad, T. & Hauge, H. A. (2018). Trajectories of ambivalence and trust: experiences of unaccompanied refugee minors resettling in Norway. *European Journal of Social Work*, 23(4), 554-565.
<https://doi.org/10.1080/13691457.2018.1504752>
- Ellingsen, I. & Levin, I. (2015). Det sosiale i sosialt arbeid. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: En grunnbok* (s. 47-64). Universitetsforlaget.
- Eriksson, M., Wimelius, M. E. & Ghazinour, M. (2018). 'I Stand on My Own Two Feet but Need Someone Who Really Cares': Social Networks and Social Capital among Unaccompanied Minors for Becoming Established in Swedish Society. *Journal of Refugee Studies*, 32(3), 372-396.
- Folkehelseinstituttet. (2006). *Sosiale risikofaktorer, psykisk helse og forebyggende arbeid*. (Rapport 2006:2). Nasjonalt folkehelseinstitutt, Divisjon for psykisk helse.
<https://www.nb.no/items/799769d2de5fc4b332ed85bcc9c9ac17>
- Forente Nasjoner. (2020). «Den internasjonale migrasjonsdagen». FN.no.
<https://www.fn.no/om-fn/fn-dager-kalender/kalender/den-internasjonale-migrasjonsdagen>

- Fyrland, L. (2016). *Sosialt nettverk. Teori og praksis*. (3. utg.). Universitetsforlaget.
- Gilje, N. (2017). Hermeneutik – teori og metode. I M. Järvinen & N. Mik-Meyer (Red.), *Kvalitativ analyse. Syv tradisjoner* (s. 127-152). Hans Reitzels Forlag.
- Gilligan, R. (2017). Social Work Treatment : Interlocking Theoretical Approaches. I F., J., Turner (Red.), *Social Work Treatment : Interlocking Theoretical Approaches: Interlocking Theoretical Approaches* (6. Utg., s. 441-451). Oxford: Oxford University Press USA – OSO
- Hummelvoll, J. K. (2010). Praksisnær forskningsetikk. I J.K. Hummelvoll, E. Andvig & A. Lyberg (Red.), *Etiske utfordringer i praksisnær forskning*. Gyldendal Akademisk.
- IMDi - Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. (2021, 7. September). *Bosetting av enslige mindreårige flyktninger*. IMDi. <https://www.imdi.no/planlegging-og-bosetting/slik-bosettes-flyktninger/enslige-mindrearige-flyktninger/>
- Johannesen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Abstrakt forlag.
- Johannessen, L. E., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.
- Kleppe, L. C. (2015). Kunnskap i sosialt arbeid. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: En grunnbok* (s. 125-138). Universitetsforlaget.
- Kristiansen, S. (2017). Fortolkning, forforståelse og den hermeneutiske cirkel. I M. Järvinen & N. Mik-Meyer (Red.), *Kvalitativ analyse. Syv tradisjoner* (s. 153-172). Hans Reitzels Forlag.
- Kultur og likestillingsdepartementet (2022, 6. oktober). *Full momskompensasjon for idrett og frivillighet*. Regjeringa.no: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/full-momskompensasjon-for-idrett-og-frivillighet/id2931624/>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintevju*. (3.utg.). Gyldendal Akademisk.

- Kvello, Ø. (2015). *Barn i risiko. Skadelige omsorgssituasjoner*. (2. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Leseth, A. B. & Tellmann, S. M. (2018). *Hvordan lese kvalitativ forskning?*. Cappelen Damm Akademisk.
- Levin, I. (2015). Sosialt arbeid som spenningsfelt. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: En grunnbok* (s. 36-46). Universitetsforlaget.
- Lidén, H. (2019). «Vi ønsker å leve et normalt liv.» i K. Kalkman & S. Kibsgaar (Red.), *Vente, håpe, leve. Familier på flukt møter norsk hverdagsliv*. Universitetsforlaget.
- Lidén, H. (2017). *Barn og migrasjon. Mobilitet og tilhørighet*. Universitetsforlaget.
- Magnusson, E. & Marecek, J. (2015). *Doing interview-based qualitative research. A Learner's Guide*. Cambridge University Press.
- Meld. St. (2012-2013). *En helhetlig integreringspolitikk. Mangfold og fellesskap*. Likestilling og inkluderingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-6-20122013/id705945/?ch=1>
- Meld. St. (2015-2016). *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv Integreringspolitikk*. Justis- og beredskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-30-20152016/id2499847/?ch=1>
- NESH. (2021). Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora. <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>
- Oppedal, B., Guribye, E. & Kroger, J. (2017). Vocational identity development among unaccompanied refugee minors. *International Journal of Intercultural Relations*, 60, 145-159. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2017.04.004>
- Oppedal, B., Jensen, L., Seglem, K. B. & Haukeland, Y. (2011). *Etter bosettingen: Psykisk helse, mestring og sosial integrasjon blant ungdom som kom til Norge som Enslige Mindreårige Asylsøkere*. (FHI ungtul rapport 2011/8). Nasjonalt folkehelseinstitutt: <https://www.fhi.no/publ/2011/etter-bosettingen-psykisk-helse/>

- PROBA Samfunnsanalyse/IMDi (2019). *Hvordan måle integrering? Forslag til et helhetlig indikatorsett for måling av integrering i Norge*. (Proba rapport nr. 2019/3). Proba. <https://www.imdi.no/contentassets/c646a66dc8e14af2b4d3efd9ff0d434f/indikatorer-for-integrering.pdf>
- Prop. 73 L (2016-2017). *Endringer i barnevernloven (barnevernsreform)*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-73-l-20162017/id2546056/>
- Repstad, P. (2014). *Sosiologiske perspektiver for helse- og sosialarbeidere* (3. utg.). Universitetsforlaget.
- Schiefloe, P. M. (2015). *Sosiale landskap og sosial kapital. Nettverk og nettverksforskning*. (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Skilbrei, M-L. (2019). *Kvalitative metoder. Planlegging, gjennomføring og etisk refleksjon*. Fagbokforlaget.
- Skytte, M. (2008). *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid* (2. utg.). Gyldendal Akademisk.
- St.meld. nr. 12 (2012-2013). Perspektivmeldingen 2013. Det kongelige finansdepartement. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-12-20122013/id714050/?ch=1>
- Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2012). Intervjuet: Samtalen som forskningsmetode. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder. Empiri og teoriutvikling*. (s. 17-45). Gyldendal Akademisk.
- Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. (4. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Varvin, S. (2015). *Flukt og eksil* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Viken Fylkeskommune. (1.12.2020). *Kombinasjonsklasser*. Viken. <https://viken.no/honefoss-vgs/utdanningstilbud/kombinasjonsklasse/>
- Vilbli. (u.å.). *Særskilt språkopplæring for språklige minoriteter*. Hentet 28. okt. 2022 fra: <https://www.vilbli.no/nb/nb/no/saerskilt-sprakopplaering-for-spraklige-minoriteter/a/035008>

Waaktar, T. og Christie, H. J. (2000). *Stryk sterke sider. Håndbok for resilience grupper for barn med psykososial belastning*. Kommuneforlaget.

Vedlegg:

Vedlegg 1: Intervjuguide

Vedlegg 2: Informasjonsskriv til informanter

Vedlegg 3: Godkjenningsbrev fra NSD

Vedlegg 1: Informasjonsskriv til mulige informanter

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Betydningen av sosiale nettverk for unge voksne med kort botid i Norge”?

Hei! Har du lyst å være med i et forskningsprosjekt? Jeg ønsker å finne ut hvilken betydning sosiale nettverk har blant unge med kort botid i Norge.

Formål

I dette prosjektet vil vi finne ut «Hvilken betydning har sosiale nettverk blant unge med kort botid i Norge.» Prosjektet er en masteroppgave i sosialt arbeid.

Vi har lyst å snakke med 6 unge voksne fra Norge.

Vi håper du vil være med!

Jeg vil be deg skrive en fortelling om deg selv som vil være utgangspunkt for intervjuet. I intervjuet vil jeg stille deg spørsmål som:

- Fortell om personene rundt deg
- Hvem er du med i løpet av dagen?
- Vil du fortelle om en gang du fikk hjelp til noe?
- Hva tror du er mest vanskelig for unge voksne som er nye i Norge?

Dette prosjektet er et forskningsprosjekt fra Oslo Metropolitan University (Storbyuniversitet).

Hvem leder forskningsprosjektet?

Forskeren heter Camilla Movik Gustavsén som gjør dette som sin masteroppgave.

(Camilla Movik Gustavsén, Masterstudent/forsker)

Det er også en veileder med i prosjektet. Hun heter Signe Ylvisaker.

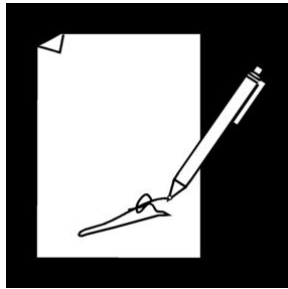
(Veileder: Signe Ylvisaker, Førstelektor v/OsloMet)

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi spør deg om å være med, fordi du er 18-26 år og har bodd i Norge i 6 år eller mindre. Jeg skriver om sosiale nettverk hos unge med kort botid i Norge og kommer til å spørre deg om ditt sosiale nettverk (familie, venner, personer rundt deg osv.).

Vi vet enda ikke så mye om hvem du er men du har fått dette skrevet fordi du kanskje er interessert i å snakke med meg i forbindelse med dette prosjektet. I dette arket finner du mer informasjon.

Vi snakkes mer etter du har lest dette arket. Hvis du har lyst å være med i forskningsprosjektet, må du skrive under på siste ark i dette brevet, dette kan vi gjøre når vi møtes for å ha intervjuet.

Hvis du ikke har lyst å være med, så er det helt i orden, da gir du bare beskjed til meg om det.

Hva betyr det for deg å delta?

Hvis du har lyst å delta i forskningsprosjektet, vil vi ha et intervju med deg. Et intervju er en samtale der vi stiller deg forskjellige spørsmål. Spørsmålene vil handle om ditt sosiale nettverk (venner, familie, personer rundt deg).

Camilla Movik Gustavsen vil gjennomføre intervjuet. Det vil gjøres lydopptak av intervjuet. Intervjuet vil ta ca. 45 minutter.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Det betyr at du kan velge selv om du har lyst å være med eller ikke. Ingen andre kan velge dette for deg. Det er bare du som kan samtykke. Samtykke betyr at du sier at du synes noe er greit.

Hvis du vil delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Det betyr at det er lov å ombestemme seg, og det er helt i orden. All informasjon om deg vil da bli slettet. Da gir du bare beskjed til meg.

Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller om du først sier «ja» og så «nei». Ingen vil bli sur eller lei seg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke informasjonen om deg til å finne ut «Hvilken betydning har sosiale nettverk for unge med kort botid i Norge?»

Vi vil ikke dele din informasjon med andre. Det er bare forsker Camilla Movik Gustavsens som har tilgang til informasjonen.

Vi passer på at ingen kan få tak i informasjonen som vi samler inn om deg.

Vi lagrer all informasjon på en sikker datamaskin.

Vi sletter lydopptak fra intervjuet når vi har skrevet ned alt som vi har snakket om.

Fortellingen du skriver vil lagres på et sikkert sted og slettes etter prosjektet er ferdigstilt.

Vi passer på at ingen kan kjenne deg igjen når vi skriver oppgaven. Vi vil for eksempel finne opp et annet navn når vi skriver om deg.

Vi følger loven om personvern.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Vi er ferdig med forskningsprosjektet i mai 2023.

Da vil vi passe på at all informasjon om deg er slettet.

Dine rettigheter

Hvis det kommer frem opplysninger om deg i det som vi skriver, eller har i dokumentene våre, har du rett til å få se hvilken informasjon om deg som vi samler inn. Du kan også be om at informasjonen slettes slik at den ikke finnes lenger. Dersom det er noen opplysninger som er feil kan du si ifra og be forskeren rette dem. Du kan også spørre om å få en kopi av informasjonen av oss. Du kan også klage til Datatilsynet dersom du synes at vi har behandlet opplysningene om deg på en uforsiktig måte eller på en måte som ikke er riktig.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler informasjon om deg bare hvis du sier at det er greit og du skriver under på samtykkeskjemaet.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål om studien, kan du ta kontakt med:

- *Oslo Metropolitan University* ved
Camilla Movik Gustavsens (Masterstudent)
E-post: s314395@oslomet.no
Tlf: +47 94 85 81 39

Signe Ylvisaker (Veileder)

E-post: Signe.Ylvisaker@oslomet.no

Tlf: +47 67 23 80 20

- OsloMet sitt personvernombud ved Ingrid S. Jacobsen. E-post: personvernombud@oslomet.no

OsloMet har bedt Personverntjenester se om prosjektet følger loven om personvern. Personverntjenester har gjort dette, og mener at vi følger loven.

Hvis du lurer på hvorfor Personverntjenester mener dette, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Camilla Movik Gustavsen
(Forsker/Student)

Signe Ylvisaker
(Veileder)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Betydningen av sosiale nettverk for unge voksne med kort botid i Norge», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- å skrive en fortelling som deles med forsker i forkant av intervjuet

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Intervjuguide

Intervjuguide

Oppgave til informantene i forkant – skriv en fortelling:

I forkant av intervjuet ønsker jeg at du skriver en fortelling om deg selv og livet ditt. Dette vil være utgangspunktet for intervjuet. Du velger selv hva du ønsker å dele. Jeg ønsker at du har med noen av disse elementene i fortellingen din:

- Fortell gjerne fra starten av ditt liv frem til der du er nå
- Få med personer du har rundt deg nå og har hatt rundt deg tidligere
- Få med hendelser og personer du opplever at har vært eller er viktig i livet ditt
- Maks 2 sider hvis du skriver for hånd eller maks 1 side på PC.

Form, grammatikk og hvordan du skriver er ikke så farlig så lenge du får skrevet ned noe rundt punktene over.

Intro/informasjon til informanten før selve intervjuet starter:

Hei! Tusen takk for at du vil delta i mitt forskningsprosjekt. Dette prosjektet er min masteroppgave og formålet med oppgaven er å undersøke betydningen av sosialt nettverk (f.eks. personer man har rundt seg) hos unge voksne som har vært i Norge i 6 år eller mindre. Du er ekspert på din egen situasjon og svarene dine er veldig verdifulle for oppgaven min. Det er helt i orden om du tar opp egne temaer underveis.

Det er ikke nødvendig å gi personopplysninger. Personopplysninger er informasjon om personer som gjør at jeg kan gjenkjenne noen som f.eks. navn, adresse. Hvis det nevnes kommer de uansett til å slettes om noe nevnes.

Det er fint hvis du unngår å snakke om andre på en slik måte at disse kan kjennes igjen. For eksempel er det fint hvis du unngår å nevne navnet til andre personer men heller kan si «jeg har en venn, broren min osv.». Det er ikke krise hvis du gjør det likevel, jeg fjerner det etterpå.

Jeg kommer til å ta lydopptak av intervjuet. Dette vil oppbevares på et sikkert sted frem til jeg har transkribert lydfilen. Det betyr at jeg hører på lydopptaket og skriver ned det som blir sagt. Her vil jeg gjøre forskjellige ting for å sikre anonymitet (altså at man ikke kan finne ut hvem du snakker om eller at det er deg jeg snakker med) og bl.a. markere personer du har snakket om med koder og ikke bruke navnet ditt slik at ikke man kan gjenkjenne at det er deg før jeg sletter lydopptaket. Jeg kommer til å transkribere (skrive ned) kort tid etter vi har hatt dette intervjuet slik at lydopptaket slettes ganske raskt. Alt materiale vil oppbevares på et trygt sted og slettes når prosjektet mitt er ferdig i mai 2023. Nå ble det mye prat om dette men grunnen til at jeg snakker mye om dette fordi det er ganske strenge regler for å behandle opplysninger om personer og jeg vil være sikker på at du føler deg trygg og har god nok informasjon om prosessen.

Som det stod i informasjonsskrivet så kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Det betyr at det er lov å ombestemme seg. All informasjon om deg vil da bli slettet. Da gir du bare beskjed til meg i så fall.

Hvis jeg spør om noe du ikke har lyst til å snakke om så sier du bare at du ikke vil svare på det så går vi videre. Intervjuet tar i utgangspunktet ca. 1 time. Lydopptakeren kan kun ta opp 1 time om gangen så det er mulig vi må ta en kort pause hvis vi går litt over slik at jeg får startet opptak på nytt.

Jeg er så takknemlig for at du vil stille opp i prosjektet, svarene dine vil være verdifulle for meg. Takk.

Har du noen spørsmål før vi går i gang?

Lydopptak starter.

Spørsmål til selve intervjuet:

*underspørsmål som er særlig viktig å få med

Introduksjonsspørsmål:

- Vil du fortelle litt om deg selv?
  - *Hvor gammel er du?
  - *Hvilket land kommer du opprinnelig fra?
  - *Hvor lenge har du vært i Norge?
  - *Hvordan bor du i dag? Alene, sammen med andre?
  - *Hvordan var det for deg å planlegge å reise til Norge? Hvorfor ble det slik?

Spørsmål til fortelling:

Kartlegging av nettverk:

Du har skrevet en fortelling der du skriver om deg selv og livet ditt.

- Vil du fortelle litt mer om personene du beskriver i fortellingen?
  - Evt. Oppfølging:
    - Hvem henger du med?
    - Hvilke personer møter du i hverdagen din?
- Vil du fortelle meg litt om hvilke personer som er viktige for deg i livet ditt?
- Hvem er viktig for deg nå, hvem var viktig for deg på veien til Norge og hvem var viktig for deg i hjemlandet?
  - Oppfølging:
    - Hvis de ikke vet si F.eks. familie, lærer, venn, hund, jobb
    - *Hvorfor er de viktig? Vil du fortelle mer om det?
    - *Hva pleier dere å gjøre sammen?
    - Hvor lenge har du kjent de?
    - *Hvor møtte du personene?

Om ferdigheter/erfaringer i å få et sosialt nettverk

- Hvordan var det for deg å bli kjent med nye mennesker og få venner i hjemlandet?
  - Evt. Oppfølging:
    - *Hva gjør man i hjemlandet for å få venner? (Hvordan fungerer det å bli kjent med folk i hjemlandet ditt?)
    - *Hva pleier man å gjøre sammen?
    - Hvilken rolle spiller familien?
    - *Hvilke tradisjoner har dere i hjemlandet? (Hvis ordet tradisjon er uklart: ting man gjorde sammen i kulturen sin, f.eks. feire jul, eid, bursdager, fester, religion)
    - Eventuelt knytte til spesifikke personer som nevnes i fortelling og spørre om hvordan de ble kjent.

- I Norge har vi gratis skole, vi møter lærere, leger osv. som kan ta vare på oss og støtte oss hvis vi trenger det. Hvordan var dette i hjemlandet ditt? Var det noen «ordninger» som dette rundt deg?
  - *Hvilke steder var viktige for deg?
    - *Gikk du på skole? Var det noen ansatte på skolen som ble viktig for deg?
- Hva har du gjort i Norge for å bli kjent med nye mennesker?
- Evt. Oppfølging:
    - Hvis det er uklart hva man har gjort: Eks. pratet med noen, spurt om noen vil finne på noe sammen, oppsøkt fritidstilbud eller steder man kan møte nye mennesker, bodd i kollektiv, prøvd å bli kjent med andre på skolen
    - *Har du møtt noen i Norge enda som kan bli en fortrolig venn for deg?
      - Fortell mer.
    - *Hva er vanskelig (hvilke utfordringer er det) med å bli kjent med nye mennesker i Norge?
    - *Hva er annerledes (ulikt/forskjellig) i Norge i forhold til ditt hjemland når man skal bli kjent med folk som f.eks. kan bli din venn eller en som hjelper deg når du trenger det?
      - Evt. Oppfølging: er det noe som er likt?

Om steder/arenaer:

- Hvilke arenaer er viktig for deg nå og hvilke arenaer har vært viktig for deg før du kom til Norge?
- Evt. Oppfølging:
    - Hvis ordet «arenaer» er uklart. Kan f.eks. være steder du er. Som skolen, fotballag, der du bor, nabolag, osv.
    - *Hvilke steder bruker du nå?
      - *Hva gjør du når du er der?
      - *Er du sammen med noen?
    - *Hvilke steder brukte du før?
      - *Hva gjorde du der?
      - *Var du sammen med noen?
    - Hva gjør at disse arenaene er eller har vært viktig for deg?
    - *Har du noen arenaer/steder der du blir kjent med nye mennesker?
    - *Hvilke steder var viktigst for deg når du kom til Norge?

Før og nå:

- Hvis du tenker på fortellingen din. Hva er annerledes for 10 år siden og der du er nå?
- Evt. Oppfølging:
    - Hva er/var viktig for deg i livet ditt?
    - *Hvilke personer er/var viktige for deg?
    - Har noe forandret seg? Hva har gjort det?

- Har du familie/venner/bekjente i hjemlandet?
- Har du familie/venner/bekjente i Norge?
- *Har religion spilt noen rolle for deg?
- *Hvis du skulle valgt noe fra hjemlandet som du kunne tatt med til Norge hva hadde det vært? Det kan være hva som helst. Noe du savner fra hjemlandet som du med «magiske krefter» bare kan flytte/trylle til å være i Norge. (Evt. Er det noe fra hjemlandet du savner som du kunne ønske at var i Norge?)

Andre spørsmål utenfor fortelling:

- *Hvordan så dine to siste dager ut? Hva gjorde du og hvem møtte du?
  - o *Er dette vanlige dager for deg?
- Hvordan ser en vanlig uke ut for deg?
- *Vil du fortelle om en gang du fikk hjelp til noe?
  - o Hvis de ikke vet hva de skal si. F.eks. når du skulle ta et vanskelig valg, når du ble syk, når du skulle henge opp noe på veggen eller ordne noe hjemme, når du skulle velge skole
- *Hva tror du er vanskeligst (mest utfordrende) for unge voksne som er nye i Norge?
- *Er det noe du tror er vanskelig for unge voksne i Norge for å få venner?
- *Hva tror du kunne hjulpet unge som ikke har bodd så lenge i Norge med å få nettverk av venner og bekjente i Norge?
- *Hva drømmer du om i fremtiden?

Til slutt:

Nå nærmer vi oss egentlig slutten, men før vi avslutter:

- *Er det noe du vil snakke mer om, ta opp eller fortelle som vi ikke har kommet innom i intervjuet?
- Kommer du på noe mer, ta kontakt!

Vedlegg 3: Godkjenningsbrev fra NSD

[Meldeskjema](#) / [Betydningen av sosiale nettverk for unge voksne med kort botid i No...](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer
128767

Vurderingstype
Standard

Dato
08.12.2022

Prosjekttittel

Betydningen av sosiale nettverk for unge voksne med kort botid i Norge

Behandlingsansvarlig institusjon

OsloMet – storbyuniversitetet / Fakultet for samfunnsvitenskap / Institutt for sosialfag

Prosjektansvarlig

Signe Ylvisaker

Student

Camilla Movik Gustavsen

Prosjektperiode

01.12.2022 - 15.05.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 15.05.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

OM VURDERINGEN

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

VIKTIG INFORMASJON TIL DEG

Du må lagre, sende og sikre dataene i tråd med retningslinjene til din institusjon. Dette betyr at du må bruke leverandører for spørreskjema, skylagring, videosamtale o.l. som institusjonen din har avtale med. Vi gir generelle råd rundt dette, men det er institusjonens egne retningslinjer for informasjonssikkerhet som gjelder.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG

For studenter er det obligatorisk å dele prosjektet med prosjektansvarlig (veileder). Del ved å trykke på knappen «Del prosjekt» i menylinjen øverst i meldeskjemaet. Prosjektansvarlig bes akseptere invitasjonen innen en uke. Om invitasjonen utløper, må han/hun inviteres på nytt.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til den datoen som er oppgitt i meldeskjemaet.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lenger enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fulle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>
Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!